

Tutkinnon perusteet

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto

Perusteen nimi	Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	62/011/2014
Muutosmääräykset	http://www.oph.fi/download/177323_Maarays_11_011_2016_YTO_16_6_2016.pdf
Koulutuskoodit	Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto (361902)
Osaamisalat	Ympäristöalan osaamisala (1590) Luontoalan osaamisala (1591) Porotalouden osaamisala (1592)
Tutkintonimikkeet	Ympäristönhoitaja (10083) Luonto-ohjaaja (10135) Luonnonvaratuottaja (10136) Luonto- ja ympäristöneuvoja (10137) Poronhoitaja (10138)
Voimaantulo	01.08.2016
Voimassaolon päättyminen	31.07.2018

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	3
2.1. Ekokohteiden tunnistaminen ja tuotteistaminen (100458).	3
2.2. Erityiskohteiden kunnostaminen ja hoitaminen (100441).	7
2.3. Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa (100454).	11
2.4. Hyvinvoinnin tuottaminen eläinten avulla (100460).	14
2.5. Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteiden avulla (100467).	18
2.6. Jäte- ja kierrätysneuvonta (100451).	23
2.7. Jätehuollon järjestäminen (100449).	26
2.8. Jätevesihuollon järjestäminen (100450).	29
2.9. Kalastus ja kalan käsittely (100469).	32
2.10. Kestävällä tavalla toimiminen (100431).	36
2.11. Kestävän kehityksen toimintaohjelmien laatiminen (100463).	41
2.12. Kulttuuriympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100443).	44
2.13. Kädentaidoissa osaaminen ja ohjaaminen (100461).	48
2.14. Luonnonkoristemateriaalien kerääminen ja tuotteistaminen (100466).	51
2.15. Luonnonsuojelualueiden kunnostaminen ja hoitaminen (100446).	55
2.16. Luonnontuotekasvien viljeleminen (100465).	58
2.17. Luonnontuotteiden jatkojalostaminen (100468).	63
2.18. Luonnontuotteiden tuottaminen (100434).	67
2.19. Luonnossa ohjaaminen (100433).	72
2.20. Luonto- ja ympäristöneuvonta (100435).	78
2.21. Luontopalveluissa toimiminen (100453).	82
2.22. Luontoselvitysten laatiminen (100438).	85
2.23. Maaseutu- ja kylämatkailupalveluiden tuotteistaminen ja toteuttaminen (100459).	88
2.24. Maastossa ruokaileminen (100455).	92
2.25. Matkailuympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100444).	96
2.26. Metsästys ja riistan käsittely (100470).	99
2.27. Perinnemaisemien kunnostaminen ja hoitaminen (100445).	102
2.28. Pilaantuneen maaperän kunnostaminen (100448).	106
2.29. Poron käyttö matkailussa (100472).	109
2.30. Poronhoito (100436).	113
2.31. Poronlihan jatkojalostus (100471).	117

2.32. Ryhmässä voimaantuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (100462).	120
2.33. Ulkoilureittien rakentaminen ja hoitaminen (100442).	125
2.34. Uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen (100439).	128
2.35. Vaelluksen ohjaaminen (100456).	131
2.36. Vesihuollon järjestäminen (100452).	135
2.37. Vesistöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100447).	139
2.38. Ympäristökohteiden kunnostaminen ja hoitaminen (100440).	142
2.39. Ympäristön hoitaminen (100432).	145
2.40. Ympäristön tilan selvittäminen (100437).	150
2.41. Ympäristöviestintään ohjaaminen (100464).	153
2.42. Ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaaminen (100457).	156
2.43. Yritystoiminnan suunnittelu (101050).	158
3. Ammattialan kuvaus.	163
4. Ammattialan arvoperusta.	167
5. Tutkinnon tavoitteet.	168
5.1. Ympäristöalan osaamisala.	168
5.2. Luontoalan osaamisala.	168
5.3. Porotalouden osaamisala.	169
6. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus.	170
7. Suosituslista kasveista, eläimistä ja luonnonilmiöistä luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa.	172

1. Tutkinnon muodostuminen

Näyttötutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista.

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa on kolme osaamisalaa, ympäristöalan osaamisala (ympäristönhoitaja), luontoalan osaamisala (luonto-ohjaaja, luonnonvaratuottaja ja luonto- ja ympäristöneuvoja) ja porotalouden osaamisala (poronhoitaja).

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT
Pakolliset tutkinnon osat
Kestävällä tavalla toimiminen, P
Ympäristöalan osaamisala 1 kpl
Ympäristön hoitaminen, P
Luontoalan osaamisala 1 kpl <i>luonto-ohjaaja</i>
Luonnossa ohjaaminen, P
Luontoalan osaamisala 1 kpl <i>luonnonvaratuottaja</i>
Luonnontuotteiden tuottaminen, P
Luontoalan osaamisala 1 kpl <i>luonto- ja ympäristöneuvoja</i>
Luonto- ja ympäristöneuvonta, P
Porotalouden osaamisala 1 kpl
Poronhoito, P
Valinnaiset tutkinnon osat 4 kpl <i>Valittava neljä tutkinnon osaa</i>
Ympäristön tilan selvittäminen
Luontoselvitysten laatiminen
Uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen
Ympäristökohteiden kunnostaminen ja hoitaminen
Erityiskohteiden kunnostaminen ja hoitaminen
Ulkoilureittien rakentaminen ja hoitaminen
Kulttuuriympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen
Matkailuympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen
Perinnemaisemien kunnostaminen ja hoitaminen
Luonnonsuojelualueiden kunnostaminen ja hoitaminen
Vesistöjen kunnostaminen ja hoitaminen
Pilaantuneen maaperän kunnostaminen
Jätehuollon järjestäminen
Jätevesihuollon järjestäminen

Jäte- ja kierrätysneuvonta
Vesihuollon järjestäminen
Luontopalveluissa toimiminen
Erytisryhmien ohjaaminen luonnossa
Maastossa ruokaileminen
Vaelluksen ohjaaminen
Ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaaminen
Ekokohteiden tunnistaminen ja tuotteistaminen
Maaseutu- ja kylämatkailupalveluiden tuotteistaminen ja toteuttaminen
Hyvinvoinnin tuottaminen eläinten avulla
Kädentaidoissa osaaminen ja ohjaaminen
Ryhmässä voimaantuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen
Kestävän kehityksen toimintaohjelmien laatiminen
Ympäristöviestintään ohjaaminen
Luonnontuotekasvien viljeleminen
Luonnonkoristemateriaalien kerääminen ja tuotteistaminen
Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteiden avulla
Luonnontuotteiden jatkojalostaminen
Kalastus ja kalan käsittely
Metsästys ja riistan käsittely
Poronlihan jatkojalostus
Poron käyttö matkailussa
Yritystoiminnan suunnittelu
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta
Tutkinnon osa ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta

2. Tutkinnon osat

2.1. Ekokohteiden tunnistaminen ja tuotteistaminen (100458)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- työskennellä ekokriteerit täyttävässä kylässä tai yrityksessä, kuten maaseutumatkailutilalla, luomutilalla, matkailuyrityksessä, kaupassa, kotieläinpihalla, elintarvikkeita tai luonnontuotteita valmistavassa pienyrityksessä
- tunnistaa ekokriteerit täyttäviä kohteita ja palveluiden toteutustapoja
- avustaa valmisteltaessa ja toteutettaessa ekokriteerit täyttäviä ohjelmapalveluja ja aktiviteetteja
- kertoa paikallisesta kulttuurista ja perinteestä ekomatkailun tai muun ekokriteerit täyttävän elinkeinon näkökulmasta
- avustaa kohteiden ja palvelujen kehittämistehtävissä
- tehdä kunnostus- ja huoltotehtäviä ekokriteerit täyttävissä kohteissa
- palvella asiakkaita
- noudattaa yrityksen laatu- ja kustannustavoitteita
- verkostoitua eri toimijoiden ja yrittäjien kanssa
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessin hallinta

Ekokohteiden tunnistaminen ja tuotteistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• laatii ohjattuna suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ekopalvelun kokonaisuudesta ja toteuttaa sen ohjattuna• avustaa paikallisissa toteutuksissa tuotannon eri vaiheissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• laatii alkuohjauksen jälkeen suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ekopalvelun kokonaisuudesta ja toteuttaa sen• toimii osana työryhmää paikallisissa toteutuksissa tuotannon eri vaiheissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• laatii itsenäisesti suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ekopalvelun kokonaisuudesta• toteuttaa itsenäisesti paikallisia ekomatkailupalveluita

Toimiminen kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjattuna kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti, erikoistuotteen laatutavoitteet täyttäen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti ja omaa toimintaansa kehittäen, erikoistuotteen laatutavoitteet täyttäen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• analysoi ja kehittää toimintaansa kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti erikoistuotteen laatutavoitteet täyttäen, seuraa tavoitteiden toteutumista.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Ekokohteiden ja palveluiden kartoittaminen sekä ohjeiden mukainen kehittäminen ja työskenteleminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjattuna ja tekee selvityksiä ekokohteista ja niiden palveluista • tekee ohjattuna kohteiden ja palveluiden kehittämistehtäviä • työskentelee ohjattuna tai ryhmän mukana ekopalveluja tarjoavassa yrityksessä • toimii ohjattuna kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ja tekee selvityksiä ohjeiden mukaan ekokohteista ja palveluista • tekee ohjeiden mukaisia kohteiden ja palveluiden kehittämistehtäviä sekä havaitsee ja tuo esille ongelmia ja mahdollisuuksia • työskentelee ohjeiden mukaan ekopalveluja tarjoavassa yrityksessä • toimii alkuohjauksen jälkeen kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa, tekee selvityksiä ja esityksiä ekokohteista ja palveluista • tekee ohjeiden mukaisia kohteiden kunnostus- ja palveluiden kehittämistehtäviä sekä analysoi toimintaa ja tekee kehittämissesityksiä • työskentelee itsenäisesti ekopalveluja tarjoavassa yrityksessä • toimii kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti ja tekee oma-alotteisesti kehittämisehdotuksia

Ekokohteiden päivittäisten kunnostus- ja huoltotehtävien tekeminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ohjatusti ekokriteerit täyttäviä työmenetelmiä • avustaa ohjattuna ekokohteiden päivittäisissä kunnostus- ja huoltotehtävissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ekokriteerit täyttäviä työmenetelmiä • avustaa ekokohteiden kunnostus- ja huoltotehtävissä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää omaaloitteisesti ekokriteerit täyttäviä työmenetelmiä • toimii ekokohteiden kunnostus- ja huoltotehtävissä

Välineiden ja varusteiden valinta, huoltaminen ja kunnostaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja kunnostaa ohjattuna ekokriteerit täyttäviä työvälineitä ja varusteita • käyttää tavallisimpia perinteisiä työvälineitä ja menetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna huoltaa ja kunnostaa ekokriteerit täyttäviä työvälineitä ja varusteita • käyttää perinteisiä työvälineitä ja menetelmiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja kunnostaa ekokriteerit täyttäviä työvälineitä ja varusteita • käyttää perinteisiä työvälineitä ja menetelmiä sujuvasti

Asiakkaiden palveleminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti • on motivoitunut kehittämään itseään asiakaspalvelijana
--------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieraalla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa • arvioi omaa osaamistaan asiakaspalveluntehtävissä ja tunnistaa parannettavia yksityiskohtia • käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan viestintätilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa • arvioi omaa onnistumistaan sekä tekee esityksiä työmenetelmien/ käytäntöjen parantamiseksi • käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • noudattaa annettuja ohjeita materiaalin käytössä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • seuraa materiaalivalintoja sekä käyttää materiaaleja kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun ja tarjouksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta • tekee esityksiä materiaalivalinnoista sekä käyttää materiaaleja itsenäisesti kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä luo verkostoja muiden yrittäjien kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä luo verkostoja yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä luo verkostoja aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina

Kestävän kehityksen kriteerien mukainen seurantamenetelmien käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna seuraa ohjeiden toteutumista ja täyttää raportteja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa tavoitteiden toteutumista, raportoi poikkeamista ja perustelee esityksensä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • raportoi poikkeamista ja tekee kehittämissesityksiä sekä perustelee mielipiteensä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ekokriteerien käytännön sovellusten hyödyntäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">ottaa huomioon asiantuntijan avulla kestävän kehityksen eri osa-alueet ekopalveluiden tuottamisessaperehtyy asiantuntijan avulla ekokriteereihin sekä niiden kansallisiin ja kansainvälisiin käytännön soveltamistapoihintunnistaa joitakin alueensa ekologisesti ja kulttuurisesti arvokkaita kohteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">ottaa huomioon kestävän kehityksen eri osa-alueet ekopalveluiden tuottamisessaperehtyy ekokriteereihin sekä niiden käytännön soveltamiseen kotimaassa ja kansainvälisestitunnistaa keskeiset alueensa ekologisesti ja kulttuurisesti arvokkaat kohteet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">soveltaa ekopalvelujen tuottamisessa kestävän kehityksen eri osa-alueitaperehtyy ekokriteereihin sekä niiden käytännön soveltamiseen kotimaassa ja kansainvälisesti ja tekee kehittämissuunnitelmia omassa työssääntunnistaa monipuolisesti alueensa ekologisesti ja kulttuurisesti arvokkaita kohteita

Ekopalveluiden toiminta- ja tuotantoympäristön kustannusten muodostumisen seuraaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">seuraa ohjattuna merkittävimpiä tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tekee vertailuja merkittävimmistä tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tekee vertailuja monipuolisesti tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">osaa ohjattuna soveltaa ekokriteerejä käytäntöön ja ratkoa eteen tulevia ongelmia niiden pohjalta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">soveltaa ekokriteerejä käytäntöön ja ratkoo eteen tulevia ongelmia niiden pohjalta ja ottaa huomioon muiden ammattiryhmien toiminnan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">soveltaa ekokriteerejä käytäntöön ja ratkoo eteen tulevia ongelmia niiden pohjalta sekä ottaa huomioon muiden ammattiryhmien toiminnan ja edistää yhteistyötä

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tuo myönteisesti esille kestävän kehityksen kriteerien arvomaailmaakuuntelee asiakasta ja ottaa huomioon saamansa viestit, toimii yhteistyössä työryhmän ja asiakasryhmän kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">toimii rakentavassa yhteistyössä eri ammattialojen kanssa ja tuo myönteisesti esille kestävän kehityksen kriteerien arvomaailmaa

	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja ottaa huomioon saamansa viestit, toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten asiakasryhmien kanssa ja on työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä eri ammattialojen kanssa ja on työryhmässä aktiivinen jäsen, joka edistää kestävä kehityksen kriteerien arvomaailman hyväksyntää kuuntelee asiakasta ja vastaa saamaansa palautteeseen, toimii rakentavassa yhteistyössä asiakasryhmien kanssa ja on työryhmässä aktiivisena jäsenenä

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu myönteisesti kestäväällä tavalla toimimiseen ja arvostaa ekotuotteistamiseen liittyviä eettisiä arvoja toimii sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu myönteisesti kestäväällä tavalla toimimiseen ja arvostaa ekotuotteistamiseen liittyviä eettisiä arvoja ja toimii ohjausta saatuaan niiden mukaisesti toimii sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> on sisäistänyt kestäväällä tavalla toimimisen ja ekotuotteistamisen eettisen arvomaailman sekä toimii sen mukaisesti toimii sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla ekokohteen määrittelyyn, ekotuotteen kehittämiseen ja kestävä kehityksen sekä ekokriteerien mukaiseen toimintaan ja työskentelyyn esimerkiksi kriteerit täyttävässä yrityksessä tai maatila- ja kylämatkailukohteessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.2. Erityiskohteiden kunnostaminen ja hoitaminen (100441)

Ammattitaitovaatimukset

##Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- nimetä mahdollisia erityiskohteita metsistä, maaseudulta, matkailuympäristöistä tai taajamista
- laatia pienialaisten erityiskohteiden hoidon, kuten suojavyöhykkeiden, monivaikutteisten kosteikoiden, laskeutusaltaiden ja pohjavesialueiden ympäristöjen, luonnon monimuotoisuutta edistävien reunavyöhykkeiden ja metsäsaarekkeiden, lähdealueiden, pientareiden, vanhojen latojen, puukujanteiden tai kiviaitojen tukihakemuksia ja kustannuslaskelmia
- laatia pienialaisille kohteille hoitosuunnitelmia

- hoitaa erityiskohteita ja noudattaa niille asetettuja suunnitelmia
- käyttää ja huoltaa erityiskohteiden hoidossa tarvittavia työvälineitä, kuten raivaussahaa ja moottorisahaa sekä vesuria
- hoitaa alueilla tarvittavia eläimiä, kuten lampaita ja hiehoja
- käyttää erityiskohteiden hoidossa tarvittavia ajoneuvoja
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Erityiskohteiden nimeäminen, hoidon suunnitteleminen ja kunnostustöiden tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa erilaisten kohteiden nimeämisessä, hoidon suunnittelussa ja kunnostustöissä • on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ryhmän työtehtäviä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeistuksen mukaisen esityksen pienialaisen kohteen nimeämisestä erityiskohteeksi, osallistuu hoidon suunnitteluun ja kunnostustöihin • suunnittelee ohjattuna ryhmän ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä tekee sovittuja työtehtäviä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää työryhmän kanssa erilaisia alueita, osallistuu valittujen alueiden hoidon suunnitteluun ja kunnostustöihin • suunnittelee ryhmän kanssa ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä vastaa jonkin kokonaisuuden työn toteuttamisesta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kunnostus- ja hoitosuunnitelmien laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii yhdessä asiantuntijan kanssa valitun kohteen suunnitelman • seuraa ohjattuna rahoituksen suunnittelua
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii asiantuntijalta ohjeet saatuaan valitun kohteen suunnitelmia • on mukana selvittämässä rahoitusmahdollisuuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii esityksiä valitun kohteen suunnitelmaksi • selvittää ryhmän kanssa erilaisia rahoitusmahdollisuuksia

Tukihakemuksien täyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on asiantuntijan mukana laatimassa tarvittavia laskelmia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjausta saatuaan valitun alueen kunnostamisen ja hoidon kustannuslaskelman hoitosuunnitelman ja tukihakemuksen yhteistyössä asiantuntijan/maanomistajan kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii valitun alueen kunnostamisen ja hoidon kustannuslaskelman hoitosuunnitelman ja tukihakemuksen ja neuvottelee asiantuntijan/ maanomistajan kanssa

Suunnitelman mukaisen erityiskohteen kunnostaminen ja hoitaminen
--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • lukee erityiskohteen kunnostussuunnitelmaa ja toimii ohjattuna sen mukaisesti • tekee hoitotyöt ohjattuna määrärahan riittävyttä seuraten
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti erilaisissa kohteissa saatuaan ohjeita toteuttamiseen • hoitaa ohjauksen saatuaan alueen kustannusarviota noudattaen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa kohteissa ja erilaisissa olosuhteissa • hoitaa alueen laaditun kustannusarvion mukaisesti ja raportoi tuloksista

Kohteen kunnostamisessa tarvittavien työvälineiden ja kulkuneuvojen käyttö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja energiaa säästäen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja energiaa säästäen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Erityiskohteiden hoitoon liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa erityiskohteiden hoitoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja ohjattuna etsii tietoa kohdetta koskevista muista toteutussuunnitelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa erityiskohteiden hoitoa koskevia lakeja, viranomaismääräyksiä ja ohjausta saatuaan etsii kohdetta koskevia muita toteutussuunnitelmia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa erityiskohteiden hoitoa koskevia lakeja, viranomaismääräyksiä ja etsii kohdetta koskevia muita toteutussuunnitelmia

Erityiskohteiden tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa luontoarvoja käyttäen alueelle tyypillisiä erityiskohteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa luontoinventoinnin menetelmiä käyttäen erilaisia alueellisia erityiskohteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa erilaisin menetelmin alueellisia ja valtakunnallisia erityiskohteita

Erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna perusasioita erityiskohteiden hoitotoimenpiteitä ja niiden mahdollisista vaikutuksista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia erityiskohteiden hoitotoimenpiteitä ja selvittää niiden mahdollisia vaikutuksia

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti erityiskohteiden hoitotoimenpiteitä ja selvittää menetelmien vaikutuksia esimerkiksi alueen ennallistamisessa
--------------	--

Erilaisten tukimuotojen selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna erilaisia tukimuotoja ja pyytää neuvoja tukimuotojen käyttämisessä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää erilaisia tukimuotoja, niiden käyttömahdollisuuksia ja ottaa ohjausta saatuaan yhteyttä asiantuntijoihin.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää erilaisia tukimuotoja, niiden käyttömahdollisuuksia ja ottaa yhteyttä asiantuntijoihin.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy perustyövaiheista moitteettomasti ryhmän mukana ja neuvottelee ongelmatilanteista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee esityksiä ongelmatilanteissa ja oppii tilanteista uusia erityistukialueiden hoitoon liittyviä asioita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ratkaisuihin kohteen kanssa, esittää ratkaisumalleja ongelmatilanteissa ja omaksuu uusia asioita

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa ja huomio kestävän käytön ohjattuna työssään ja työvälineiden valinnassa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä ja huomio ohjausta saatuaan kestävän käytön työssään ja työvälineiden valinnassa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa ja huomio kestävän käytön työssään ja työvälineiden valinnassa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii tarvittaessa EAll ensiaputaitojen mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden ja poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii tarvittaessa EAll ensiaputaitojen mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintansa turvallisuutta, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta

- toimii tarvittaessa EAll ensiaputaitojen mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa laatimalla pienialaiselle erityistukikohteeksi määritellylle kohteelle tukihakemuksen ja hoitosuunnitelman ja hoitaa aluetta suunnitelman ja tukimäärärahan puitteissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.3. Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa (100454)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella erityisryhmien palvelukokonaisuuksia
- toimia erityisryhmien kanssa ja ottaa huomioon heidän tarpeensa ja rajoitteensa
- valmistella ja purkaa erityisryhmille suunnattujen palvelujen toteutuspaikkoja
- auttaa ja ohjata erityisryhmiin kuuluvia asiakkaita esimerkiksi liikuntaesteisiä eri tilanteissa
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Erityisryhmien ohjaaminen luonnossa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrittäjän, asiantuntijan tai ryhmän kanssa erityisryhmille suunnattujen palvelujen suunnitteluun • toimii ohjatusti avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten erityisryhmien kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrittäjän, asiantuntijan tai ryhmän kanssa erityisryhmille suunnattujen palvelujen suunnitteluun ja vastaa palvelun jostakin kokonaisuudesta itsenäisesti • toimii ohjeet saatuaan avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten erityisryhmien kanssa ja ottaa huomioon turvallisuuteen liittyviä erityistarpeita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrittäjän, asiantuntijan tai ryhmän kanssa erityisryhmille suunnattujen palvelujen suunnitteluun, tekee itsenäisesti ehdotuksia palvelun kehittämiseksi ja vastaa palvelun jostakin kokonaisuudesta itsenäisesti • toimii luontevasti ryhmän aktiivisena avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten erityisryhmien kanssa ja ottaa huomioon turvallisuuteen liittyviä erityistarpeita ja ohjaa asiakkaita toimimaan luontoa vahingoittamatta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Palvelujen toteuttamispaikkojen valmistelu ja purkaminen erityisryhmille	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">valmistelee ja purkaa ohjattuna erityisryhmille tarkoitettuja tapahtumien toteutuspaikkoja ja tilaisuuksia ympäristöä vaurioittamatta ja ryhmien tarpeet ja rajoitteet huomioon ottaen sekä raportoi mahdollisista ongelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">valmistelee ja purkaa ohjauksen saatuaan erityisryhmille tarkoitettuja tapahtumien toteutuspaikkoja ja tilaisuuksia ympäristöä vaurioittamatta ja ryhmien tarpeet ja rajoitteet huomioon ottaen ja tuo esille mahdolliset ongelmat
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">valmistelee ja purkaa erityisryhmille tarkoitettuja tapahtumien toteutuspaikkoja ja tilaisuuksia ympäristöä vaurioittamatta ja ryhmien tarpeet ja rajoitteet huomioon ottaen ja tekee itsenäisesti ratkaisuja ongelmatilanteissa

Erityisryhmien kohtaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">on asiantuntijan apuna ja käyttää ohjattuna sovittuja menetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">käyttää sovittuja menetelmiä yhdessä asiantuntijan kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">käyttää sovittuja menetelmiä yhdessä asiantuntijan kanssa ja vertaa niitä omiin havaintoihinsa

Apuvälineiden ja auttamistekniikoiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">käyttää ohjattuna erilaisia apuvälineitä, avustamistekniikoita ja otteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">käyttää ohjauksen saatuaan erilaisia apuvälineitä, avustamistekniikoita ja otteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">käyttää tilannekohtaisesti valitsemiaan apuvälineitä, avustamistekniikoita ja otteita

Erikoisrakenteiden tekeminen maastoloissa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tekee ohjattuna pienimuotoisia avustavia rakenteita luonnon materiaalista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tekee avustavia rakenteita luonnon materiaalista.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tekee erilaisia avustavia rakenteita luonnon materiaalista ja arvioi niiden soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Erialaisten erityisryhmien tunnistaminen ja tarpeiden huomioon ottaminen luonnossa ohjaamisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa, minkälaisia erityisryhmiä on olemassa ja minkälaisia tarpeita, rajoitteita ja mahdollisuuksia tulee noudattaa aktiviteettien toteutuksessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">ottaa työssään huomioon ohjausta saatuaan erilaisten erityisryhmien tarpeita, rajoitteita ja mahdollisuuksia aktiviteettien toteutuksessa

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon erilaisten erityisryhmien tarpeita, rajoitteita ja mahdollisuuksia aktiviteettien toteutuksessa ja toimii ohjeiden mukaisesti
--------------	---

Apuvälineiden, kuten luonnonmateriaalista tehtyjen rakenteiden ja auttamistekniikoiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään apuvälineiden ja avustamistekniikoiden ominaisuuksia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään apuvälineiden ja avustamistekniikoiden ominaisuuksia ja turvallisia sovellusmahdollisuuksia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään erilaisten apuvälineiden ja, avustamistekniikoiden ominaisuuksia ja turvallisia sovellusmahdollisuuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii annettujen ohjeiden mukaisesti ja kysyy ohjeita tarvittaessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii oppimishaluisesti, kertoo ongelmatilanteista ja noudattaa annettuja ohjeita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä, tekee esityksiä ongelmatilanteissa ja noudattaa annettuja ohjeita

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti erilaisiin erityisryhmiin ja haluaa auttaa heitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti erilaisiin erityisryhmiin, haluaa auttaa heitä ja ottaa huomioon asiakkaan edun
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti erilaisiin erityisryhmiin, haluaa oma-aloitteisesti auttaa heitä ja ottaa huomioon asiakkaan edun

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna ergonomisesti oikeita työskentelytapoja avustaessaan erityisryhmiä ja ottaa huomioon turvallisuusohjeet.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ergonomisesti oikeita työskentelytapoja avustaessaan erityisryhmiä ja työskentelee turvallisuusohjeita noudattaen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää omatoimisesti ergonomisesti oikeita työskentelytapoja avustaessaan erityisryhmiä ja työskentelee turvallisuusohjeita noudattaen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla avustajana jollekin erityisryhmälle suunnatun tilanteen tai tapahtuman valmistelussa ja toteutuksessa alan yrityksessä, julkisella sektorilla tai järjestöissä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.4. Hyvinvoinnin tuottaminen eläinten avulla (100460)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- toimia paikallisesti käytettävien lemmikki- ja kotieläinten (esim. porot, koirat, ponit, hevoset, kanit, lampaat, vasikat) kanssa
- seurata eläinten kuntoa ja tehdä päivittäiset hoitotoimenpiteet
 - ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
- käyttää ja hoitaa tarvittavia välineitä ja varusteita
- toimia avustajana tilanteissa, joissa eläimet ovat hyvinvoinnin edistäjinä
- neuvoa asiakkaita, miten toimia eläinten kanssa erilaisissa tilanteissa
- ohjelmopalveluna kertoa eläimistä ja niiden hoidosta
- ottaa huomioon tilanteet, joissa eläimet ovat osa yhteisön tai yrityksen toimintaa ja yksittäisten henkilöiden turvallisuuden tunteen ja hyvinvoinnin luoja
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Asiakkaan ohjaamisen suunnitteleminen ja asiakkaan kanssa työskenteleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjatusti tai yhdessä ryhmän kanssa toimintatuokioita asiakasryhmille eläinten kanssa toimimiseen • toimii ohjatusti avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten asiakkaiden kanssa ja ottaa huomioon eläinten käyttäytymisen työturvallisuustekijänä • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee yhdessä ryhmän kanssa toimintatuokioita asiakasryhmille eläinten kanssa toimimiseen • toimii ohjeet saatuaan avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten asiakasryhmien kanssa ja ottaa huomioon turvallisuuteen liittyviä erityistarpeita eläinten kanssa työskennellessä • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee itsenäisesti toimintatuokioita asiakasryhmille eläinten kanssa toimimiseen • toimii luontevasti ryhmän aktiivisena avustajana erilaisissa tilanteissa erilaisten asiakasryhmien kanssa ja ennakoii ja välttää riskejä eläinten kanssa työskennellessä ja ohjaa asiakkaita käsittelemään eläimiä luontevasti • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi

Eläinten hoitaminen ja käsitteleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi • työskentelee vastuuntuntoisesti • suoriutuu päivittäisistä eläinhuoltoista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä viikon ajalle • työskentelee sitoutuneesti omaa työtään arvostaen • tekee eläinten hoitotyöt suunnitelmallisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee toimintaa tietyille ajanjaksoille sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä • työskentelee sitoutuneesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen • tekee eläinten hoitotyöt sujuvasti, joutuisasti ja omatoimisesti.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Palvelun valmistelu ja asiakkaiden kanssa toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa ohjattuna eläinten kanssa toimimisessa palveluiden valmistelussa toteutuksessa ja purkamisessa • kertoo ohjeiden mukaan eläimistä ja ohjaa asiakkaita niiden kanssa toimimisessa • toimii turvallisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla eläinten kanssa • noudattaa ohjeita kertoessaan eläinten vaikutuksesta asiakkaan hyvinvointiin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa ohjeiden mukaan eläinten kanssa toimimisessa palvelutilanteiden toteutuksessa, valmistelussa ja purkamisessa • kertoo eläimistä ja ohjaa asiakkaita niiden kanssa toimimisessa • toimii turvallisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla eläinten kanssa • kertoo eläinten vaikutuksesta asiakkaan hyvinvointiin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa eläinten kanssa toimimisessa palvelutilanteiden toteutuksessa, valmistelussa ja purkamisessa • kertoo oma-aloitteisesti eläimistä ja niiden tavoista sekä ohjaa asiakkaita eläinten kanssa toimimisessa • toimii turvallisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla eläinten kanssa • kertoo ja ideoi oma-aloitteisesti eläinten vaikutuksia asiakkaiden hyvinvointiin

Toimiminen eläinten kanssa ja eläinten hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa ohjattuna päivittäisessä eläinten ruokinnassa ja hoidossa, annostelee ohjattuna eläinten ravinnon • seuraa ohjattuna eläinten kuntoa ja hyvinvointia ja kertoo tilanteesta • avustaa ohjattuna eläinten valmennuksessa ja koulutuksessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa päivittäisessä eläinten ruokinnassa ja hoidossa sekä annostelee ohjattuna eläinten ravinnon • seuraa eläinten ja niiden elinympäristön kuntoa ja ilmoittaa vastuulliselle hoitajalle tapahtumista • avustaa eläinten valmennuksessa ja koulutuksessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa ja ruokkii eläimiä päivittäin itsenäisesti ohjeiden mukaan • seuraa eläinten kuntoa ja hyvinvointia, tunnistaa poikkeavuudet ja ilmoittaa vastuulliselle hoitajalle tapahtumista • avustaa eläinten valmennuksessa ja koulutuksessa ja ottaa myös itse vastuuta eläimen tai eläinryhmän kouluttamisesta

Eläinten hoidon ja ympäristöhoidon työvälineiden käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjattuna eläinten päivittäiseen hoitoon liittyviä välineitä• tekee ohjattuna päivittäiset ympäristöhoitotyöt
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjeet saatuaan eläinten päivittäiseen hoitoon liittyviä välineitä• tekee päivittäiset ympäristöhoitotyöt ja huoltotoimenpiteet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• valitsee välineet ja tekee eläinten päivittäiset hoidot• tekee oma-aloitteisesti päivittäiset ympäristöhoitotyöt ja huoltotoimenpiteet

Eläinten ja välineiden käyttäminen palvelutilanteissa

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää avustajana ohjelmiin tarvittavia apuvälineitä ja turvalaitteita ja neuvoo välineiden käytössä• käsittelee avustajana eläimiä sekä neuvoo asiakkaita eläinten käsittelyssä• noudattaa turvallisuussuunnitelmaa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjattuna ohjelmiin tarvittavia apuvälineitä ja turvalaitteita ja neuvoo välineiden käytössä• käsittelee ohjausta saatuaan eläimiä ja neuvoo asiakkaita eläinten käsittelyssä• noudattaa turvallisuussuunnitelmaa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjattuna ohjelmiin tarvittavia apuvälineitä ja turvalaitteita ja neuvoo välineiden käytössä• käsittelee eläimiä ja neuvoo asiakkaita eläinten käsittelyssä• noudattaa turvallisuussuunnitelmaa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Eläinten hyvinvoinnin edistäminen**

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• alkuohjauksen jälkeen hyödyntää tietoa eläinten rakenteesta, käyttäytymisestä ja terveyteen liittyvistä asioista sekä lajikohtaisista käyttömahdollisuuksista• ottaa huomioon ohjausta saatuaan käytössä olevien eläinten ravinnontarpeen ja ruokintatavat• ottaa huomioon ohjausta saatuaan päivittäiset perushoitotoimenpiteet sekä joitain valmennus- sekä koulutusmenetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• hyödyntää tietoa eläinten rakenteesta, käyttäytymisestä ja terveyteen liittyvistä asioista sekä lajikohtaisista käyttömahdollisuuksista• ottaa huomioon käytössä olevien eläinten ravinnontarpeen ja ruokintatavat• ottaa huomioon ohjeiden mukaan ja kysytyään päivittäiset hoitotoimenpiteet ja valmennus- ja koulutusmenetelmiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• hyödyntää monipuolisesti tietoa eläinten rakenteesta, käyttäytymisestä ja terveyteen liittyvistä asioista sekä lajikohtaisista käyttömahdollisuuksista• ottaa huomioon käytössä olevien eläinten ravinnontarpeen ja ruokintatavat ja osaa soveltaa sitä työssään• ottaa työssään huomioon päivittäiset hoitotoimenpiteet ja soveltaa monipuolisesti valmennus- ja koulutusmenetelmiä

Lakien, asetusten ja määräysten noudattaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toimintaa ohjaavia määräyksiä eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista sekä kysyy tarvittaessa neuvoa kokoneemalta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toimintaa ohjaavia määräyksiä eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa toimintaa ohjaavia määräyksiä eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista sekä seuraa oma-toimisesti määräyksiä muutoksia

Asiakaspalvelutilanteen turvallisuuden ylläpitäminen ja riskien välttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> välttää riskejä työssään ja omaa valmiudet tarvittaviin toimenpiteisiin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> välttää ja ennakoi riskejä työssään ja omaa valmiudet tarvittaviin toimenpiteisiin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> välttää ja ennakoi riskejä työssään ja omaa valmiudet tarvittaviin toimenpiteisiin sekä kehittää työskentelytapojaan turvalisiksi

Yrityksen palveluiden toiminta- ja tuotantoympäristön ja kustannusten laskeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjattuna merkittävimpiä tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja tekee vertailuja merkittävimmistä tuotantoja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja tekee vertailuja monipuolisesti tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti ja kysyy ohjeita ongelmatilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen, kertoo eläinten ja asiakkaiden välisistä ongelmatilanteista ja tekee esityksiä niiden ratkaisemiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä, arvioi eläinten ja asiakkaiden välistä toimintaa ja tekee esityksiä ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä eläinten omistajan ja hoitajan kanssa ja ohjattuna asiakkaiden kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä eläinten omistajan ja hoitajan sekä erilaisten asiakkaiden kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii tapauskohtaisessa yhteistyössä eläinten omistajan ja hoitajan sekä erilaisten asiakkaiden kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu myönteisesti eläimiin ja asiakkaisiin ja huolehtii ohjattuna molempien hyvinvoinnista

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suhtautuu myönteisesti eläimiin ja asiakkaisiin ja huolehtii ohjausta saatuaan molempien hyvinvoinnista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suhtautuu myönteisesti eläimiin ja asiakkaisiin ja huolehtii molempien hyvinvoinnista

Terveys, -turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • välttää riskejä eläinten kanssa toimiessaan • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä asiakkailleen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tapauskohtaisen riskianalyysin eläinten kanssa toimimisesta ja toimii riskitekijöitä välttäen • noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon asiakkaat ja työyhteisön muut jäsenet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tapauskohtaisen riskianalyysin eläinten kanssa toimimisesta, kertoo riskitekijöistä ja korjaa niitä • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä ja ohjaa asiakkaita toimimaan turvallisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa alan yrityksessä, laitoksessa tai järjestön tehtävissä palvelemalla ja avustamalla asiakkaita eläinten kanssa toimittaessa. Hän osoittaa ammattitaitonsa myös eläinten päivittäisessä hoidossa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.5. Hyvinvoinnin tuottaminen luonnontuotteiden avulla (100467)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- valita hyvinvointituotteeksi soveltuvat luonnon keruutuotteet (esim. turve, savi, yrtit)
- käyttää luonnontuotteita ihmisen hyvinolon edistämiseen hoidoissa, kylvyissä hauteina ja osana elämyksiä
- hyvinvointituotteiden valmistaminen, käsitteleminen ja varastoiminen
- jatkojalostaa hoitotuotteita
- käyttää hyvinvointituotetyöhön kuuluvia koneita ja laitteita
- palvella erilaisia asiakasryhmiä
- markkinoida ja toimia verkostoituneena
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja
- hyödyntää alueensa perinnettä ja kulttuuria toiminnassaan.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Luonnon hyvinvointituotteiden keruuprosessien suunnitteleminen, toteuttaminen ja tuotteiden tuotteistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee asiantuntijan avustamana luonnonmateriaalien käyttöä hyvinvointituotteina• osallistuu ryhmän mukana materiaalin keräämiseen ja tuotteistamiseen• kehittää toimintaansa ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti• arvioi työn onnistumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee valittujen materiaalien soveltuvuutta hyvinvointituotteiksi• organisoii materiaalin keräämistä ja tuotteistamisesta• kehittää toimintaansa asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti• arvioi työn onnistumista ja perustelee kulloinkin käytetyt työmenetelmät.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee omatoimisesti valitsemiensa materiaalien soveltuvuutta jatkojalostukseen ja kehittämiseen• organisoii materiaalin keräämisen ja tuotteistamisen joustavasti erilaisiin olosuhteisiin sopeutuen• kehittää toimintaansa asetettuja laatutavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan ja ympäristövastuullisen toiminnan kehittämisessä• tekee havaintoja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Hyvinvointituotteeksi soveltuvan materiaalin kerääminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• kerää ohjattuna hyvinvointituotteeksi soveltuvaa materiaalin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• kerää hyvinvointituotteeksi soveltuvaa materiaalin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• kerää itsenäisesti hyvinvointituotteeksi soveltuvaa materiaalin

Hyvinvointituotetyön koneiden ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjattuna hyvinvointituotetyön oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• käyttää pääosin omatoimisesti hyvinvointituotetyön oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• käyttää omatoimisesti hyvinvointituotetyön oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita

Hyvinvointituotteen laadun arvioiminen ja seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ohjattuna raakaaineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen, hyvinvointituotteeksi soveltumattoman tuotteen• toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjeistettuna raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja määrittää tuotteen laatuun vaikuttavia tekijöitä • toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja määrittää tuotteen laatutekijöitä • toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan ja ympäristövastuullisen toiminnan kehittämisessä

Hyvinvointituotteiden valmistaminen, käsitteleminen ja varastoiminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna materiaaleja ja valmistaa niistä suunniteltuja tuotteita • käsittelee materiaalia ohjattuna ja säilyttää materiaalia ohjeiden mukaan • laskee ohjattuna valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeistettuna materiaaleja ja valmistaa niistä sovittuja tuotteita • käsittelee ja säilyttää materiaalia tuoteturvallisuusohjeiden mukaan • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti materiaaleja ja valmistaa niistä tuotteita myyntiin • käsittelee ja säilyttää materiaaleja omatoimisesti tuoteturvallisuusohjeiden mukaan • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan sekä tekee vertailuja vastaaviin tuotteisiin

Asiakkaiden palveleminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asiakasryhmien ohjauksessa avustajana • työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti • on motivoitunut kehittämään itseään asiakaspalvelijana • selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieraalla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasryhmiä ja esittelee kohdetta sovittujen ohjeiden mukaan • työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa • arvioi omaa osaamistaan asiakaspalveluntehtävissä ja tunnistaa parannettavia yksityiskohtia • käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan viestintätilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasryhmiä ja toimii kohteen esittelijänä, ottaa vastaan palautetta ja tekee muutosesityksiä • työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa • arvioi omaa onnistumistaan sekä tekee esityksiä työmenetelmien/ käytäntöjen parantamiseksi • käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • noudattaa annettuja ohjeita materiaalin käytössä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • seuraa materiaalivalintoja sekä käyttää materiaaleja kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun ja tarjouksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta • tekee esityksiä materiaalivalinnoista sekä käyttää materiaaleja itsenäisesti kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä luo verkostoja muiden yrittäjien kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä luo verkostoja yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä luo verkostoja aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Luonnon hyvinvointituotteeksi soveltuvan materiaalin tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omissa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia hyvinvointituotteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omissa työtehtävissään käytettävät hyvinvointituotteet ja ottaa huomioon keskeisimpiä materiaalin laadun vaikutuksia tuotteen laatuun
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa itsenäisesti omissa työtehtävissään käytettävät tavallisimmat hyvinvointituotteet ja määrittää materiaalin vaikutuksen tuotteen laatuun

Materiaalien käsittelyyn ja säilytykseen liittyvien ominaisuuksien huomioon ottaminen luonnon hyvinvointituotteiden käyttämisessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjattuna työssään käytettävien materiaalien ominaisuuksia sekä valmistusprosessissa mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa työssään käytettävien materiaalien ominaisuuksia sekä valmistusprosessissa mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa itsenäisesti työssään käytettävien materiaalien ominaisuuksia sekä valmistusprosessissa mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä

Määräysten ja säädösten tunteminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan oma-aloitteisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osaa ohjattuna ratkoa pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osaa ratkoa pulmatilanteita ja ilmoittaa oma-aloitteisesti esille tulleet ongelmat
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ilmoittaa itsenäisesti ongelmatilanteista ja etsii niihin ratkaisuja

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteessa ja osaa toimia työryhmissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyökykyisesti vuorovaikutustilanteissa ja verkostoissa, osaa toimia vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä joustavasti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti ja yhteistyökykyisesti vuorovaikutustilanteissa ja verkostoissa, osaa toimia vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä joustavasti

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu asioihin myönteisesti, huolehtii ohjattuna hyvinvoinnista ja kunnioittaa asiakkaan yksilöllisyyttä ja arvoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu myönteisesti, huolehtii ohjausta saatuaan asiakkaan hyvinvoinnista ja, kunnioittaa yksilöllisyyttä ja arvoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu myönteisesti, huolehtii hyvinvoinnista ja kunnioittaa yksilöllisyyttä ja arvoja

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> edistää toiminnallaan asiakkaan terveyttä ja toimii omasta, työyhteisön jäsenten ja asiakkaan turvallisuudesta huolehtien.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> edistää toiminnallaan asiakkaan terveyttä, seuraa toimintansa laatutavoitteiden toteutumista ja toimii omasta, työyhteisön jäsenten ja asiakkaan turvallisuudesta huolehtien sekä olosuhteiden tuomat riskit huomioiden.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> edistää omatoimisesti toiminnallaan asiakkaan terveyttä ja seuraa toimintansa laatutavoitteiden toteutumista toimii aktiivisesti omasta, työyhteisön jäsenten ja asiakkaan turvallisuudesta huolehtien ja olosuhteiden tuomat riskit ennakoiden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa keräämällä maastosta tai hankkimalla muulla tavalla hyvinvointituotteeksi sopivaa materiaalia ja valmistamalla niistä hyvinvointituotteita tai tuotteen. Ammattitaito osoitetaan asianmukaisissa tiloissa, kuten harjoitusyrityksissä, yrityksissä, laitoksissa, liikunta- ja kuntokeskuksissa tai kylpylöissä, joissa hyvinvoinnin tuottaminen asiakkaalle on mahdollista. Materiaaleja hankitaan ja käsitellään riittävän monipuolisesti, jotta ammattitaitovaatimukset saavutetaan. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.6. Jäte- ja kierrätysneuvonta (100451)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tunnistaa, lajitella ja käsitellä erilaisia jätejakeita ja kierrätettävää materiaalia
- laatia neuvontamateriaalia erilaisiin jätehuolto- ja kierrätystä koskeviin tilanteisiin
- neuvoa erilaisia ryhmiä jätehuolto- ja kierrätystä koskevissa tilanteissa
- tehdä suunnitelmia materiaalivirtojen vähentämiseksi yhdessä kohteen toimijoiden kanssa
- laatia neuvontamateriaalia ja neuvoa materiaalivirtojen vähentämiseen kohteessa
- tehdä roskaamistarkastuksia ja raportoida niistä
- huomioida muut työntekijät ja ylläpitää työhyvinvointia.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Jäte- ja kierrätyssekä materiaalitehokkuus- neuvonnan järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• osallistuu jäte-, kierrätys- ja materiaalitehokkuusneuvonnan järjestämiseen tutulle kohteelle• arvioi työn onnistumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• järjestää jäte-, kierrätys- ja materiaalitehokkuusneuvontaa valitulle kohteelle• arvioi työn onnistumista ja perustelee kulloinkin käytetyt työmenetelmät.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• järjestää jäte-, kierrätys- ja materiaalitehokkuus-neuvontaa erilaisille kohteille• tekee havaintoja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Jäte- ja kierrätysneuvontamateriaalin ja materiaalitehokkuusmateriaalin laatiminen
--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tutulle kohteelle jätteisiin, kierrätykseen ja materiaalitehokkuuteen liittyvää neuvontamateriaalia ohjeiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tutulle kohteelle jätteisiin, kierrätykseen ja materiaalitehokkuuteen liittyvää neuvontamateriaalia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti erilaisille kohteille jätteisiin, kierrätykseen ja materiaalitehokkuuteen liittyvää neuvontamateriaalia

Roskaamistarkastusten tekeminen ja raportointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu roskaamistarkastuksiin ja niistä raportointiin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaisia roskaamistarkastuksia tutuissa kohteissa ja raportoi niistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti roskaamistarkastuksia ja raportoi niistä

Materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarviointien tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu ohjattuna materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarviointien tekemiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan yksinkertaisia materiaalivirtalaskelmia ja elinkaariarviointeja tutuille kohteille
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan yksinkertaisia materiaalivirtalaskelmia ja elinkaariarviointeja

Ympäristöviestinnän menetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna tavallisimpia ympäristöviestinnän menetelmiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjausta saatuaan erilaisia ympäristöviestinnän menetelmiä jäteneuvonnan järjestämisessä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti ympäristöviestinnän menetelmiä jäteneuvonnan järjestämisessä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Jätehuollon lainsäädännön ja viranomaismääräysten noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa itse jätehuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja ohjeita saatuaan ohjaa toisia lakien ja määräysten mukaan toimimiseen • noudattaa ohjattuna jätehuolto- ja kierrätystoiminnan paikallisia ohjeita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa itse jätehuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja ohjaa toisia lakien ja määräysten mukaan toimimiseen • ohjeet saatuaan noudattaa jätehuollon ja kierrätyksen paikallisia toimintaohjeita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa itse jätehuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja ohjaa toisia lakien ja määräysten mukaan toimimiseen • noudattaa jätehuollon ja kierrätyksen paikallisia toimintaohjeita

Jätejakeiden tunnistaminen ja lajitteleminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjeiden mukaisesti tutut jätejakeet
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja lajittelee jätejakeet ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja lajittelee itsenäisesti jätejakeet

Jätehuollon ja kierrätyksen ympäristövaikutusten arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> on mukana jätehuolto- ja kierrätystoiminnan ympäristövaikutusten selvittämisessä ja vähentämisessä tutussa ympäristössä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tekee asiantuntijoiden kanssa selvityksiä jätehuollon ja kierrätyksen ympäristövaikutuksista ja vaikutusten vähentämisestä ja soveltaa tietoja ohjausta saatuaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee asiantuntijoiden kanssa selvityksiä jätehuollon ja kierrätyksen ympäristövaikutuksista ja vaikutusten vähentämisestä ja soveltaa tietoja jäte- ja kierrätysneuvonnassa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy jätehuollon ja kierrätyksen perustehtävistä ja kysyy neuvoa ongelmatilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää jätehuollon ja kierrätyksen tulkinnallisia ongelmatilanteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä jätehuollon ja kierrätyksen ongelmatilanteiden ratkaisuksi

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä asiakkaiden ja työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten asiakkaiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten asiakkaiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää asiakassuhteita ja työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä tunnistaa turvallisuusriskit neuvontakohteessaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi turvallisuusriskejä neuvontakohteessaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa ja ottaa neuvontakohteessa huomioon turvallisuusvaatimukset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa järjestämällä jäte- ja kierrätysneuvontaa sellaisessa kohteessa, jossa on useamman käyttäjän yhteinen jätehuoltopiste. Tämän lisäksi kierrätysneuvonnan ammattitaito osoitetaan paikallisessa kierrätyspisteessä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.7. Jätehuollon järjestäminen (100449)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä kartoituksen perusteella jätehuoltomääräysten mukaisen jätehuoltosuunnitelman
- tehdä kiinteistölle jätekartoituksen
- järjestää kiinteistön jätehuollon jätehuoltosuunnitelmaa noudattaen
- antaa jäteneuvontaa ja laatia jäteneuvontamateriaalia kiinteistöllä toimiville
- selvittää jätehuollon toimivuuden ja raportoida siitä
- toimia jätteiden vastaanotossa ja kierrätyksessä
- tunnistaa, lajitella ja käsitellä erilaisia jätelajeita
- toimia ohjeistuksen mukaan ongelmajätteiden vastaanotossa, varastoinnissa ja niiden toimittamisessa edelleen käsittelyyn
- käyttää tarvittaessa jätteiden käsittelylaitteita
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Jätehuollon suunnitteleminen, jätehuollon järjestäminen ja ympäristövaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää tavallisimpia jätteiden käsittely- ja hyödyntämismenetelmiä ja niiden ympäristövaikutuksia • on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa jätehuoltoa sovitulle kohteelle.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää useita jätteiden käsittely- ja hyödyntämismenetelmiä ja niiden ympäristövaikutuksia • suunnittelee ja toteuttaa ohjattuna sovitun kohteen jätehuoltoa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää useita jätteiden käsittely- ja hyödyntämismenetelmiä ja niiden ympäristövaikutuksia sekä tekee valintoja menetelmiä käytössä • suunnittelee ja toteuttaa sovitun kohteen jätehuoltoa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Jätehuollon suunnitteleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee jätehuoltokartoituksen ja laatii jätehuoltosuunnitelman ohjattuna tutulle kiinteistölle tai pienyhteisölle

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tekee jätehuoltokartoituksen ja laatii jätehuoltosuunnitelman ohjeiden mukaisesti kiinteistölle tai pienyhteisölle
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee jätehuoltokartoituksia ja laatii jätehuoltosuunnitelmia erilaisille kiinteistöille tai pienyhteisöille

Jätteiden vastaanotossa tai kierrätyspisteessä toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii jätteiden vastaanotossa tai kierrätyksessä hänelle tuttuun jätteiden parissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii jätteiden vastaanotossa tai kierrätyksessä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee kohteeseen sopivat ohjeet, toimii itsenäisesti jätteiden vastaanotossa tai kierrätyksessä ja kehittää toimintaa

Erilaisten jätejakeiden tunnistaminen ja käsitteleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjeiden mukaisesti tutut jätejakeet, kuten ongelmajätteet ja käsittelee niitä ohjeiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjeiden mukaisesti jätejakeet, kuten ongelmajätteet ja käsittelee niitä oikein
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa jätejakeita, kuten ongelmajätteitä ja ottaa selvää vieraista jätejakeista sekä käsittelee niitä oikein

Kiinteistön jäteneuvonnan järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa kiinteistön jäteneuvonnan järjestämisessä lajittelee jätteitä ja seuraa ohjeiden mukaisesti jätehuollon toimivuutta ja kirjoittaa siitä ohjattuna raportin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjeiden mukaista materiaalia kiinteistön jätehuollon järjestämisestä ja neuvonnasta lajittelee jätteitä ja neuvoo lajittelussa sekä tarkkailee jätehuollon toimivuutta ja kirjoittaa siitä raportin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> laatii materiaalia kiinteistön jätehuollon järjestämisestä ja neuvoo jätehuoltoasioissa lajittelee jätteitä ja neuvoo lajittelussa sekä tarkkailee jätehuollon toimivuutta ja kirjoittaa siitä raportin

Jätteiden käsittelylaitteiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjausta saatuaan joitakin tavallisia jätteenkäsittelylaitteita, esimerkiksi paalaimia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjausta saatuaan erilaisia jätteenkäsittelylaitteita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja valvoo ohjausta saatuaan erilaisia jätteenkäsittelylaitteita esimerkiksi REF-laitoksessa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Jätehuoltoa koskevan lainsäädännön ja viranomais määräysten noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätehuoltoa koskevia lakeja ja viranomais määräyksiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätehuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomais määräyksiä ja ohjeita saatuaan etsii lisätietoa kohteeseen tehdyistä selvityksistä.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätehuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii lisätietoa kohteeseen tehdyistä selvityksistä sekä tarvittaessa osaa tarkistaa määräysten ajantasaisuuden.
--------------	--

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä jätehuollon järjestämisessä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää jätteiden lajittelun ongelmatilanteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä jätehuoltosuunnitelman toimivuudesta ja jätteiden lajittelusta ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä toimii EAll- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet toimii EAll- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti. varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta toimii EAll- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä jätehuoltokartoituksen ja suunnitelman. Lisäksi hän lajittelee jätteitä ja järjestää valitun kohteen jätehuollon. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määräjyvä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.8. Jätevesihuollon järjestäminen (100450)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ohjaa jäteveden käsittelyssä haja-asutusalueilla
- toimia avustajana haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmiä suunniteltaessa
- rakentaa suunnitelmien mukaan jätevesijärjestelmiä haja-asutusalueille
- huoltaa haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmiä
- hoitaa jäteveden käsittelyprosessin perustoimenpiteitä
- ottaa näytteitä jätevedestä
- arvioida jäteveden laatua ennen puhdistusprosessia ja sen jälkeen
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Haja-asutusalueiden jäteveden käsittelyn suunnitteleminen ja toteuttamiseen osallistuminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien suunnittelussa • on mukana toteuttamassa jätevesihuoltoa sovitulle kohteelle.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu haja-asutus-alueiden jäteveden käsittelyn suunnitteluun • suunnittelee ohjattuna sovitun kohteen jätevesihuoltoa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisena ryhmän jäsenenä haja-asutusalueen jäteveden käsittelyn suunnitteluun • suunnittelee sovitun kohteen jätevesihuoltoa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Suunnitelman laatiminen ja rakentaminen ohjeiden mukaisesti	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjauksessa jätevesijärjestelmien suunnitelmia haja-asutusalueille ja rakentaa kohteelle sopivan pienimuotoisen järjestelmän
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeita saatuaan jätevesijärjestelmien suunnitelmia ja rakentaa ohjattuna kohteelle sopivan pienimuotoisen järjestelmän
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee valitulle kohteelle jätevesijärjestelmäsuunnitelman ja rakentaa kohteelle sopivan pienimuotoisen järjestelmän

Jäteveden käsittelyprosessin hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu ohjattuna jätevedenpuhdistamon käsittelyprosessin jonkin osaprosessin hoitoon
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu jätevedenpuhdistamon käsittelyprosessin hoitoon
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa pienen jätevedenpuhdistamon käsittelyprosessia tai suuremman jätevedenpuhdistamon jotakin osaprosessia

Haja-asutusalueen jätevesijärjestelmien huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien huoltamisessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien huoltamiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu aktiivisena ryhmän jäsenenä haja-asutusalueen jätevesijärjestelmien huoltamiseen

Näytteen ottaminen jätevesistä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa määräysten mukaisia näytteitä jätevesistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjeet saatuaan näytteitä jätevesistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa itsenäisesti tarvittavia näytteitä työkohteissa ja arvioi mitä näytteitä tarvitaan

Jäteveden käsittelyprosessiin liittyvän laitteiston käyttäminen ja huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää joitakin käsittelyprosessiin liittyviä laitteistoja ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää käsittelyprosessin laitteistoja ohjattuna
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää käsittelyprosessin laitteistoja

Jätevesien laadun arvioiminen (matematiikka ja luonnontieteet)	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi jäteveden laatua tulosten perusteella annettujen ohjeiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi jäteveden laatua tulosten perusteella ja vertaa arvoja suositusarvoihin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi jäteveden laatua tulosten perusteella ja etsii selitystä laadun vaihteluille

Jätevedenpuhdistukseen liittyvän opastusmateriaalin laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa opastusmateriaalin laatimisessa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjeiden mukaisesti opastusmateriaalia jäteveden tuottajia varten ja haja-asutusalueen jätevedenpuhdistusta varten.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> laatii opastusmateriaalia jäteveden tuottajia varten ja haja-asutusalueen jätevedenpuhdistusta varten.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ympäristöasioiden huomioon ottaminen jäteveden huollossa

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon erilaisten jätevedenpuhdistustekniikoiden ympäristövaikutuksia ja toimii niiden vähentämiseksi
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon erilaisten jätevedenpuhdistustekniikoiden vaikutukset ympäristölle ja toimii niiden vähentämiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon erilaisten jätevedenpuhdistustekniikoiden vaikutukset ympäristölle ja vähentää ympäristövaikutuksia

Jäteveden puhdistusvaatimusten ja erilaisten puhdistusmenetelmien vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna perusasioita jätevedenpuhdistusmenetelmistä ja puhdistusvaatimuksista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee erilaisia jätevedenpuhdistustekniikoita, selvittää ohjeet saatuaan puhdistusvaatimuksia ja niiden käyttömahdollisuuksia kohteessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee erilaisia jätevedenpuhdistustekniikoita, arvioi kohteeseen soveltuvia tekniikoita ja selvittää puhdistusvaatimuksia

Jätevedenpuhdistukseen liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätevesihuoltoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätevesihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja ohjausta saatuaan etsii lisätietoa kohdetta koskevista selvityksistä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa jätevesihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii lisätietoa kohdetta koskevista selvityksistä sekä osaa tarvittaessa tarkistaa määräysten ajantasaisuuden.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy jätevesihuollon perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää haja-asutusalueiden jätevesihuollon ongelmatilanteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä jätevesihuollon järjestämisen eri vaihtoehdoista ja perustelee mielipiteensä ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
---	--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla jätevedenpuhdistamon päivittäiseen käyttöön ja näytteenottoon ja / tai osallistumalla haja-asutusalueiden jätevedenpuhdistamoiden suunnitteluun, rakentamiseen ja huoltoon. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.9. Kalastus ja kalan käsittely (100469)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tunnistaa yleisimmät kalalajit ja niiden elintavat ja elinympäristövaatimuksia
- käsitellä, asettaa pyyntiin ja huoltaa verkko-, saarto- ja koukkupyödyksiä
- käsitellä kalat myyntiä varten
- toimia avustajana kalastusmatkailun työtehtävissä, kuten tuotteen suunnittelussa, valmistelussa, ohjaamisessa ja jälkihoitotehtävissä
- kertoa kaloista, niiden elintavoista ja elinympäristövaatimuksista, kalastusmenetelmistä ja kalastuskulttuurista
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
 - ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
 - hygieniapassin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Kalan pyynnin ja käsittelyn suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa asiantuntijan tai ryhmän kanssa kalan pyynnin tutuilla kalavesillä• suunnittelee oman työnsä ohjattuna kalankäsittelylaitoksessa tai -yrityksessä• arvioi työn onnistumista ja hankkii tietoa toimintansa kehittämiseksi• toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa ryhmän tai toisen henkilön kanssa kalan pyynnin• suunnittelee oman työnsä ohjeen mukaan kalankäsittelylaitoksessa tai -yrityksessä• arvioi työn onnistumista ja toiminnan kehittämisessä huomioiden asiakaspalautteen• toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa ryhmän tai toisen henkilön kanssa kalan pyynnin varmaotteisesti• suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja vastuullisesti kalankäsittelylaitoksessa tai -yrityksessä• tekee havainnoita työn laadusta ja toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi• toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan toiminnan kehittämisessä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kalastaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• kalastaa ohjatusti koukku-, verkko- ja saartopyydyksillä• asettaa ohjattuna matalia verkkoja pyyntiin ja toimii avustajana rysä- ja pintaverkkopyynnissä• huolehtii ohjattuna ympäristövastuullisesti kalavesien kunnosta ja ilmoittaa havainnoistaan• avustaa kalastusmatkailun retkillä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• kalastaa omatoimisesti koukku-, verkko- ja saartopyydyksillä• valitsee omatoimisesti sopivat pyyntivälineet ja muut kalastuksessa tarvittavat välineet ja asettaa ne pyyntiin sulan veden aikana• huolehtii ympäristövastuullisesti kalavesien kunnosta ja ilmoittaa havainnoistaan• avustaa kalastusmatkailun retkillä ja ohjaa ryhmän osallistujia tarvittaessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• huolehtii omatoimisesti käyttämiensä pyydysten kunnosta ja rakentaa tarvittavia pyydyksiä• kalastaa monipuolisesti eri pyyntimenetelmillä kaikkina vuodenaikoina• huolehtii aktiivisesti ja ympäristövastuullisesti kalavesien kunnosta ja ilmoittaa havainnoistaan• avustaa kalastusmatkailun retkillä ja ohjaa ryhmää sekä kertoo elävästi ja innostuneesti kalastamisesta

Kalan käsitteleminen ja jatkojalostaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana ohjatusti laatimassa kalastajan ja pienimuotoisen jalostusyriksen omavalvontasuunnitelmaa ja toimii hygieniavaatimusten mukaisesti • käsittelee ohjattuna kalansaaliin myyntikuntoon • toimii ohjattuna jatkojalostuksen valmistelemissä työvaiheissa • laskee ohjattuna esimerkkituotteelle hinnan ja seuraa hävikin määrää.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeet saatuaan yhdessä kalastajan ja pienimuotoisen jalostusyriksen kanssa omavalvontasuunnitelman ja toimii hygieniavaatimusten mukaisesti • perkaa ja fileoi omatoimisesti kalansaaliin myyntikuntoon • pakkaa eri kalalajeja, esivalmistelee kalaa erilaisia jatkojalostusmenetelmiä varten ja ohjattuna valmistaa erilaisia jalostustuotteita • laskee esimerkkituotteelle hinnan ohjeiden mukaisesti ja toimii hävikkiä vähentäen ja jätteen määrää seuraten.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii kalastajan ja pienimuotoisen jalostusyriksen omavalvontasuunnitelman ja toimii hygieniavaatimusten mukaisesti • käsittelee, jalostaa ja markkinoi itsenäisesti kalastustuotteita • savustaa, graavaa ja marinoo kalatuotteita ja valmistaa täyssäilykkeitä • laskee esimerkkituotteelle hinnan ja toimii hävikkiä vähentäen ja jätteen määrää ja käsittelyä seuraten ja siitä raportoiden.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kalastuskulttuurien huomioon ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon erilaisten kalastuskulttuurien toimintatavat
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kotimaan erilaiset kalastuskulttuurit
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon eri kansallisuuksien kalastuskulttuurit

Lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kalaa koskevaa elintarvikelainsäädäntöä ja kalastuslakia ja -asetusta ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokeneemmalta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kalankäsittelyä ja kalastusta koskevan lainsäädännön
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kalankäsittelyä ja kalastusta koskevan lainsäädännön ja soveltaa sitä omaan työhönsä

Kalojen biologian ja elintapojen huomioon ottaminen kalastuksessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät saaliissa esiintyvät kalalajit.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa keskeisimmät kalalajit ja tuntee niiden elintapoja ja lisääntymisaikoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee keskeisimpien saaliskalojen elintavat ja elinympäristövaatimukset ja suunnittelee kalastamisen sen mukaan.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">osaa ratkaista ohjattuna erilaisia kalastamisen ja jatkokäsittelyn ongelmatilanteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">osaa valita ongelmatilanteeseen ratkaisun erilaisista vaihtoehdoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tekee ongelmatilanteisiin erilaisia toteuttamishdotuksia

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toimii ohjattuna vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">toimii joustavasti vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">toimii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa ja huomioi toiminnoissaan koko työyhteisön tarpeita

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">huolehtii omasta turvallisuudestaan ja tekee havaintoja riskitekijöistäohjaa ryhmää varustautumaan asianmukaisesti ja toimimaan turvallisesti vesillä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">huolehtii omasta turvallisuudesta, työergonomian toteutumisesta ja määrittää riskitekijätohjaa ryhmää varustautumaan kalastusretken vaatimalla tavalla sekä huolehtii asiakasryhmän turvallisuudesta.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">toimii aktiivisesti työyhteisön jäsenten turvallisuuden ja työergonomian kehittämisen puolestaohjaa ryhmää varustautumaan kalastusretken vaatimalla tavalla sekä huolehtii asiakasryhmän turvallisuudesta sekä toimii tilanneherkästi huomioiden erilaisten asiakkaiden käyttäytymisen vesillä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kalastamalla ja käsittelemällä kaloja asianmukaisissa jalostustiloissa. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten välineiden sekä laitteiden käyttöä ja huoltoa sekä kalastus- ja jalostustapahtuman suunnittelua, valmistelua ja toteutusta. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.10. Kestävällä tavalla toimiminen (100431)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- selvittää yhteisön tai ryhmän arkipäivän toimintaa ja tekee esityksen kestävän elämäntavan toimintamalliksi
- tehdä yhdessä paikallisten asukkaiden ja yritysten kanssa havaintoja ympäristön tilasta (Kohteena voivat olla esim. kylä, koulun piha, julkinen ulkoalue ja teollisuus- tai matkailualue) ja raportoida tilanteesta
- tunnistaa paikallisia kasveja ja eläimiä ja määrittää niiden avulla ympäristön laatua
- suunnitella ja tehdä luonnon- ja rakennetun ympäristön kunnostukseen ja hoitoon liittyviä töitä
- liikkua ja toimia ympäristössä säästävällä tavalla esim. ympäristövastuullinen retkeily, reittivalinnat, jälkien jättäminen, kestävällä tavalla asuminen tai kulttuuriarvojen kunnioittaminen
- tavallisimmat luonnossa selviytymisen taidot, kuten varustautuminen ja leirytyminen eri vuodenaikoina
- valita työ- ja retkeilyvarusteet ja -välineet
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
 - omaa tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- käyttää ja huoltaa paikallisesti tarvittavia, tarkoituksenmukaisia pientyövälineitä ja paikallisesti tarvittavia motorisoituja työvälineitä kuten perustöiden vaatimia pientyövälineitä, maastossa ja vesillä liikkumisen välineitä, moottorisahaa, raivaussahaa, tiedonsiirto- ja paikantamisvälineitä, moottorivenettä, traktoria, mönkijää, maastomoottoripyörää tai moottorikelkkaa
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Suosituslista tunnistettavista kasveista, eläimistä ja luonnonilmiöistä on liitteenä 2.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Kestävän elämäntavan mallittaminen ja ympäristöä säästävien kulutusvalintojen suunnitteleminen ja toteuttaminen (kohteena hankinnat, sähkön, veden ja polttoaineen kulutus, kierrätys, jätejakeet ja jätteen määrä)	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• selvittää ryhmän kanssa valitun kohteen toimintatapoja ja valitsee kulutukseen liittyvän parantamiskohteen ja toteuttaa sen asiantuntijan ohjaamana tai yhdessä ryhmän kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• selvittää valitun kohteen toimintatapoja, valitsee parantamiskohteen ja tekee esityksen kestäväksi elämäntavaksi sekä vastaa jonkin osa-alueen toteuttamisesta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• valitsee kohteen, selvittää toimintatapoja, vertaa tuloksia ja tekee muutosesityksen sekä toteuttaa sen
Yhteisössä tai ryhmässä toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii työyhteisössä annettujen ohjeiden mukaisesti• suhtautuu positiivisesti eri kulttuureihin• ottaa huomioon työturvallisuuden luonto- ja ympäristöalalla sekä välttää riskejä työssään• käyttää työhön tarkoitettuja suojarusteita.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi oman työnsä tuloksia ja seuraa ajankäyttöä annettujen työohjeiden mukaisesti • suhtautuu positiivisesti eri kulttuureihin ja arvostaa paikallista kulttuuria • vastaa toimintansa turvallisuudesta • käyttää asianmukaista suojavaatetusta ja työhön tarkoitettuja suojarusteita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omaa työtään kehittäen työyhteisön tavoitteiden mukaisesti ja seuraa ajankäyttöä annettujen ohjeiden mukaan • suhtautuu positiivisesti eri kulttuureihin, arvostaa paikallista kulttuuria ja edistää yhteistyötä monikulttuurisessa ympäristössä • vastaa itsenäisesti toimintansa turvallisuudesta • käyttää siistiä ja asianmukaista suojavaatetusta sekä työhön tarkoitettuja suojarusteita.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Lähiympäristön tilan selvittäminen ja alueen hoitaminen (kohteena vesi, ilma tai maaperä paikallisen ympäristön mukaan)	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna valitun lähiympäristön tilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä ja ympäristöriskejä • etsii ja tunnistaa ohjatusti valitun alueen tyypillisimpiä kasveja ja eläimiä, tekee havaintoja alueen monimuotoisuudesta • tekee ohjatusti luonnon ja rakennetun ympäristön hoitotoita • seuraa ohjattuna valitun alueen töiden kustannuksia ja töiden edistymistä • toimii annettujen ohjeiden mukaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ryhmässä valittua lähiympäristön tilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä ja ympäristöriskejä annettujen työohjeiden mukaisesti • etsii ja tunnistaa valitulle alueelle tyypillisiä kasveja ja eläimiä, arvioi alueen monimuotoisuuden tilaa • tekee ryhmän mukana luonnon ja rakennetun ympäristön hoitotoita ohjeiden mukaisesti • laatii ohjauksen jälkeen valitun alueen kustannusarvion ja seuraa suunnitelman toteutumista • noudattaa työmaakohtaisia lakeja ja määräyksiä ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ympäristön tilan ja ympäristöriskien selvittämisessä työohjeiden mukaisesti ja tekee esityksiä mahdollisista korjaavista toimenpiteistä • etsii ja tunnistaa valitulle alueelle tyypillisiä kasveja ja eläimiä, arvioi alueen monimuotoisuuteen vaikuttavia tekijöitä • tekee luonnon ja rakennetun ympäristön hoitotoita suunnitelmia noudattaen • laatii valitulle alueelle hoitosuunnitelman mukaisen kustannusarvion ja raportoi tuloksista • noudattaa työmaakohtaisia lakeja ja määräyksiä

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä selviytyminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee karttamerkintöjä ja käyttää ohjattuna paikantamisvälineitä • kulkee ohjattuna luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä selviytyy ryhmän mukana päivittäisestä työtehtävästä

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja huoltaa ohjattuna yleisimpiä välineitä ympäristöä kuormittamatta • ottaa ohjattuna huomioon välineiden ja varusteiden valinnassa varusteiden kestävyys ja ympäristöystävällisyys • varustautuu alkuohjauksen jälkeen tilanteen mukaisesti (esim. sääolosuhteet huomioiden)
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kulkee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä karttaa ja paikantamisvälineitä käyttäen • toimii ryhmälle annettujen ohjeiden mukaisesti päivittäisessä työtehtävässä ja käyttää apunaan ohjeiden mukaisesti luonnonmerkkejä • käyttää ja huoltaa tilanteeseen sopivia välineitä ja laitteita turvallisuutta noudattaen ympäristöä kuormittamatta • ottaa huomioon välineiden ja varusteiden valinnassa varusteiden kestävyys ja ympäristöystävällisyys • varustautuu, käyttää varusteita ja huoltaa ne tilanteen mukaisesti (esim. sääolosuhteet huomioiden)
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kulkee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä karttaa ja erilaisia paikantamisvälineitä käyttäen • toimii ryhmän tarpeiden ja ohjeiden mukaisesti päivittäisessä työtehtävässä ja käyttää apunaan luonnonmerkkejä • valitsee työhön sopivat välineet ja laitteet ja käyttää ja huoltaa niitä turvallisuutta noudattaen ja ympäristöä kuormittamatta • vertailee ja arvioi välineiden ja varusteiden valinnassa varusteiden kestävyyttä, kierrätettävyyttä ja ympäristöystävällisyyttä • varustautuu itsenäisesti ja ennakoiden tulevia tilanteita, käyttää varusteita ja huoltaa ne tilanteen mukaisesti (esim. sääolosuhteet huomioiden)

Kulutuksen vähentäminen (materiaalin ja koneiden käyttöikä, uusiutuvat luonnonvarat, hankintojen tarpeellisuus ja uusiokäyttö)	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee ohjeiden mukaisesti kierrätettävää materiaalia ja tuntee jätteen synnyn ehkäisyn periaatteet • toimii positiivisella asenteella ja seuraa kulutuskäyttäytymistä annettujen ohjeiden mukaan • etsii ohjattuna kestävään elämäntapaan kuuluvia asioita • seuraa ohjattuna kulutusvalintojen kustannusvaikutuksia ja tekee ohjattuna asiantuntijan kanssa valitun elinkaarianalyysin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee kierrätettävän materiaalin ja arvioi kustannussäästöjä ja tuntee jätteen synnyn ehkäisyn periaatteet • toimii positiivisella asenteella yhteistyötä edistäen ja valitsee kulutusta vähentäviä laitteita ja työmenetelmiä • löytää erilaisia kestävään elämäntavan esimerkkejä • seuraa kulutusvalintojen kustannusvaikutuksia ja tekee sovitun tarvikkeen kevennetyn elinkaarianalyysin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • lajittelee kierrätettävän materiaalin ja ohjaa kustannussäästöihin ja tuntee jätteen synnyn ehkäisyn periaatteet • toimii positiivisella asenteella yhteistyötä edistäen, tekee kulutusta vähentäviä valintoja ja lisää valintojensa energiatehokkuutta • määrittää oma-aloitteisesti kestävään elämäntavan ja toimii sen suuntaisesti • tekee johtopäätöksiä kulutusvalintojen kustannusvaikutuksista ja tekee sovitun tarvikkeen elinkaarianalyysin

Tiedon hallinnan menetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna tietoliikennettä, yleisimpiä tiedonkäsittelyohjelmia ja noudattaa verkoissa työskentelyyn annettuja ohjeita • käyttää ohjattuna annettuja oppaita ja tiedostoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvittavaa tietoliikennettä, yleisimpiä ohjelmia ja noudattaa verkoissa työskentelyyn annettuja ohjeita • käyttää työssään tarvittavia oppaita ja tiedostoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ja soveltaa tietoliikennettä, käyttää itsenäisesti eri ohjelmia ja noudattaa verkoissa työskentelyyn annettuja ohjeita • etsii tarvittavaa tietoa oppaista ja tiedostoista ja soveltaa sitä työssään.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tuotteen ja palvelun valitseminen niiden elinkaaren mukaisesti	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna tarvitsemaansa tuotteita ja palveluita niiden elinkaaren mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tuotteita ja palveluita niiden elinkaaren mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • edellisten lisäksi perustelee valintaansa niiden elinkaaren mukaisesti

Luonnonilmiöiden ja ekosysteemien seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimpiä luonnonilmiöitä ja ohjattuna seuraa valitun ekosysteemin kehittymistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ohjeita saatuaan erilaisia luonnonilmiöitä ja seuraa valitun ekosysteemin kehittymistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa erilaisia luonnonilmiöitä ja ekosysteemien kehittymistä

Eläin- ja kasvilajien tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa keskeisimmät kasvi- ja eläinlajit
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa alan töissä tarvittavia kasvi- ja eläinlajeja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa alan töissä tarvittavia kasvi- ja eläinlajeja ja käyttää yleisimpiä opaslajeja

Perinnemaisemien ja kulttuuriympäristöjen tunnistaminen ja nimeäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • löytää ohjattuna perinnemaisemien ja kulttuuriympäristöjen tunnistamisen periaatteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • löytää erilaisia perinnemaisemien ja kulttuuriympäristöjen tunnistamisen periaatteita ja käyttää tietoa kohteiden nimeämiseen ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää perinnemaisemien ja kulttuuriympäristöjen yleisiä tunnistamisen periaatteita kohteiden nimeämisessä

Karttamerkintöjen ja toimintaa ohjaavien suunnitelmien hyödyntäminen (turvallisuus-, kriisi-, työ-, hoito-, jätehuoltosuunnitelmat ja kestävän kehityksen toimintaohjelma)	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää toiminnassaan ohjattuna tärkeimpiä karttamerkintöjä ja toimintaa ohjaavia suunnitelmia

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tarvittavia kartoja ja suunnitelmia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • löytää itsenäisesti tarvittavat kartat ja suunnitelmat ja hyödyntää niiden tietoja toiminnassaan

Alan toimintaa ohjaaviin lakeihin ja määräyksiin tutustuminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu ohjattuna tärkeimpiin kohteen toimintaan vaikuttaviin lakeihin ja määräyksiin.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu tärkeimpiin lakeihin ja määräyksiin.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • etsii itsenäisesti kohteen toimintaan liittyviä lakeja ja määräyksiä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ryhmän mukana ja tekee ratkaisuesityksiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ryhmän jäsenenä ja tekee ratkaisuesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tukee ryhmänsä jäseniä ja arvioi eri ratkaisuvaihtoehtoja

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyöhaluisesti ryhmän mukana ja saa onnistumisen kokemuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa vastaan myönteiset ja kielteiset palautteet, huomioi toisten kokemukset ja ottaa mukaan erilaisia toimijoita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisesti, löytää yhdessä toisten kanssa ratkaisuja ja löytää uusia yhteisiä toteuttamisideoita

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille • toimii työssään suvaitsevaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii alkuohjauksen jälkeen fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisestä maastossa ja rakennetussa ympäristössä • noudattaa turvallisuussuunnitelmia, välttää tapaturmavaaroja ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • käyttää koneiden, laitteiden ja työvälineiden mukaisia suojaimia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisestä maastossa ja rakennetussa ympäristössä

	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa turvallisuussuunnitelmia, tunnistaa vaaratekijöitä välttää tapaturmavaaroja ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • käyttää tarvittavia suojaimeja ja tarkastaa konekohtaiset suojaruuvit.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta ja tarvittaessa auttaa toisia fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisessä maastossa ja rakennetussa ympäristössä • noudattaa turvallisuussuunnitelmia, ennakoii mahdollisen vaaran olemassaolon ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • tarkistaa suojaimeiden kunnon ennen työvaihetta ja tarvittaessa huoltaa tai uusii rikkoutuneet suojaimeet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa. Lähtökohtana on ympäristön tilan selvittäminen ja valitun alueen hoitaminen. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa selviytymisensä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä erilaisia tilanteeseen soveltuvia varusteita, välineitä ja koneita käyttäen. Hän tekee havaintoja omista ja ympäristönsä toimintatavoista ja kulutuskäyttäytymisestä sekä määrittää ympäristönsä laatua ja tekee havaintojensa mukaisia muutosesityksiä. Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa toimimalla eri tilanteissa kestäväällä tavalla. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.11. Kestävän kehityksen toimintaohjelmien laatiminen (100463)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä sovittu järjestelmän mukaisen katselmuksen
- arvioida ympäristövaikutuksia ja laatia kestävän kehityksen mukaisen itsearviointiraportin nykytilanteesta
- yhdessä kohteen toimijoiden kanssa valita keskeiset kehittämiskohteet
- yhdessä kohteen toimijoiden kanssa laatia tai päivittää kestävän kehityksen toimintaohjelmaa
- laatia ohjeistuksia ja ohjata kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan
- laatia tiedotusmateriaalia ja antaa neuvoja kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimisesta esimerkiksi päiväkodeissa, pienyrityksissä, kouluissa, oppilaitoksissa tai järjestöissä.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Kestävän kehityksen toimintaohjelman laatiminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna tutulle kohteelle katselmuksen ja avustaa ympäristövaikutusten arvioinnissa ja raportoinnissa • noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti • arvioi toimintaa ja ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjausta saatuaan tutulle kohteelle katselmuksen ja osallistuu ympäristövaikutusten arviointiin ja raportointiin • noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita • tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämistarpeet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjausta saatuaan kohteelle katselmuksen ja osallistuu aktiivisena jäsenenä ympäristövaikutusten arviointiin ja raportointiin • noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista • muuttaa toimintaansa itsearvioinnin ja palautteen pohjalta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kestävän kehityksen toimintaohjelman tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa tutun kohteen kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimisessa • tekee ohjattuna esityksen kehittämiskohteista • avustaa tutun kohteen tulosten kirjaamisessa kestävän kehityksen toimintaohjelmaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimisessa • tekee esityksiä kehittämiskohteista • osallistuu tutun kohteen kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimiseen tai päivittämiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimisessa ja vastaa itsenäisesti jostakin osa-alueesta • tekee esityksen keskeisistä kehittämiskohteista • osallistuu aktiivisena jäsenenä kohteen kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimiseen tai päivittämiseen

Havaintojen tulkinta	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna kohteesta saatuja mittaus- ja muita tuloksia (esim. energiankulutusta)
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi kohteesta saatuja tuloksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kerää katselmuksessa tarvittavia tuloksia ja arvioi niiden merkitystä

Haastattelu ja raportointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeen mukaisia haastatteluita ja kokoaa tulokset
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee sovittujen kriteerien mukaisia haastatteluita ja raportoi tuloksista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee haastattelukysymyksiä, tekee sovittujen kriteerien mukaisia haastatteluita ja raportoi tuloksista

Tiedotus- ja ohjeistusmateriaalin laatiminen ja käyttäminen	
---	--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeistuksia tutulle kohteelle annettujen ohjeiden mukaisesti ja käyttää niitä eri tilaisuuksissa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeistuksia kohteelle annettujen ohjeiden mukaisesti ja osallistuu neuvontaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeistuksia erilaisille kohteille annettujen ohjeiden mukaisesti ja osallistuu aktiivisena jäsenenä neuvontaan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lainsäädännön ja erilaisten viranomais määräysten huomioon ottaminen kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon perusasiat tuttua kohdetta koskevista laeista ja viranomais määräyksistä ja ohjattuna etsii tietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon tuttua kohdetta koskevan lainsäädännön ja viranomais määräykset ja etsii tietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon tehtävään kuuluvan lainsäädännön ja viranomais määräykset ja soveltaa niitä käytäntöön

Kestävän kehityksen käsitteiden tunnistaminen työkohteessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kestävän kehityksen periaatteita tutussa kohteessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kestävän kehityksen periaatteita tutuissa kohteissa ja vertailee tietoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kestävän kehityksen periaatteita erilaisissa kohteissa ja vertailee tietoja

Erilaisten ympäristöjärjestelmien hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon perusasiat joistakin ympäristöjärjestelmistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee perusasioita erilaisista ympäristöjärjestelmistä ja tietää käyttötarkoituksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee perusasioita erilaisista ympäristöjärjestelmistä ja tietää käyttötarkoituksen ja arvioi niiden toteutumista kohteessa

Viestintämenetelmien ja -välineiden tilannekohtainen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee tilanteeseen valitut menetelmät ja välineet.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee tilanteeseen sopivat menetelmät ja välineet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee erilaisiin tilanteisiin sopivat menetelmät ja välineet.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy perustyövaiheista, kuten haastattelusta moitteettomasti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ratkoo ohjausta saatuaan haastattelun ja mittaustulosten tulkinnan ongelmatilanteita ja tekee ratkaisuesityksiä

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkoo haastattelun ja mittaustulosten tulkinnan ongelmatilanteita ja tekee ratkaisuesityksiä
--------------	---

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän ja haastateltavien kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan ja tekee havaintoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huomio turvallisuuden kohteen arvioinnissa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää tulosten perusteella kohteen toimintaa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimiseen tai päivittämiseen valitussa kohteessa. Hän osoittaa ammattitaitonsa myös tiedotus- ja ohjeistusmateriaalin laadinnassa sovitulle kohteelle. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.12. Kulttuuriympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100443)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä lähtötasoselvityksen valitun paikan, esimerkiksi läänin kulttuuriympäristöohjelmassa tai kunnan kulttuuriympäristöohjelmassa mainitun paikan, kuten maalaistalon pihapiirin, myllyn, kirkon, koulun, pappilan, uiton rakennusten ympäristön, kuten hiihtokeskusten, luontokeskusten, tienvarsimotellien, leirintäalueiden tai mökkikylien maisema-arvoista, paikan historiasta ja kulttuuriperinnöstä
- tehdä esityksen kunnostus- ja hoitotoimenpiteistä sekä hoidon luokituksesta
- laatia asiantuntijan kanssa esityksen toimenpiteiden kustannusarvioksi
- kunnostaa ja hoitaa kulttuuriympäristöjä
- käyttää kohteen kunnostamisessa tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja
- asiantuntijan kanssa tehdä selvityksen rakennusten kunnosta
- tyypitellä alueen luontotekijät
- inventoida asiantuntijan kanssa alueen tyypillisimmät rakennetun ympäristön kasvit

- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Kulttuuriympäristön kasvillisuuden, rakennusten ja rakenteiden kunnostus- ja hoitotöiden ja toimenpiteiden suunnitteleminen ja töiden tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on ryhmän mukana suunnittelemassa kulttuuriympäristön kunnostamista ja hoitoa sovitusta kohteesta • noudattaa ohjattuna yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä • on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ryhmän työtehtäviä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu kulttuuriympäristön hoidon suunnitteluun • ohjeet saatuaan noudattaa yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä välineiden käytössä • suunnittelee ohjattuna ryhmän ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä tekee sovittuja työtehtäviä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu itsenäisesti kulttuuriympäristön hoidon suunnitteluun ja hoitoon • noudattaa yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä välineiden käytössä • suunnittelee ryhmän kanssa ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä vastaa jonkin kokonaisuuden työn toteuttamisesta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kasvillisuusalueiden kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ryhmän mukana historiatietojen ja visuaalisten havaintojen perusteella alueen luonteen • on mukana tietyn kasvillisuusalueen töiden suunnittelussa • osallistuu kuntoarvion laadintaan ja sen mukaisiin kunnossapitotöiden suunnitteluun ja töiden tekemiseen • tekee ohjattuna annettuja kunnostus- ja hoitotöitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää historiatietojen ja visuaalisten havaintojen perusteella alueen luonteen • suunnittelee annetun kasvillisuusalueen töitä • tekee yhdessä asiantuntijan kanssa kuntoarviota, suunnittelee ryhmän kanssa annettua työtä ja osallistuu kunnostustyöhön • kunnostaa ja hoitaa kasvillisuusalueita annettujen ohjeiden ja kustannusarvion mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää itsenäisesti historiatietojen ja visuaalisten havaintojen perusteella alueen luonteen • hoitaa itsenäisesti annetun kasvillisuusalueen hoitotöiden suunnittelun • tekee yhdessä asiantuntijan kanssa kuntoarvion ja suunnittelee itsenäisesti annetun työn • kunnostaa ja hoitaa kasvillisuusalueita kustannusarvion ja perinnekasvien kasvuominaisuuksien mukaisesti

Rakennusten kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kunnostaa ja hoitaa ohjattuna tiettyä osaa rakennuksesta tai rakenteesta tekee ohjattuna kustannusarviota kohteelle
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjeet saatua kunnostaa ja hoitaa sovitun rakennuksen tai rakenteen käyttäen perinteisiä menetelmiä ja kestävästä materiaalia tekee kohteelle kustannusarvion annettujen tietojen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kunnostaa ja hoitaa valitun rakennuksen tai rakenteen perinteisiä menetelmiä ja kestävästä materiaalia käyttäen ja arvioi työnsä tuloksia tekee asiantuntijan kanssa kohteelle kustannusarvion ja esittää sen hyväksyttäväksi

Valtakunnallisten hoitoluokitusten mukaan toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii annetun hoitoluokan mukaisesti ja osallistuu alueen inventointiin ja noudattaa annettuja hoito-ohjeita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee sovitun alueen hoitoluokan, osallistuu sovitun alueen inventointiin ja noudattaa alueen kulttuuri- ja luontoympäristöjen hoito-ohjeita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> määrittää tietyn alueen hoitoluokan, osoittaa itsenäisyyttä inventointitaidoissa ja noudattaa oma-aloitteisesti alueen kulttuuri- ja luontoympäristömäärittelyjen mukaisia ohjeita

Kohteen kunnostamisessa tarvittavien työvälineiden ja kulkuneuvojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tavallisimpia kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti ja huomioi ohjattuna työssään ja työvälineiden valinnassa ympäristön kestävyden.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja kestävästi ja huomioi ohjausta saatuaan työssään ja työvälineiden valinnassa ympäristön kestävyden.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja kestävästi sekä huomioi monipuolisesti työssään ja työvälineiden valinnassa ympäristön kestävyden.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kulttuuriympäristön määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuuriympäristökäsitteen mukaisia kohteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuuriympäristön merkityksen eri kohteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuuriympäristö merkityksen eri kohteissa paikallisesti ja alueellisesti

Alueen kasvillisuuden inventoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna alueen perinnekasveja ja luetteloit ne

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjausta saatuaan alueen kasveja ja tekee löytämistään kasveista luettelon
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alueen perinnekasvit ja tekee inventoinnin

Alueen rakennusperinteen ja perinteisten työtapojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää ohjattuna perinnerakentamisen tavallisimpia työtapoja ja tilanteeseen sopivia materiaaleja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää perinnerakentamisen työtapoja ja käyttää sovitteja materiaaleja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sovitteissa töissä perinnerakentamisen menetelmiä ja käyttää sovitteja materiaaleja

Alan lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjattuna kohteeseen liittyvää lainsäädäntöä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa kohteeseen liittyvää lainsäädäntöä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa kohteeseen liittyvää lainsäädäntöä ja tarvittaessa tarkistaa sen ajantasaisuuden.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä ja on mukana ongelmatilanteita selvitettäessä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja tekee esityksiä kulttuuriympäristöjen määrittämisestä ja materiaalien käytöstä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä kulttuuriympäristöjen määrittämisestä ja materiaalien käytöstä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtilanteissa saamia ohjeita noudattaen ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtilanteissa omaaloitteisesti, vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee itsenäisesti, joustavasti ja yhteistyökykyisesti sekä toimii vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä noudattaa EAIL, työturvallisuus ja tulityömääräyksiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet noudattaa EAIL, työturvallisuus ja tulityömääräyksiä.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • noudattaa EAll, työturvallisuus ja tulityömääräyksiä.
--------------	--

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti määritellyssä kulttuuriympäristössä taajamassa tai maaseudulla. Ammattitaito osoitetaan kasvillisuuden inventointiin ja rakennusten ja – rakenteiden kuntoarvioon perustuvissa perinteisissä kunnostus- ja hoitotöissä. Työssä käytetään valtakunnallisia hoitoluokituksia ja työtapasuosituksia. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.13. Kädentaidoissa osaaminen ja ohjaaminen (100461)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella kohderyhmälle (eri-ikäiset, toimintatavoiltaan ja kulttuuritaustoiltaan erilaiset henkilöt) soveltuvan työtilan ja materiaalimenekin
- valita ja hankkia kohderyhmälle sopivan luonnon- ja kierrätysmateriaalin (esimerkiksi paju, kaisla, olki, sammal, luonnonkasvit, koneiden sisärenkaat, tekstiilit ja esineet)
- käyttää ja työstää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja aistihavaintojen aktivoimiseen, käden motoriaan tai sosiaalisten taitojen parantamiseen
- käyttää erilaisia koneita ja työvälineitä
- etsiä ideoita, käyttää niitä ja antaa työn tuloksista palautetta erilaisten kohderyhmien kanssa
- ohjata taustoiltaan ja iältään erilaisia henkilöitä ja ryhmiä ja toimia heidän kanssa
- arvioida tuotoksen vaikutuksia ryhmään ja yksittäiseen henkilöön
- järjestää tuotoksista näyttelyn tai esittelyn
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Erilaisten henkilöiden ja ryhmien kohtaaminen ja tuotoksien valmistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tilanteen ja toimii kädentaidoissa ohjatusti avustajana • arvioi ohjattuna työn vaikutuksia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tilanteen ja toimii kädentaidoissa ohjeet saatuaan avustajana

	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjeet saatuaan työn tuloksia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tilanteen ja toimii asiantuntijan kanssa aloitukykyisesti ja sovittujen ohjeiden mukaisesti • arvioi työn tuloksia ja kehittää osaamistaan seuraavaa tilannetta varten.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Luonnon- ja kierrätysmateriaalin hankkiminen ja varastoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana materiaalihankinnoissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ohjeet saatuaan tilanteeseen soveltuvaa materiaalia ja varastoi ne sovitulla tavalla
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tilanteeseen soveltuvaa materiaalia ja varastoi ne sovitulla tavalla

Erilaisiin aistihavaintoihin ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • neuvoo sovittujen työtapojen ja menetelmien käyttämisessä ja toimii avustajana
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvoo sovittujen työtapojen ja menetelmien käyttämiseen ja toimii ohjaajana tapauskohtaisesti sovitulla tavalla

Sosiaalisten taitojen seuraaminen ja niihin vaikuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana asiantuntijan kanssa, seuraa tilannetta ja osallistuu ryhmän toimintaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee omaa ja asiantuntijan kanssa asiakkaan tuotosta ja keskustele tuloksista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi asiantuntijan kanssa rakentavasti omaa ja toisten tuotoksia

Luonnon- ja kierrätysmateriaalin työstäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa materiaalin valinnassa ja neuvoo materiaalin käytössä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • löytää uusia materiaalien käyttötapoja ja ohjaa materiaalin käytössä

Pienkoneiden ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna turvallisesti erilaisia koneita ja välineitä materiaalin työstämisessä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sovittuja koneita ja välineitä turvallisesti ja ympäristövastuullisesti materiaalin työstämiseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yhdessä valittuja koneita ja välineitä turvallisesti ja ympäristövastuullisesti materiaalin työstämiseen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Tilannekohtainen materiaalien hyödyntäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee ohjattuna erilaisten materiaalien käyttömahdollisuuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjausta saatuaan käytettävät materiaalit niiden ominaisuuksien ja vaikutusten perusteella
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää käytettävän materiaalin ominaisuuksia työssään ja osaa kertoa niiden vaikutuksista

Aistien (tunto, näkö, haju, kuulo) ja tunteiden merkityksen sisäistäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • havaitsee ohjattuna aistien ja tunteiden merkityksiä erilaisissa käyttäytymistilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee havaintoja asiantuntijan kanssa aistien ja tunteiden merkityksistä erilaisissa käyttäytymistilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi asiantuntijan kanssa aistien ja tunteiden merkityksiä erilaisissa aisteja aktivoivissa tilanteissa ja tekee havaintoja tilanteen vaikutuksesta käyttäytymiseen

Kohderyhmän kulttuuritaustan (ulkomaiset ja kotimaiset kulttuurit) huomioon ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asiakasta arvostaen ja ottaa ohjattuna toiminnassa huomioon etukäteen sovittujen kulttuurien käyttäytymistapoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asiakasta arvostaen ja ottaa ohjausta saatuaan huomioon kohteessa vaikuttavien kulttuurien toimintatapoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tietopohjaa sovittujen kulttuurien toimintatavoista ja ottaa ne huomioon tuotosta tehtäessä ja sitä esiteltäessä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • oppii uusia toimintatapoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • oppii ja tekee ongelmanratkaisuja omassa työssään
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa kohderyhmää oppimisen onnistumisiin ja ratkaisee työhön liittyviä ongelmia

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työtilanteissa saamia ohjeita noudattaen ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työtilanteissa omaaloitteisesti, vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee itsenäisesti, joustavasti ja yhteistyökykyisesti sekä toimii vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna ja kunnioittaa eri kulttuurien ja erilaisten ryhmien tapaa toimia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjausta saatuaan ja kunnioittaa eri kulttuurien ja erilaisten ryhmien tapaa toimia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kunnioittaa eri kulttuurien ja erilaisten ryhmien tapaa toimia

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen, asiakkaille eikä työyhteisön muille jäsenille • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii tarvittaessa EAll -ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta • noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään asiakkaat ja työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii tarvittaessa EAll -ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi • edellisten lisäksi havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii tarvittaessa EAll -ohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa alan yrityksessä, laitoksessa tai erilaisten järjestöjen toiminnassa ohjaten ja neuvoen erilaisia kohderyhmiä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.14. Luonnonkoristemateriaalien kerääminen ja tuotteistaminen (100466)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- määrittää alueen yleisimmät hyödynnettävät koristemateriaalit (esim. sammalet, jäkälät, heinät, kaislat, sarat, ruohot, varvut, puut, pensaat ja kivet tai niiden osat, oksat, lehdet, varret, tuohi, pahkat, havut, marjat, kävyt, juuret ja muut tuotteet) ja niiden käytön
- hakee tarvittaessa toimintaan tarvittavat luvat
- tuotteistaa osaamistaan
- kerätä koristemateriaaleja
- valmistaa ja jalostaa keräämänsä koristemateriaalit
- kunnostaa ja huoltaa koristemateriaalien käsittelyssä käytettäviä erikoistyövälineitä
- markkinoida ja toimia verkostoituneena
- hyödyntää alueensa perinnettä ja kulttuuria
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden

- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ottaa työssään huomioon työergonomian
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Luonnonmateriaalin keruuprosessien suunnitteleminen, toteutus ja tuotteistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • organisoii asiantuntijan avulla tai ryhmän mukana luonnonmateriaalin keruun, valmistamisen ja myynnin • kehittää toimintaansa ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti • arvioi työn onnistumista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • organisoii alkuohjauksen jälkeen luonnonmateriaalin keruun, valmistamisen ja myynnin • kehittää toimintaansa asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti • arvioi työn onnistumista ja perustelee kulloinkin käytetyt työmenetelmät
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • organisoii itsenäisesti luonnonmateriaalin keruun, valmistamisen ja myynnin ja vastaa jonkin kokonaisuuden toteuttamisesta itsenäisesti • kehittää toimintaansa asetettuja laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukseen ja ympäristövastuullisen toiminnan kehittämisessä • tekee havaintoja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä

Luonnon kestävästä käytön vaatimusten mukainen toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna niin, että kerättävän materiaalin lajistolle ja sen lisääntymiselle ei aiheudu haittaa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeet saatuaan luonnon monimuotoisuutta edistäen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti luonnon monimuotoisuutta edistäen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Koristemateriaalin kerääminen ja tarkoituksenmukaisten työmenetelmien ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kerää ohjattuna tai ryhmän kanssa koristemateriaalia • käyttää ohjattuna oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • käyttää työhön tarkoitettuja suojarusteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kerää koristemateriaalia • käyttää pääosin omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • käyttää asianmukaista suojavaatetusta ja työhön tarkoitettuja suojarusteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kerää koristemateriaalia itsenäisesti ja suhteuttaa sen suunnitteilla olevaan työhön • käyttää omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • käyttää siistiä ja asianmukaista suojavaatetusta sekä työhön tarkoitettuja suojarusteita

Raaka-aineen ja tuotteen laadun arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi raaka-aineen ja tuotteen laatua
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi alalla käytettävillä menetelmillä raaka-aineen ja tuotteen laatua
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti alalla käytettävillä menetelmillä raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja tuotteen

Valitun tuotteen valmistaminen, tuotteen käsitteleminen ja varastointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjatusti valitun tuotteen valmistuksessa, jatkokäsittelee ohjattuna valmistamansa tuotteet ja varastoi ne oikein • laskee ohjattuna valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii valitun tuotteen valmistuksessa, valitsee käytettävän materiaalin ohjeiden mukaisesti, valmistaa tuotteen, jatkokäsittelee sen ja varastoi ne oikein • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti valitun tuotteen valmistuksessa, valitsee itsenäisesti materiaaleja ja valmistaa niistä tuotteita sekä jatkokäsittelee ne laadukkaasti ja varastoi ne oikein • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan sekä tekee vertailuja vastaaviin tuotteisiin

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • noudattaa annettuja ohjeita materiaalin käytössä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita • seuraa materiaalivalintoja sekä käyttää materiaaleja kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun ja tarjouksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioida niiden tulevaisuutta • tekee esityksiä materiaalivalinnoista sekä käyttää materiaaleja itsenäisesti kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä luo verkostoja muiden yrittäjien kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä luo verkostoja yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä luo verkostoja aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Koristeeksi soveltuvan keruutuotemateriaalin määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia materiaaleja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia materiaaleja ja niiden vaikutusta koristeen laatuun
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa itsenäisesti omassa työtehtävissään käytettäviä tavallisimpia materiaaleja ja niiden vaikutusta koristeen laatuun

Materiaalien käsittely- ja säilytysominaisuuksien huomioon ottaminen luonnonkoristemateriaalin tuotantoprosessissa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa ohjattuna käytettävien materiaalien mikrobiologisten, fysikaalisten ja kemiallisten ominaisuuksien vaikutuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa käytettävien materiaalien mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia ominaisuuksia, käsittelee ja säilyttää materiaalia ohjeiden mukaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa itsenäisesti käytettävien materiaalien mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia ominaisuuksia, käsittelee ja säilyttää materiaalia omatoimisesti ohjeiden mukaan

Paikallisen kulttuurin ja perinteen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">ottaa työssään huomioon alueensa luonnonkoristemateriaalin käytön kulttuurin ja perinteen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa alueensa luonnonkoristemateriaalin valmistusperinteen ja hyödyntää sitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa alueensa luonnonkoristemateriaalin valmistusperinteen ja hyödyntää ja kehittää sitä itsenäisesti

Määräysten ja säädösten mukaan toimiminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toimii ohjattuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja on mukana hankkimassa tarvittavia lupia ammattimaiseen toimintaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">toimii itsenäisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">ohjattuna selvittää materiaalihankinnan pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">selvittää materiaalihankinnan pulmatilanteita ja ilmoittaa oma-aloitteisesti esille tulleita ongelmia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">ilmoittaa itsenäisesti materiaalihankinnan ongelmatilanteista ja etsii niihin ratkaisuja

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteissa, työryhmissä ja työympäristöissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisesti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti vuorovaikutustilanteissa koko työyhteisön toimintaa huomioiden

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien ja terveydelle vaaralliset materiaalit tuntien.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien ja olosuhteiden tuomat terveydelliset riskit huomioiden.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien, olosuhteiden tuomat terveydelliset riskit ennakoiden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa keräämällä maastosta luonnontuotteiden jatkojalostukseen sopivaa materiaalia ja valmistaa niistä käyttötarkoitukseltaan erilaisia koristeita. Koristemateriaaleja kerätään ja käsitellään riittävän monipuolisesti alueellisuus ja luonnon olosuhteet huomioiden. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.15. Luonnonsuojelualueiden kunnostaminen ja hoitaminen (100446)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- laatia suunnitelmia yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa luonnonsuojelualueiden pienille ennallistamis-, kunnostus- ja hoitokohteille
- tehdä suunnitelmien mukaisia ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä luonnonsuojelukohteissa kohteelle sallitulla tavalla
- käyttää ja huoltaa tavallisimpia ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteissä tarvittavia alueella sallittuja työvälineitä
- käyttää työkohteissa alueella sallittuja ajoneuvoja, kuten hevosta
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Luonnonsuojelualueen kohteiden hoidon tarpeen selvittäminen, suunnitteleminen ja töiden organisoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa luonnonsuojelukohteen lähtötasotietojen hankinnassa• osallistuu luonnonsuojelualueen hoidon suunnitteluun ja töiden tekemiseen ryhmän mukana.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• kerää lähtötasotietoja sovitusta luonnonsuojelukohteesta esimerkiksi haastatteluilla ja muilla selvityksillä ja asiantuntijoiden opastuksella• suunnittelee ohjausta saatuaan ja lähtötasotietoja ja asiantuntijoiden tietojen käyttäen luonnonsuojelualueen hoitoa ja osallistuu sen toteuttamiseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• kerää itsenäisesti lähtötasotietoja luonnonsuojelukohteesta esimerkiksi haastatteluilla ja muilla selvityksillä• suunnittelee valitun alueen hoitoa lähtötasotietojen perusteella ja vastaa jonkin osa-alueen toteuttamisesta itsenäisesti.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Suunnitelmien laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tekee ohjattuna valitun kohteen hoitosuunnitelman asiantuntijan kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• tekee valitun kohteen kunnostussuunnitelman yhdessä asiantuntijan kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• tekee lähtötasotietoihin perustuvan ja asiantuntijan ohjeistaman kunnostussuunnitelman valittuun kohteeseen

Luonnonsuojelukohteen kunnostamisessa tarvittavien sallittujen työvälineiden, kuten viikatteen ja kulkuneuvojen, kuten hevosen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää tavallisimpia alueelle sopivia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• käyttää alueelle sopivia kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• käyttää monipuolisesti erilaisia alueelle sopivia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein ja turvallisesti

Suunnitelman mukaisen luonnonsuojelukohteen kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjattuna suunnitelmien mukaisesti• toimii alueen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti erilaisissa luonnonsuojelukohteissa saatuaan ohjeita toteuttamiseen• toimii alueen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa kohteissa ja erilaisissa olosuhteissa• toimii alueen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Luonnonsuojelualueiden hoitoon liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">noudattaa luonnonsuojelualueiden hoitoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja ohjattuna etsii lisätietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">noudattaa luonnonsuojelualueiden hoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii lisätietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">noudattaa luonnonsuojelualueiden hoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii lisätietoa kohdetta koskevista säännöksistä ja arvioi niiden vaikutuksia

Luonnonsuojelualueisiin kohdistuvien haittojen tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa ohjattuna paikallisia luonnonsuojelualueita uhkaavia haittoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa paikallisia luonnonsuojelualueita uhkaavia haittoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa paikallisia ja valtakunnallisia luonnonsuojelualueita uhkaavia haittoja

Erialaisten hoitotoimenpiteiden vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">selvittää ohjattuna etukäteen erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">selvittää ohjausta saatuaan etukäteen erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">selvittää ennen töihin ryhtymistä monipuolisesti erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia ja arvioi kohteessa käytettyjen menetelmien vaikutuksia

Lajiston tunnistaminen paikallisilta luonnonsuojelualueilta	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa yleisimmät paikalliset sekä osoitettuna uhanalaiset lajit.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa yleisimmät paikalliset ja uhanalaiset lajit.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tunnistaa paikalliset sekä uhanalaiset lajit.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">selviytyy perustehtävistä ja noudattaa annettuja ohjeita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">on oppimishaluinen ja selvittää luonnonsuojelualan hoitoon liittyviä ongelmatilanteita, kuten kasvillisuuden hoitotapoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä luonnonsuojelualan toiminnan ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii EAll -ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii EAll -ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii EAll -ohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kunnostamalla ja hoitamalla valittua luonnonsuojelualueen kohtaa suunnitelman ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.16. Luonnontuotekasvien viljeleminen (100465)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- valita viljeltävät luonnonkasvit (esim. tupasvilla, nokkonen, ruusujuuri, mäkimeirami, siankärsämä, punahattu, väinönputki) ja tehdä viljelysuunnitelman
- käyttää tarkoituksenmukaista viljelytekniikkaa
- muokata, lannoittaa, kylvää, korjata ja varastoida satoa
- käyttää, hoitaa ja säätää tuotantotoiminnassa käytettäviä koneita ja laitteita
- hyödyntää luomutuotantoa toiminnassaan
- noudattaa laatu- ja tuottavuusvaatimuksia
- markkinoida tuotteitaan
- toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa

- seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja
- verkostoitua alan muiden toimijoiden kanssa.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Viljelysuunnitelmaan perustuvan kasvituotannon prosessien mukainen työskentely	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee tavallisimpien luonnontuotekasvien tuotantoon liittyvien prosessien mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee luonnontuotekasvien liittyvien prosessien mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luonnontuotekasvien liittyvät prosessit ja tarvittaessa kehittää työmenetelmiä

Luonnontuotekasvien viljelytöiden tekeminen ja kehittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa ohjattuna viljelysuunnitelmaa • suoriutuu ohjattuna yksittäisistä luonnontuotekasvien viljelytöistä • pystyy arvioimaan ohjattuna viljelyn onnistumista • selvittää ohjattuna työtään koskevat laatu- ja ympäristövaatimukset.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa viljelysuunnitelmaa ohjeiden mukaan ja tarvittaessa vaikuttaa sadonlaatuun sääteleviin tekijöihin • suoriutuu ohjeiden mukaan luonnontuotekasvien viljelytöistä • arvioi viljelyn onnistumista ja tekee asianmukaisia johtopäätöksiä ja parannusehdotuksia • selvittää työtään koskevat laatu- ja ympäristövaatimukset ja asettaa laatu- ja ympäristötavoitteita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa viljelysuunnitelmaa kasvukauden olosuhteiden mukaan ja tuottaa sadon käyttötarkoituksen mukaista laatua • suoriutuu itsenäisesti tavallisimmista luonnontuotekasvien viljelytöistä • tekee havaintoja kasvustoista ja sadosta ja kokemustensa perusteella tekee toteuttamiskelpoisia kehittämissuhteita • selvittää itsenäisesti työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa laatu- ja ympäristötavoitteita.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Luonnontuotekasvien tuottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna viljelysuunnitelman • toimii ohjattuna valitun viljelymenetelmän mukaisesti ja ottaa huomioon luomutuotannon mahdollisuudet • ohjattuna osallistuu valitun kasvin viljelyyn, käsittelee satoa, varastoi tai säilöo sen ja tekee tarvittavat kasvinsuojelutoimenpiteet • arvioi ohjattuna raaka-aineen ja tuotteen laatua ja erottaa virheellisen, viljelyyn soveltumattoman materiaalin

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeiden mukaan viljelysuunnitelman • toimii ohjausta saatuaan valitun viljelymenetelmän mukaisesti ja ottaa huomioon luomutuotannon mahdollisuudet • ohjeet saatuaan osallistuu valitun kasvin viljelyyn, käsittelee satoa, varastoi tai säilöö sen ja tekee tarvittavat kasvinsuojelutoimenpiteet • arvioi ohjeistettuna raakaaineen ja tuotteen laatua ja määrittää tuotteen laatuun vaikuttavia tekijöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti ohjeita noudattaen viljelysuunnitelman • toimii valitun viljelymenetelmän mukaisesti ja ottaa huomioon luomutuotannon mahdollisuudet • viljelee valittua kasvia, käsittelee satoa, varastoi tai säilöö sen ja tekee tarvittavat kasvinsuojelutoimenpiteet omatoimisesti • arvioi itsenäisesti raakaaineen ja tuotteen laatua ja määrittää tuotteen laatutekijöitä

Koneiden ja välineiden käyttäminen luonnontuotekasvien tuottamisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna valittuja työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeet saatuaan oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita

Luonnontuotekasvien tuottamisen kannattavuuden seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden ja -järjestelmän mukaisesti • toimii ohjattuna valitun kasvin tuotantokustannuksia seuraten ja ympäristövaikutuksia vähentäen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden ja -järjestelmän mukaisesti • toimii ohjeita saatuaan valitun kasvin tuotantokustannuksia seuraten ja ympäristövaikutuksia vähentäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan toiminnan kehittämisessä • toimii omatoimisesti valitun kasvin tuotantokustannuksia seuraten ja ympäristövaikutuksia vähentäen

Luonnonmukainen viljeleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tarvittaessa ohjattuna luomutuotannon vaatimusten mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tarvittaessa ohjeita saatuaan luomutuotannon vaatimusten mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tarvittaessa luomutuotannon vaatimusten mukaisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Viljeltävien luonnonkasvien kasvupaikkavaatimusten määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjattuna viljeltäviä luonnonkasveja ja niiden kasvupaikkavaatimuksia

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjeita saatuaan yleisimmät alueensa viljeltävät luonnonkasvit ja niiden kasvupaikkavaatimukset
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oma-aloitteisesti yleisimmät alueensa viljeltävät luonnonkasvit ja niiden kasvupaikkavaatimukset

Tarkoituksenmukaisen viljelytekniikan valitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna tärkeimpien kasvien viljelyominaisuuksia ja -tekniikkaa ja valitsee olosuhteisiin soveltuvan tekniikan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee soveltuvien kasvien viljelyominaisuuksia ja -tekniikkaa ja valitsee olosuhteisiin soveltuvan tekniikan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja vertailee soveltuvien kasvien viljelyominaisuuksia ja -tekniikkaa ja ymmärtää niiden vaikutuksen satoon sekä valitsee olosuhteisiin soveltuvan tekniikan

Kasvien käsittely ja varastoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna käsittelyn ja varastoinnin vaikutuksia kasvien ominaisuuksiin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kasvien ominaisuuksia niin, että käsittelee ja säilyttää niitä ohjeiden mukaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kasvien ominaisuuksia niin, että käsittelee ja säilyttää niitä omatoimisesti ohjeita noudattaen

Kasvinsuojelumääräysten noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja ohjeita luonnontuotekasveille soveltuvista kasvinsuojelumenetelmistä, -aineista ja niiden vaikutuksista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa luonnontuotekasveille soveltuvia kasvinsuojelumenetelmiä ja selvittää kasvinviljelyaineiden vaikutuksia ja hakee niistä lisätietoa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa luonnontuotekasveille soveltuvia kasvinsuojelumenetelmiä ja selvittää ja vertailee kasvinviljelyaineiden vaikutuksia ja soveltaa tietoa käytäntöön

Luonnontuotekasvien viljelyyn liittyvien määräysten ja säädösten mukaan toimiminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjeistettuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan

Luomutuotannon määräysten huomioon ottaminen luonnontuotekasvien viljelemisessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa tarvittaessa huomioon luomutuotantoa koskevat määräykset ja ohjeet.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon luomutuotantoa koskevat määräykset ja ohjeet ja toimii niiden mukaisesti.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa itsenäisesti huomioon luomutuotantoa koskevat määräykset ja ohjeet ja hankkii niistä lisätietoa.
--------------	--

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna esimerkiksi kasvien tunnistukseen ja käsittelyyn liittyviä pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää esimerkiksi kasvien tunnistukseen ja käsittelyyn liittyviä pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää oma-aloitteisesti esimerkiksi kasvien tunnistukseen ja käsittelyyn liittyviä pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista ja etsii niihin ratkaisuja

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan ja kysyy ongelmatilanteissa neuvoa kokeneemmalta hakee asiantuntija-apua tarvittaessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kysyy ongelmatilanteissa rohkeasti neuvoja ja osallistuu aktiivisesti ryhmän työskentelyyn hakee asiantuntija-apua ja tietoa päätöksensä tueksi tarvittaessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja ryhmän toiminnassa ja ottaa kiinnostuneena ohjeita vastaan hakee itsenäisesti asiantuntija-apua tarvittaessa ja etsii aktiivisesti tietoa sekä tekee yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita, käyttää osoitettuja suoja- ja suojavaatetusta.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee ergonomisesti hyväksyttävällä tavalla ja työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee ergonomisesti oikealla tavalla ja työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja huomioi riskitekijät.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla luonnontuotealan kasvien tuotantoon laajasti ja monipuolisesti sekä alueellisuuden ja luonnon olosuhteet huomioon ottaen. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.17. Luonnontuotteiden jatkojalostaminen (100468)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- valita jatkojalostukseen soveltuvia syötäviä keruutuotteiden raaka-aineita, kuten luonnonmarjoja, luonnonsieniä tai luonnonyrttejä tai erikoisluonnontuotteita, kuten pettua, mahlaa, kuitua tai puuvartisia kasvien osia
- kerätä ja hankkia jatkojalostuksen raaka-aineita oikeita välineitä ja työmenetelmiä käyttäen
- valmistaa luonnontuotteita elintarvikkeiksi
- laatia toimintansa omavalvontasuunnitelmia
- noudattaa elintarvikelainsäädäntöä
 - hygieniapassin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- noudattaa tuotteelle laadittua kustannusarviota
- markkinoida ja toimia verkostoituneena
- hyödyntää alueensa perinnettä ja kulttuuria materiaalien jalostamisessa

- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Jatkojalostuksen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee asiantuntijan avustamana sovitun luonnontuotteen jatkojalostusta• työskentelee luonnontuotteen jatkojalostusprosessissa ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti• arvioi työn onnistumista ja hankkii tietoa toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee ohjattuna valitsemansa luonnontuotteen soveltuvuutta jatkojalostukseen• työskentelee luonnontuotteen jatkojalostusprosessissa asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti• arvioi työn onnistumista ja toiminnan kehittämisessä huomioiden asiakaspalautteen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• arvioi ja suunnittelee omatoimisesti valitsemansa luonnontuotteen soveltuvuutta jatkojalostukseen• työskentelee luonnontuotteen jatkojalostusprosessissa asetettuja laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen toiminnan kehittämisessä• tekee havaintoja työn laadusta ja toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi

Luonnon kestävän käytön vaatimusten mukaan toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjattuna niin, että kerättävän materiaalin lajistolle ja sen lisääntymiselle ei aiheudu haittaa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjeet saatuaan luonnon monimuotoisuutta edistäen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti luonnon monimuotoisuutta edistäen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Jatkojalostettavaksi soveltuvan materiaalin kerääminen ja hankkiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • arvioi ohjattuna raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen, elintarvikkeeksi soveltumattoman tuotteen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää pääosin omatoimisesti materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • arvioi ohjeistettuna raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja määrittää tuotteen laatuun vaikuttavia tekijöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti materiaalin keruuseen kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita • arvioi itsenäisesti raaka-aineen ja tuotteen laatua niin, että erottaa virheellisen raaka-aineen ja määrittää tuotteen laatutekijöitä

Jatkojalostustyössä käytettävien työmenetelmien, koneiden ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää pääosin omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti oikeita työmenetelmiä ja niihin kuuluvia työvälineitä, koneita ja laitteita

Määräysten ja säädösten tunteminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lainsäädännön ja määräykset, hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan ja toimii ohjatusti niiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan

Oma- ja työvälineiden huolto- ja hygienia- ja turvallisuusvaatimusten mukaisesti toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii ohjatusti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan ja toimii omavalvontaohjeen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan ja tekee vuorollaan omavalvonnan määräämät toimenpiteet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii itsenäisesti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja pukeutumisestaan, tekee omavalvonnan määräämät toimenpiteet ja seuraa tuloksia

Valitun tuotteen valmistaminen, tuotteen käsitteleminen ja varastointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee käyttötarkoitukseen soveltuvat materiaalit ja valmistaa ohjattuna tuotteen • jatkokäsittelee ohjattuna valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein • laskee ohjattuna valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen

	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee ja säilyttää materiaalia elintarvikelainsäädännön mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti materiaaleja ja valmistaa niistä valitun tuotteen ohjeet saatuaan • jatkokäsittelee valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan • käsittelee ja säilyttää materiaalia elintarvikelainsäädännön mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti materiaaleja, valmistaa valittua tuotetta ohjeet saatuaan itsenäisesti ja omaa toimintaansa kehittään • jatkokäsittelee laadukkaasti valmistamansa tuotteet ja varastoi ne hygieenisesti oikein • laskee valitun tuotteen elinkaaren ja hinnoittelee tuotteen ohjeiden mukaan • käsittelee ja säilyttää materiaalia omatoimisesti elintarvikelainsäädännön ohjeiden mukaan

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjatusti luonnontuotteiden jatkojalostamisen paikallisia tarpeita • noudattaa annettuja ohjeita raaka-aineiden käytössä • laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa luonnontuotteiden jatkojalostamisen paikallisia tarpeita • seuraa materiaalivalintoja sekä käyttää raaka-aineita kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun ja tarjouksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa luonnontuotteiden jatkojalostamisen paikallisia tarpeita ja arvioi niiden tulevaisuutta • tekee esityksiä raaka-aineiden valinnasta sekä käyttää raaka-aineita itsenäisesti kohteen ohjeiden mukaan • laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrityksen markkinointiin sekä luo verkostoja muiden yrittäjien kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja sekä luo verkostoja yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä luo verkostoja aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Määräysten ja säädösten mukaan toimiminen ja lupien hankkiminen ammattimaiseen toimintaan	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja on mukana hankkimassa tarvittavia lupia ammattimaiseen toimintaan

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjeet saatuaan toimii lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii itsenäisesti lainsäädännön ja määräysten mukaisesti ja hankkii tarvittavat luvat ammattimaiseen toimintaan

Jatkojalostustuotteeksi soveltuvan materiaalin määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimpia jatkojalostustuotteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa jatkojalostustuotteita ja niiden laatuun vaikuttavia tekijöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa itsenäisesti jatkojalostustuotteita ja niiden laatuun vaikuttavia tekijöitä

Materiaalien käsittelyyn ja säilytykseen liittyvien ominaisuuksien huomioon ottaminen luonnontuotteiden jatkojalostuksessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa itsenäisesti materiaalien ominaisuuksia ja valmistuksen aikaisia mikrobiologisia, fysikaalisia ja kemiallisia tekijöitä

Paikallisen kulttuurin ja perinteen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää alueensa luonnontuotteiden käytön kulttuuria ja perinnettä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää alueensa luonnontuotteiden käytön perinteen keskeisiä piirteitä ja hyödyntää sitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää alueensa luonnontuotteiden käyttämisen erityispiirteitä ja hyödyntää ja kehittää sitä itsenäisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna tuotantovaiheisiin liittyviä pulmatilanteita ja ilmoittaa esille tulleista ongelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää tuotantovaiheisiin liittyviä pulmatilanteita ja ilmoittaa oma-aloitteisesti esille tulleet ongelmat
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ilmoittaa itsenäisesti tuotantovaiheisiin liittyvistä ongelmatilanteista ja etsii niihin ratkaisuja

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteessa työryhmissä ja työympäristöissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteessa vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä joustavasti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteessa koko työyhteisön toimintaa huomioiden ja yhteistyötä lisäten

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna elintarvikesäädännön ja luonnonsuojelulainsäädännön mukaisesti ja estää toiminnallaan tuotteiden laadun vaarantumisen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjeet saatuaan elintarvikesäädännön ja luonnonsuojelusäännösten mukaisesti ja pitää toiminnallaan yllä tuotteiden laatua
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii elintarvikesäädännön ja luonnonsuojelusäännösten mukaisesti ja pitää toiminnallaan yllä tuotteiden hyvää laatua

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien eri työvaiheiden aikana ja huolehtii tuoteturvallisuudesta.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien, olosuhteiden tuomat riskit huomioiden ja tuoteturvallisuutta seuraten.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien, olosuhteiden tuomat riskit huomioiden ja tuoteturvallisuutta valvoen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa keräämällä maastosta elintarvikkeeksi soveltuvaa luonnon materiaalia, valitsemalla soveltuvat materiaalit ohjeiden mukaan ja valmistamalla niistä jatkojalostustuotteita. Tuotannossa noudatetaan elintarvikelainsäädäntöä ja omavalvontaohjeita. Materiaaleja kerätään ja käsitellään riittävän monipuolisesti alueellisuus ja luonnon olosuhteet huomioiden, jotta ammattitaitovaatimukset saavutetaan. Ammattitaito osoitetaan elintarvikkeiden valmistamiseen hyväksytyssä tuotantotilassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.18. Luonnontuotteiden tuottaminen (100434)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- hankkia jokamiehen oikeuksiin kuulumattomien luonnontuotteiden, kuten puiden sivutuotteiden, kuitukasvien ja koriste- ja punontamateriaalien sekä paikalliset luonnonmarjojen ja – sienien sekä hoito- ja hoivat tuotteiden keruutoiminnassa tarvittavat luvat
- valita poimintakohteen erilaisia suunnitelmia ja maastokarttoja käyttäen, esimerkiksi luomukeruualueet ja niihin tarvittavat luvat

- tunnistaa, poimia, kerätä ja lajitella raaka-aineita ja soveltuvia työvälineitä ja -menetelmiä käyttäen
- hoitaa materiaalin käsittelyasemaa
- kunnostaa ja huoltaa käyttämiään työvälineitä
- käsitellä, pakata ja varastoida luonnontuotteita jatkokuljetusta, -käsittelyä ja jatkojalostusta varten
- esitellä ja markkinoida luonnontuotteita
- laskea raaka-ainemenekit, -hävikit ja jätemäärät
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja
- ylläpitää työergonomian vaatimuksia ja työkykyä
- hyödyntää alan tutkimusta ja kehitystoimintaa
- toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Arviointi

1 Työprosessin hallinta

Keruutyön eri vaiheiden suunnitteleminen ja organisoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja organisoii ohjattuna omaa keruutyötään ottaen huomioon luonnon kestokyvyn alueella • toimii ryhmän mukana • noudattaa aikatauluja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti • sopeutuu työyhteisöön
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja organisoii annettujen ohjeiden mukaan oman keruutyönsä ottaen huomioon luonnon kestokyvyn alueella • ottaa vastuuta jonkin osaalueen toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa aikatauluja ja annettuja ohjeita • arvioi oman työnsä tuloksia, seuraa ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen työohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee toteuttamiskelpoisen keruutyösuunnitelman itsenäisesti ottaen huomioon luonnon kestokyvyn alueella sekä on mukana toteuttamassa sitä • ottaa vastuuta jonkin osaalueen itsenäisestä toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa aikatauluja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista • toimii omaa työtään kehittäen tavoitteiden mukaisesti sekä ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen ohjeiden mukaan seuraten

Jatkojalostaminen keruutuotteeksi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii materiaalin käsittelyssä ja valitun tuotteen valmistuksessa ohjattuna asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii materiaalin käsittelyssä ja valitun tuotteen valmistuksessa asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii materiaalin käsittelyssä ja valitsemansa tuotteen valmistuksessa asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa laatutavoitteiden saavuttamiseksi.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Materiaalin kerääminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää asiantuntijan avustuksella alueen soveltuvuuden materiaalin keruukohteeksi • kerää materiaalin ohjattuna luonnon uusiutumiskyvyn mukaisesti, oikeilla työmenetelmillä ja voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • toimii ohjattuna luomukeruuuotantotavan mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kartan perusteella päätelmät alueen soveltuvuudesta materiaalien keruuseen • kerää materiaalin luonnon uusiutumiskyvyn mukaisesti, oikeilla työmenetelmillä ja voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • toimii luomukeruuuotantotavan mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kartan perusteella omatoimisesti päätelmät alueen soveltuvuudesta materiaalien keruuseen • kerää itsenäisesti materiaalin luonnon uusiutumiskyvyn mukaisesti, oikeilla työmenetelmillä ja voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • toimii itsenäisesti luomukeruuuotantotavan ohjeiden mukaisesti

Raaka-aineen kerääminen ja keruun aikainen käsitteleminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kerää tunnistettua raakaainetta ja käsittelee materiaalia ohjattuna laatuvaatimusten mukaisesti • toimii käsittelyaseman työntekijänä ohjeita noudattaen • tuottaa raaka-ainetta ohjattuna sovitulle kohteelle annettujen laatuvaatimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kerää tunnistettua materiaalia ja käsittelee sitä laatu- ja muiden määräysten mukaisesti ja erottaa virheellisen ja haitallisen materiaalin • työskentelee materiaalin käsittelyaseman hoitajana ja valvoo tuotteen laatua • tuottaa raaka-ainetta teollisuuden ja pienjalostajien käyttöön annettujen laatuvaatimusten mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kerää itsenäisesti materiaalia ja käsittelee sitä laatu- ja muiden määräysten mukaisesti sekä erottaa virheellisen ja haitallisen materiaalin • hoitaa itsenäisesti materiaalin käsittelyasemaa ja raportoi tuotteen laadusta • tuottaa raaka-ainetta teollisuuden ja pienjalostajien käyttöön loppukäyttäjän laatuvaatimusten mukaisesti

Koneiden ja välineiden käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää valvottuna alan koneita ja laitteita materiaalin keruuseen ja käsittelyyn
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti alan koneita ja laitteita materiaalin keruuseen ja käsittelyyn
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee kerätyn materiaalin itsenäisesti käyttäen asianmukaisia alan laitteita ja koneita

Materiaalin varastointi ja jatkojalostaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna ja avustaa keruuuotteen jatkojalostuksessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeiden mukaisesti ja jatkojalostaa materiaalia valitun menetelmän mukaisesti

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti, ohjeita noudattaen ja jatkojalostaa materiaalia valitun menetelmän mukaisesti
--------------	--

Tuotteiden markkinointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yrittäjän kanssa tuotteen esittelytilaisuuden suunnitteluun, tuotteen esittelyyn ja palvelee asiakasta asiantuntijan ohjauksessa • hinnoittelee tuotteita valvottuna ja ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa tuotteen markkinointi- ja tuote-esittelyn järjestelyt yhdessä asiantuntijan kanssa ja palvelee myös kansainvälistä asiakasta aloitteellisesti • hinnoittelee tuotteita annettujen laskelmien ja ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa itsenäisesti tuotteen markkinointia, järjestää tuote-esittelytilaisuuden ja palvelee kansainvälisiä asiakkaita luontevasti • hinnoittelee itsenäisesti tuotteita tekemiensä laskelmien ja ohjeiden mukaisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Luonnontuotealan lainsäädännön ja määräysten noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna tilannekohtaisia määräyksiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alaa koskevaa lainsäädäntöä ja määräyksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alaa koskevaa lainsäädäntöä ja määräyksiä sekä osaa seurata sen ajantasaisuutta

Luonnontuotteiden tunnistaminen ja kemiallisten vaikutusten huomioon ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa opaskirjan avulla yleisimmät kerättävät luonnontuotteet ja erikoisluonnontuotteet ja ottaa niitä käytettäessä huomioon yleisimmät kemialliset vaikutukset
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät kerättävät luonnontuotteet ja erikoisluonnontuotteet ja ottaa käyttötarkoitusta valittaessa huomioon niiden kemiallisia ominaisuuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kerättävät luonnontuotteet ja erikoisluonnontuotteet ja ottaa käyttötarkoitusta valittaessa huomioon niiden kemialliset ominaisuudet

Tuotteiden laatuun vaikuttavien tekijöiden arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ohjattuna valittujen tuotteiden laatua ja selvittää niiden laatuketjuja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi valittujen tuotteiden laatua ja selvittää niiden laatuketjuja ja laaduntarkkailua
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa valittujen tuotteiden laatuketjuja ja laaduntarkkailua ja raportoi havainnoista

Luonnontuotealan toiminta- ja tuotantoympäristöön ja kustannusten muodostumiseen tutustuminen
--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu ohjattuna valittuihin merkittävimpiin tuotanto- ja yritystoimintoihin sekä kustannusten muodostumiseen niissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu asiantuntijan kanssa alan tuotanto- ja yritystoimintamahdollisuuksiin, kustannusvaihteluihin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu alan tuotanto- ja yritystoimintamahdollisuuksiin ja kustannuksiin vaikuttaviin tekijöihin

Luomukeruualueiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> löytää luomukeruualueiden sijainnin kartan ja asiantuntijoiden avustuksella
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> löytää kartalta ja maastosta luomukeruualueet alueen asiantuntijan kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> löytää kartalta ja maastosta alueen luomukeruualueet

Luonnon ja ympäristön tilan muutosten seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjattuna toimintansa vaikutuksia luontoon ja ympäristöön seuraa ohjattuna alan tutkimus- ja kehitystyötä ja alan teknologian kehittymistä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa toimintansa vaikutuksia luontoon ja ympäristöön käyttää sovittuja alan tutkimuksen, kehitystyön ja teknologian tuloksia omassa toiminnassaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa toimintansa vaikutukset luontoon ja ympäristöön hyödyntää alan tutkimusta, kehitystä ja teknologiaa oman työnsä kehittämisessä ja tekee esityksiä muutoksista.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisutaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kertoo luonnon kestokyvyn ja materiaalin keruumenetelmien ongelmatilanteista ja tekee kehittämissesityksiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> raportoi luonnon kestokyvyn ja materiaalin keruumenetelmien ongelmatilanteista ja tekee kehittämissesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ratkaisuja luonnon kestokyvyn ja materiaalin keruumenetelmien ongelmatilanteissa, raportoi niistä ja tekee kehittämissesityksiä

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti vuorovaikutustilanteessa ja ryhmän jäsenenä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii asiallisesti ja selkeästi vuorovaikutustilanteessa ja ryhmän jäsenenä, ottaa huomioon muut ryhmän jäsenet sekä laatii selkeitä viestejä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii vastuullisesti ryhmän jäsenenä, viestittää selkeästi vuorovaikutustilanteessa ja laatii kehittämisraportteja

Ammattietiikka	
-----------------------	--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy asiallisesti, luontoa kunnioittaen ja sopimuksia ja ohjeita noudattaen • arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä • suhtautuu maaseutukulttuuriin myönteisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy asiallisesti hyviä käyttäytymistapoja noudattaen, eri kulttuureiden edustajia ja luontoa kunnioittaen sekä sopimuksia ja ohjeita noudattaen • toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä • kokee maaseutukulttuurin positiivisena voimavarana
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy asiallisesti luontoa ja eri kulttuureita kunnioittaen, toimii tilanteen vaatimusten mukaisesti hyviä käyttäytymistapoja, sopimuksia ja ohjeita noudattaen • toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä • ottaa työssään huomioon maaseutukulttuurin edistämisen

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti työturvallisuuteen ja ergonomiaan ja työskentelee työympäristönsä turvallisuusohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta ja ergonomiasta ja työskentelee työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi yhdessä työyhteisön kanssa ja työskentelee työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa keräämällä maastosta luonnontuotteita, pakkaamalla ne asianmukaisissa tuotantotiloissa jatkokäsittelyä varten ja jatkojalostamalla niitä käyttötarkoituksen mukaisesti. Luonnontuotteita kerätään, käsitellään ja markkinoidaan monipuolisesti alueellisuus ja luonnon olosuhteet huomioiden, jotta ammattitaidon vaatimukset saavutetaan. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.19. Luonnossa ohjaaminen (100433)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- toimia avustajana erilaisten asiakasryhmien kanssa maasto- ja vesistöolosuhteissa
- käyttää maasto-olosuhteissa asiakasryhmien kanssa toimimiseen soveltuvia henkilökohtaisia viestintä- ja asiakaspalvelukeinoja
- kohdata erilaisista kulttuureista tulevia tai muutoin erilaisia asiakasryhmiä

- kertoa paikallisesta luonnosta, luonnonilmiöistä, paikallisesta luonto- ja eräperinteestä sekä kulttuurista
- toimia avustajana järjestettäessä maastoruokailuja tai muita palveluja tarvittaessa isoillekin ryhmille
- valmistella pienimuotoisia aktiviteetteja kuten suunnistusta ja terveystoimintaa ja avustaa isojen luonto-ohjelmajärjestelyjen toteutuspaikkojen rakentamisessa ja purkamisessa
- hoitaa, huoltaa ja ylläpitää varusteita, koneita, välineitä ja tapahtumapaikkoja
- huolehtia omasta ja asiakkaiden turvallisuudesta
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- seurata kustannuksien muodostumista
- noudattaa yrityksen antamia asiakaslupauksia ja laatutavoitteita.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Luonto-ohjaamisen suunnitteleminen, valmistautuminen ja toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistautuu ja tekee yhdessä ryhmän ja sen ohjaajan kanssa valitun kohteen työt • toimii ryhmän mukana • noudattaa aikatauluja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti • sopeutuu työyhteisöön.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu yhdessä ryhmän kanssa valitun kohteen työsuoritukseen • ottaa vastuuta jonkin osaalueen toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa aikatauluja ja annettuja ohjeita • arvioi oman työnsä tuloksia, seuraa ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen työohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu yhdessä ryhmän kanssa valitun kohteen työsuoritukseen • ottaa vastuuta jonkin osaalueen itsenäisestä toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa aikatauluja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista • toimii omaa työtään kehittäen tavoitteiden mukaisesti sekä ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen ohjeiden mukaan seuraten.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Maasto-olosuhteissa ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana ja käyttää ohjatusti henkilökohtaisia asiakaspalvelukeinoja ryhmien kanssa maastossa • toimii ohjattuna sosiaalisesti ja luontevasti eri kulttuureista tulevien tai muuten erilaisten asiakasryhmien kanssa • selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieraalla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työryhmän jäsenenä henkilökohtaisia ja teknisiä asiakaspalvelukeinoja ryhmien kanssa maastossa • toimii sosiaalisesti ja luontevasti eri kulttuureista tulevien tai muuten erilaisten asiakasryhmien kanssa • käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan viestintätilanteissa

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää henkilökohtaisia ja teknisiä asiakaspalvelukeinoja maastossa, pienten ryhmien kanssa itsenäisesti ja vaativien ryhmien kanssa työryhmän jäsenenä • toimii sosiaalisesti ja luontevasti ottaen huomioon erilaisten kulttuuritaustojen vaikutuksen • käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa
--------------	--

Tapahtumien järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo yleisesti paikallisesta luonnosta, kulttuurista ja perinteestä • valmistelee ohjattuna tapahtumapaikkoja ja huolehtii jälkitöistä • kokoaa ohjattuna koneet, välineet ja laitteet sekä tilanteen päätyttyä hoitaa ne huollettuna paikoilleen • osallistuu turvallisuus- ja ympäristöohjelmien laatimiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo paikallisesta ja alueellisesta luonnosta ja kulttuurista sekä perinteestä • valmistelee työryhmän jäsenenä tapahtumapaikkoja ja huolehtii jälkitöistä • kokoaa tavallisimmat koneet, välineet ja laitteet sekä tilanteen päätyttyä hoitaa ne huollettuna paikoilleen • on mukana laatimassa osaa turvallisuus- ja ympäristöohjelmasta ja seuraa sovitun kohdan toteutumista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää elävästi tietoa ja tarinoita paikallisesta ja alueellisesta luonnosta ja kulttuurista sekä perinteestä • valmistelee itsenäisesti tapahtumapaikkoja ja huolehtii jälkitöistä • kokoaa tavallisimmat koneet välineet ja laitteet sekä tilanteen päätyttyä hoitaa ne huollettuna paikoilleen • laatii järjestäjien kanssa turvallisuus- ja kestävä kehityksen toimintaohjelman / ympäristöohjelman ja seuraa sen noudattamista

Koneiden, laitteiden ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ohjatusti erilaisia kuormaus- ja kuljetusvälineitä • käyttää ohjattuna rakentamisessa tarvittavia koneita, laitteita ja välineitä turvallisesti ja ympäristövastuullisesti • huolehtii ohjattuna päivittäisestä käyttökunnosta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää erilaisia kuormaus- ja kuljetusvälineitä • käyttää rakentamisessa tarvittavia koneita, laitteita ja välineitä turvallisesti ja ympäristövastuullisesti • huolehtii päivittäisestä käyttökunnosta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää itsenäisesti erilaisia kuormaus- ja kuljetusvälineitä • käyttää rakentamisessa tarvittavia koneita, laitteita ja välineitä itsenäisesti, turvallisesti ja ympäristövastuullisesti • huolehtii itsenäisesti päivittäisestä käyttökunnosta

Tapahtumapaikalla toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjatusti ympäristöä säästäviä ja yhteistyötä edistäviä ratkaisuesityksiä • suunnittelee ohjattuna tehtäviään, on järjestelmällinen ja laskee ohjattuna kustannuksia

	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa annettujen asiakaslupausten ja asetettujen laatu- ja mielikuvatavoitteiden mukaisessa markkinoinnissa • käyttää erilaisia maasto-olosuhteisiin soveltuvia viestintä- ja asiakaspalvelutapoja sekä ohjaamisen teknisiä menetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristöä säästäviä ja yhteistyötä edistäviä ratkaisuesityksiä • suunnittelee omia työtehtäviään annettujen ohjeiden mukaan ja kustannuksia seuraten • toimii markkinoinnissa annettujen asiakaslupausten ja asetettujen laatu- ja mielikuvatavoitteiden mukaisesti • käyttää erilaisia maastoolosuhteisiin soveltuvia henkilökohtaisia viestintä- ja asiakaspalvelutapoja sekä hallitsee maastossa asiakaspalvelutapahtuman perustoiminnot
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristöä säästäviä ja yhteistyötä edistäviä ratkaisuesityksiä, joilla edistetään palvelutilanteen sujuvuutta ja mielikuvatavoitteiden toteutumista • suunnittelee itsenäisesti ja aloitteellisesti omia työtehtäviään, arvioi oman toimintansa vaikutuksia kustannuksiin ja laskee kustannuksia • toimii aktiivisesti markkinointiviestinnän antamien lupausten täyttämiseksi ja uusien asiakkaiden vahvistamiseksi sekä arvioi toimintansa vaikutuksia • käyttää tilannekohtaisesti erilaisia maasto-olosuhteisiin soveltuvia henkilökohtaisia viestintä- ja asiakaspalvelutapoja sekä hallitsee maastossa asiakaspalvelutapahtuman perustoiminnot

Turvallinen ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittaessa hätäilmoituksen, hoitaa haavoja, venähdyksiä ja muita pieniä vammoja, toimii omasta ja asiakkaiden turvallisuudesta huolehtien ja asiakkaita neuvoen, noudattaa EAll -ensiapuohjeita.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittaessa hätäilmoituksen ja ensiavun perustoimet, toimii omasta ja asiakkaiden turvallisuudesta huolehtien ja asiakkaita neuvoen, noudattaa EAll -ensiapuohjeita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittaessa hätäilmoituksen, elvyttää ja antaa ensiavun ja suojaa apua tarvitsevan sekä toimii omasta ja asiakkaiden turvallisuudesta huolehtien ja asiakkaita neuvoen, noudattaa EAll -ensiapuohjeita.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Asiakassuhteen ylläpitäminen ohjaamisessa ja tapahtumien järjestämisessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa henkilökohtaisen viestinnän ja ryhmässä toimimisen perussääntöjä • tunnistaa ohjattuna tilannekohtaisen mielikuvien syntymismekanismien ja asiakaspalveluketjun rakenteen • ottaa tarvittaessa yhteyttä tärkeimpiin alan toimijoihin ja ottaa huomioon vieraiden kulttuurien erityispiirteitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa henkilökohtaisen viestinnän ja ryhmänohjauksen perussääntöjä ja soveltaa niitä maasto-oloihin • tunnistaa palveluun liittyvien mielikuvien syntymismekanismit ja palveluketjun rakenteen ja niiden merkityksen omaan toimintaan

	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tarvittaessa alan toimijoiden osaamista ja ottaa huomioon vieraiden kulttuurien erityispiirteitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa henkilökohtaisen viestinnän ja ryhmän johtamisen sekä ryhmädynamiikan perussääntöjä ja arvioi niiden käyttömahdollisuuksia maasto-oloissa tunnistaa palveluun liittyvien mielikuvien syntymismekanismit ja palveluketjun rakenteen ja käyttää erilaisia keinoja niiden luomiseksi omassa toiminnassaan hyödyntää alan toimijoiden osaamista tehtävät ja vastuut tuntien ja ottaa huomioon vieraiden kulttuurien erityispiirteet

Teknisten apuvälineiden esitleminen ja suositteleminen asiakkaalle	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> esittelee asiakkaalle ohjattuna turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisääviä teknisiä apuvälineitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> esittelee teknisiä apuvälineitä asiakkaan turvallisuuden ja viihtyvyyden lisäämiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> suosittelee tilanteeseen soveltuvia teknisiä apuvälineitä asiakkaan turvallisuuden ja viihtyvyyden lisäämiseksi

Kustannusten muodostumisen seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjattuna ohjelmapalvelujen rakenteen muodostumista ja kustannusten syntymistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjeet saatuaan ohjelmapalvelujen rakenteen ja kustannusten muodostumista ja arvioi vaikutusmahdollisuuksiaan niihin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjelmapalvelujen rakenteen ja kustannusten muodostumista ja arvioi vaikutusmahdollisuuksiaan niihin

Luonnon, kulttuurin ja perinteen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään alueen kulttuuria ja tärkeimpiä luonnonnähtävyyksiä sekä historiaa ja tärkeimpiä merkkihenkilöitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään alueen kulttuuria, historiaa ja kulttuuriympäristöä sekä kulttuurihistoriaa, perinteitä ja tärkeimpiä merkkihenkilöitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> perehtyy paikalliseen kulttuuriin ja historiaan sekä hyödyntää alueen tarinoita, luonnon- ja kulttuuriympäristöjä sekä historiaa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisutaito	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osaa ohjattuna ratkoa maastossa esiin tulevia pulmatilanteita ja ilmoittaa ongelmista vastuuhenkilölle
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osaa ratkoa maasto-olosuhteiden pulmatilanteita ja ilmoittaa oma-aloitteisesti esille tulleet ongelmat
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee itsenäisesti pulmatilanteita ja ongelmia maastossa, raportoi niistä ja tekee kehittämissuhteita

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä sekä vuorovaikutustilanteissa ja osaa erilaisia henkilökohtaisia viestintäkeinoja • toimii ryhmän mukana laaditun ohjelman mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii joustavasti vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä sekä vuorovaikutustilanteissa ja käyttää erilaisia henkilökohtaisia viestintäkeinoja • noudattaa laadittua ohjelmaa, neuvottelee muutoksista erilaisten asiakkaiden kanssa ja tekee esityksiä muutoksista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti koko työyhteisön toimintaa huomioiden ja käyttää vuorovaikutustilanteissa monipuolisesti henkilökohtaisia viestintäkeinoja • toimii laaditun ohjelman puitteissa joustavasti ja erilaisista kulttuureista peräisin olevien asiakkaiden mielipiteitä kunnioittaen

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti työssään tuottaessaan luontoalan palveluja • toimii työssään suvaitsevaisesti • arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä • suhtautuu maaseutukulttuuriin myönteisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan luontoalan palveluja sekä ymmärtää vaihteluvuorollisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia • toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä • kokee maaseutukulttuurin positiivisena voimavarana
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä • perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan luontoalan palveluja sekä ymmärtää vaihteluvuorollisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita • toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä • ottaa työssään huomioon maaseutukulttuurin edistämisen

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta huolehtien sekä ottaa huomioon olosuhteiden tuomat riskit.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii aktiivisesti omasta ja työyhteisön jäsenten turvallisuudesta sekä ottaa huomioon olosuhteiden tuomat riskit.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla alan yrityksen ohjelmapalveluissa palveluketjun eri vaiheissa sesongin ja työtilanteen mukaisesti (suunnittelu, valmistelu ja toteuttaminen). Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.20. Luonto- ja ympäristöneuvonta (100435)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- ohjata henkilöitä ja ryhmiä yhteistyön lisäämiseen, kulutuksen vähentämiseen ja luonnon kestävästi huomioimiseen eli kestävästi elämäntavan suuntaan ja toimia itse sen mukaisesti
- ohjata luonnon ja rakennetun ympäristön tarjoaman hyvinvoinnin lähteille
- toimia ikärakenteeltaan, toimintaedellytyksiltään, kulttuuriltaan ja tietopohjaltaan erilaisten ryhmien kanssa (erityisryhmät) ja tulla toimeen vieraallakin kielellä
- käyttää työssään ympäristökasvatuksen menetelmiä, kuten aistihavaintomenetelmiä ja toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä
- tehdä ja ohjata tekemään havaintoja luonnosta ja erilaisista ympäristöistä sekä luonnon ja rakennetun ympäristön muutoksista
- arvioida, mitata ja välittää tietoa kestävällä tavalla toimimisesta käyttäen erilaisia tapauskohtaisia menetelmiä kuten ekologinen jalanjälki, ekologinen selkäreppu, MIPS-indikaattori, vihreä lippu ja kestävä kehityksen kriteerien mukainen toiminta
- järjestää tapahtumia, erilaisia koulutus- ja tiedotustilaisuuksia ja leirejä ja toimia niissä ohjaajana
- ohjata kestävästi kulutuskäyttäytymiseen ja vastuullisuuteen ympäristön puolesta
- ohjata käyttämään luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Luonto- ja ympäristöneuvonnan suunnitteleminen, valmistautuminen ja toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee, valmistautuu ja tekee yhdessä ryhmän ja sen ohjaajan kanssa neuvontatilaisuuden• toimii ryhmän mukana• noudattaa aikatauluja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti• sopeutuu työyhteisöön
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja valmistautuu yhdessä ryhmän kanssa neuvontatilaisuuden järjestämiseen• ottaa vastuuta jonkin osaalueen toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa• noudattaa aikatauluja ja annettuja ohjeita

	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi oman työnsä tuloksia, seuraa ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen työohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja järjestää yhdessä ryhmän kanssa sovitun neuvontatilaisuuden • ottaa vastuuta jonkin osaalueen itsenäisestä toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa aikatauluja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista • toimii omaa työtään kehittämisen tavoitteiden mukaisesti sekä ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen ohjeiden mukaan seuraten

Kestävällä tavalla toimimiseen ohjaaminen ja toiminnan arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa toimimaan annetulla kestävän kehityksen osaalueella ja arvioi työnsä vaikutuksia • ohjaa seuraamaan valitun muutoksen kustannusvaikutusta tietyllä kestävän kehityksen osa-alueella.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa toimimaan valitsemallaan kestävän kehityksen osa-alueella ja arvioi yhdessä ryhmänsä kanssa työnsä tuloksia • ohjaa seuraamaan muutoksien kustannusvaikutuksia valitulla kestävän kehityksen osa-alueella.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa toimimaan valitsemallaan kestävän kehityksen osa-alueella, arvioi työnsä tuloksia ja neuvoo tarvittaviin muutoksiin • ohjaa seuraamaan muutoksien kustannusvaikutuksia.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tapahtuman tai tilaisuuden järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana suunnittelemassa ja järjestämässä luonto- tai ympäristötapahtumaa sovitulle ryhmälle sovitussa paikassa ja huomioi sen ympäristövaikutukset • seuraa ohjattuna laadittua tapahtuman kustannusarvion ja turvallisuussuunnitelman toteutumista • on avustajana ohjaustilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee sovitun osan luonto- tai ympäristötapahtumasta huomioiden sen ympäristövaikutukset ja vastaa järjestelyistä sekä kertoo saamastaan palautteesta ja mahdollisista toimenpiteistä • noudattaa ohjeet saatuaan laadittua kustannusarviota ja turvallisuussuunnitelmaa • on mukana ohjaamassa erilaisissa tilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja järjestää luonto- tai ympäristötapahtuman ja huomioi sen ympäristövaikutukset, kertoo saamastaan palautteesta ja muuttaa toimintaansa tarkoituksenmukaisella tavalla • noudattaa laadittua kustannusarviota ja turvallisuussuunnitelmaa ja raportoi toteutumisesta • ohjaa toimintaa erilaisissa kerho- ja pienryhmätilanteissa

Kierrätysmateriaalin käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeiden mukaisesti kierrätysmateriaalin käyttöön liittyvissä neuvontatehtävissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaa ja neuvoo kierrätysmateriaalien käytössä

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa ja neuvoo itsenäisesti kierrätysmateriaalien käytössä
--------------	---

Luonnonmateriaalin käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ohjeiden mukaisesti kertoo luonnonmateriaalien käytöstä ja niiden vaikutuksista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa valittujen luonnonmateriaalien käytössä ja kertoo niiden vaikutuksista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa erilaisten luonnonmateriaalien käytössä ja kertoo niiden vaikutuksista

Toimiminen erilaisten ryhmien kanssa luonnossa ja luonnonmateriaalia työstettäessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> on mukana valitsemansa ryhmän toiminnassa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisten ryhmien kanssa, käyttää erilaisia materiaaleja ja tulee toimeen vieraalla kielellä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisten ryhmien kanssa, suunnittelee aktiivisesti erilaisia materiaalien käyttämismahdollisuuksia ja tulee toimeen vieraalla kielellä

Aistihavaintoihin ohjaaminen ja erilaisten ilmaisukeinojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> löytää luonnosta erilaisia aistihavaintomahdollisuuksia ja käyttää neuvottuja ilmaisukeinoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa ryhmäänsä luonnossa aistihavaintojen käyttöön, esittää tulokset ja käyttää tilanteeseen soveltuvia ilmaisukeinoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa ryhmäänsä luonnossa erilaisten aistihavaintojen käyttöön ja esittää tulokset monipuolisesti itse valitsemiaan ilmaisukeinoja käyttäen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta avaintaidot

Neuvonnassa käytettävän materiaalin tai tuotteen elinkaaren määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> määrittää ohjattuna käyttämänsä tai valmistamansa tuotteen elinkaaren
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> määrittää valitun materiaalin tai tuotteen elinkaaren ja ohjaa käsitteen arkikäytössä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> määrittää valitun materiaalin tai tuotteen elinkaaren, ohjaa käsitteen arkikäytössä ja laatii neuvonnallisia esimerkkejä

Kestävän kehityksen kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen käsitteiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sovittuja kestävän kehityksen kasvatuksen sekä ympäristökasvatuksen peruskäsitteitä sekä neuvoo niiden käytössä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kestävän kehityksen kasvatuksen sekä ympäristökasvatuksen erilaisia tutkimustuloksia ja näkemyksiä sovitulla tavalla
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> suhtautuu rakentavan kriittisesti kestävän kehityksen kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen erilaisiin tutkimustuloksiin ja näkemyksiin, perustelee mielipiteensä ja soveltaa tietoja käytännön tilanteisiin

Luonnon eri elementtien toiminnan hyödyntäminen neuvonnassa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää luonnon eri elementtejä kuten vettä, lunta, jäätä, revontulia ja vuodenaikojen vaihtelua ja neuvoo ohjattuna eri mahdollisuuksien käyttämiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää luonnon erilaisten elementtien kuten veden, lumen, jään, revontulien ja vuodenaikojen vaihtelun tarjoamia mahdollisuuksia ottaen riskit huomioon ja ohjaa sovitujen mahdollisuuksien käyttämiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> edellisten lisäksi ohjaa käyttämään turvallisesti luonnon erilaisia mahdollisuuksia

Luonnon kiertokulun seuraaminen ja kokemusten vertaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kertoo havainnoistaan eri vuoden aikoina, keskustelee ryhmässä valitun alueen tilanteesta ja löytää muutoksia ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> pitää valitun alueen luontopäiväkirjaa ja kertoo ryhmälle muutoksista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> pitää itsenäisesti valitsemansa alueen luonto-päiväkirjaa ja kertoo ryhmälle muutoksista sekä tekee käytännön toimenpideehdotuksia

Luonnon ja rakennetun ympäristön muutoksien seuraaminen ja kokemusten vertaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa muutoksia annetussa lähikohteessa, raportoi ja kertoo ryhmälle niistä ohjatusti kertoo luonto- ja ympäristösuhteestaan ja hahmottaa sen vaikutuksia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa muutoksia valitsemassaan kohteessa, raportoi ja kertoo ryhmälle niistä toimii erilaisten näkemysten vuorovaikutustilanteissa luonnon- ja rakennetussa ympäristössä ja raportoi havainnoistaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa muutoksia valitsemassaan kohteessa, raportoi ja kertoo ryhmälle sekä kohteen käyttäjille niistä toimii ja ohjaa pieniä ryhmiä toimimaan uusien näkemysten löytämiseksi erilaisissa luonnon- ja rakennetuissa ympäristöissä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelman ratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyväksyy ja ymmärtää luonnon merkityksen voimavaran antajana
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyväksyy ja ymmärtää luonnon merkityksen voimavaran antajana ja tekee toteutusesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hyväksyy ja ymmärtää luonnon merkityksen voimavaran antajana, tekee toteutusesityksiä ja arvioi tuloksia

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii apulaisena erilaisissa työtilanteissa

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa ryhmäänsä erilaisissa työtilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa ryhmäänsä ja toimii aloitteellisesti erilaisissa työtilanteissa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon luonnon ja rakennetun ympäristön merkityksen ihmiselle
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon luonnon ja rakennetun ympäristön vaikutuksen ihmiseen ja toimii tilanteen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon luonnon ja rakennetun ympäristön vaikutuksen ihmiseen ja toimii tilanteen mukaisesti

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta toimintakyvystään ja on apulaisena ryhmän turvallisuudesta vastaamassa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta työkyvystään ja ohjaa ryhmää huolehtimaan omastaan, huolehtii ryhmän turvallisuudesta suunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta työkyvystään ja ohjaa toisia huolehtimaan toimintakyvystään, noudattaa turvallisuusmääräyksiä ja -suunnitelmia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa paikkakuntakohtaisten, erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien suunnittelun ja järjestämisen aikana. Hän ohjaa erilaisia ryhmiä luonnon ja rakennetun ympäristön kohtaamiseen ja aistimiseen käyttäen luonnon materiaaleja. Hän neuvoo ryhmäänsä ympäristökasvatuksen erilaisten menetelmien avulla. Ammattitaidon voi osoittaa esimerkiksi erilaisten järjestöjen toiminnassa, päiväkodeissa, kouluissa, palvelutaloissa ja alan yrityksissä kotimaassa tai ulkomailla. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.21. Luontopalveluissa toimiminen (100453)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- kertoa paikallisista eri vuodenaikoina luonnossa tapahtuvista ohjelmapalvelu-, virkistys ja ulkoilumahdollisuuksista, kuten erilaisista retkistä ja liikunnasta luonnossa
- suositella erilaisille asiakasryhmille vaihtoehtoisia mahdollisuuksia omalla toiminta-alueellaan
- toimia avustajana / tukihenkilönä asiakasryhmän vieraillessa luontoa hyödyntävissä ohjelma-, ulkoilu- ja virkistyskohteissa

- löytää tulojen hankkimismahdollisuuksia ja yritystoiminnan aloitus- ja kehittämismahdollisuuksia ohjelmapalvelu-, ulkoilu- ja virkistyspalvelujen alalla, jotka liittyvät luonnossa toimimiseen
- selvittää kytkentöjä toisiin aloihin ja löytää yhteistyömahdollisuuksia
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Luonto-ohjaus- ja palvelutilanteiden suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ohjelma- ja virkistyspalvelun kokonaisuudesta ja toteuttaa sen ohjattuna • avustaa paikallisissa toteutuksissa tuotannon eri vaiheissa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii alkuohjauksen jälkeen suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ohjelma- ja virkistyspalvelun kokonaisuudesta ja toteuttaa sen • toimii osana työryhmää paikallisissa toteutuksissa tuotannon eri vaiheissa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti suunnitelman yrityksen toimintaan liittyvästä ohjelma- ja virkistyspalvelun kokonaisuudesta • toteuttaa itsenäisesti paikallisia ohjelma- ja virkistyspalveluita.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Luonto-ohjelmapalveluiden toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ohjattuna paikallisten luontopalveluiden tarjonnasta ja toteutustavoista • avustaa ohjattuna palvelun toteutuksessa • noudattaa laadittua turvallisuussuunnitelmaa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ohjausta saatuaan paikallisten luontopalveluiden tarjonnasta ja toteutustavoista • avustaa ohjausta saatuaan palvelun toteutuksessa • noudattaa laadittua turvallisuussuunnitelmaa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo paikallisten luontopalveluiden tarjonnasta ja toteutustavoista • avustaa palvelun toteutuksessa • noudattaa laadittua turvallisuussuunnitelmaa

Työvälineiden ja tekniikoiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa ohjattuna tilanteen mukaisten varusteiden ja välineiden käytössä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa ohjausta saatuaan tilanteen mukaisten varusteiden ja välineiden käytössä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa tilanteen mukaisten varusteiden ja välineiden käytössä

Ohjelmapalvelutuotteiden kehittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää ohjattuna työryhmän kanssa ohjelmapalvelutuotteita.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kehittää työryhmän kanssa ohjelmapalvelutuotteita ja ratkaisuja sekä seuraa alan kehittymistä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää ohjelmapalvelutuotteita ja etsii innovatiivisia ja/tai omaleimaisia ratkaisuja liikeidean pohjaksi sekä seuraa alan kehittymistä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Alueen ohjelma-, virkistys- ja ulkoilumahdollisuuksien ja palveluiden sisällön kartoittaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää oman alueensa ohjelmapalveluiden sisältöjä, ulkoilu- ja virkistyspaikkoja ja reittitarjontaa hallitsee alan paikallisia tiedon hankinta ja osaamisen kehittämismenetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää oman alueensa ohjelmapalveluiden tarjonnan, sisällöt, vaatavuustason ja ulkoilu- ja virkistyspaikat ja reitit hallitsee valitun verkoston tiedon hankinta ja osaamisen kehittämismenetelmiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää oman alueensa ohjelmapalveluiden tarjonnan, sisällöt ja vaatavuustason sekä ulkoilu- ja virkistyspaikat ja reitit sekä tunnistaa niihin liittyvät erityispiirteet hallitsee valitsemansa verkoston tiedon hankinta ja osaamisen kehittämismenetelmiä

Verkostoissa toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> etsii ohjattuna työllistymismahdollisuuksia, on mukana yhteistyössä eri alojen kanssa ja on mukana verkostoissa erilaisten yritysten kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> etsii ohjauksen saatuaan työllistymismahdollisuuksia, toimii yhteistyössä eri alojen henkilöiden kanssa ja luo itselleen yhteyksiä erilaisiin yrityksiin.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> etsii työllistymismahdollisuuksia ja yritystoiminnan aloittamisen mahdollisuuksia, toimii yhteistyössä eri alojen henkilöiden kanssa ja kehittää yhteisiä tuotteita erilaisten yritysten kanssa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja -ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjeiden mukaisesti huomioon muiden alan toimijoiden palveluita ja mahdollisuuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna muiden alan toimijoiden palveluita ja mahdollisuuksia ja neuvottelee vaihtoehtoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää muiden alan toimijoiden palveluja ja mahdollisuuksia ja edistää yhteistyön kehittymistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja ottaa huomioon saamansa viestit
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja osaa toimia saamiensa viestien pohjalta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta aktiivisesti ja soveltaa omassa viestinnässään saamaansa palautetta

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> viestii ohjauksen jälkeen asiakkaan etua ajatellen ja luontoarvoja kunnioittaen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa viestinnässään huomioon erilaisten asiakkaiden tarpeet ja toimii luontoarvoja kunnioittaen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa viestinnässään huomioon erilaisten asiakkaiden tarpeet ja toimii luontoarvoja kunnioittaen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa alan yrityksen, järjestön tai julkisen sektorin asiakaspalvelutilanteessa osallistumalla toteutukseen ja kertomalla asiakasryhmälle oman alueensa mahdollisuuksista ja palveluista. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.22. Luontoselvitysten laatiminen (100438)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- toimia luontoselvitystä ja kaavoitusta laativien asiantuntijatyöryhmien jäsenenä ja avustajana
- varustautua ja liikkua luonnossa
- käyttää työssään alueen karttoja, paikantamis- ja dokumentointivälineitä
- käyttää maisema- ja metsäsuunnitelmia ja niiden kuviokarttoja, kulttuuriympäristöohjelmia ja muuta maankäytön suunnitteluun liittyvää materiaalia
- uhanalaiset lajit ja tunnistaa paikallisia luontoselvityksissä tarvittavia lajeja, kuten kasveja, hyönteisiä, perhosia, lintuja ja nisäkkäitä
- määrittää maastonmuotojen merkityksen, pintavesien ja eläinten kulkureitit ja kasvillisuusalueet
- tunnistaa erilaisia elinympäristöjä ja luontodirektiivin luontotyyppisiä ja rajata pienehköiltä alueilta luontotyyppisiä
- arvioida ympäristön vaikutuksia luontoon
- raportoida tiedot selvitystä varten
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Luontoselvityksen laatimisen suunnitteleminen ja siihen osallistuminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa ohjattuna suunnittelussa ja taustatietojen hankinnassa toimii ohjatusti avustajana luontoselvityksen toteuttamisessa.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjauksen mukaisesti osallistuu tutun kohteen taustamateriaalin hankkimiseen toimii ohjeet saatuaan kirjurina ja avustajana luontoselvityksen toteuttamisessa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjeiden mukaisesti hankkii taustamateriaalia pienialaisen kohteen selvitystä varten toimii kirjurina ja välineavustajana luontoselvityksen toteuttamisessa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Suunnitelmien ja karttojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ryhmän mukana saatuaan tutussa kohteessa tarvittavia suunnitelmia ja karttoja ja tunnistaa tavallisimpia elinympäristöjä ja luontotyyppisiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> määrittää ohjeet saatuaan karttatietojen ja suunnitelmien avulla valitun kohteen elinympäristöjä ja luontotyyppisiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää suunnitelmia ja karttoja valitun alueen elinympäristöjen ja luontotyyppien määrittämisessä

Määritysoppaiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjausta saatuaan määritysoppaita apuna lajien ja alueen tunnistamisessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> määrittää oppaiden avulla paikallisia lajeja ja alueen luonnetta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää monipuolisesti ja luotettavasti erilaisia määritysoppaita

Luonnossa liikkuminen ja havaintojen tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna varustautuu sovitun selvityksen tekoon ja liikkuu luonnossa ryhmän mukana tekee ryhmän mukana sovitulla alueella havaintoja luonnosta ja sen tilasta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> varustautuu selvityksen tekoon, liikkuu valitulla alueella tekee tutussa kohteessa havaintoja luonnosta ja sen tilasta, tunnistaa paikallisia elinympäristöjä ja luontotyyppisiä sekä ohjattuna rajaa alueita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> varustautuu itsenäisesti selvityksen tekoon ja liikkuu sovitulla alueella itsenäisesti tekee yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa tarvittavia havaintoja luonnosta ja sen tilasta, tunnistaa erilaisia elinympäristöjä ja luontotyyppisiä sekä ohjeiden mukaisesti rajaa alueita

Välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää paikantamis- ja dokumentointivälineitä ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää paikantamis- ja dokumentointivälineitä ohjausta saatuaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sovittuja paikantamis- ja dokumentointivälineitä

Raportin laatiminen	
---------------------	--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa raportin laadinnassa ohjattuna.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii raportin sovitusta, rajatusta alueesta.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii raportin omasta vastuualueestaan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Eläin- ja kasvilajiston tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät paikalliset eläin- ja kasvilajit sekä osoitettuna uhanalaiset eläin- ja kasvilajit
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät paikalliset ja uhanalaiset eläin- ja kasvilajit
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa paikalliset sekä uhanalaiset kasvi- ja eläinlajit

Ekologian perusasioiden hyödyntäminen luontoselvityksien laatimisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjattuna ekologian perusasioita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ekologian perusasioita ja soveltaa tietojaan selvityksen laadinnassa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti ekologian perusasioita, soveltaa niitä ja tulkitsee havaintotietojaan

Maaston rakenteen huomioon ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjattuna huomioon maaston muotojen ja korkeuserojen merkityksen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjausta saatuaan huomioon maaston muotojen ja korkeuserojen merkityksen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon maaston muotojen ja korkeuserojen merkityksen maan käytössä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu selvitysohjelmaan ohjaajan kanssa ja selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • on oppimishaluinen ja selvittää sovitun alueen lajit ja tekee alueen luonteen tulkinnan ongelmatilanteessa ratkaisuesityksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • omaksuu uusia menetelmiä, esittää ratkaisuja sovitun alueen luontoselvityksen laatimiseksi ja tulkitsee asian yhdessä sovitulla tavalla

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä tunnistaa turvallisuusriskit selvityskohteessaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi turvallisuusriskejä selvityskohteessaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa entistä turvallisemmaksi ja huomio työssään turvallisuuden vaatimukset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä luontoselvityksen pienialaiselta kohteelta yhdessä alan asiantuntijan kanssa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.23. Maaseutu- ja kylämatkailupalveluiden tuotteistaminen ja toteuttaminen (100459)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- työskennellä maaseutu- ja kylämatkailupalveluja tuottavassa yrityksessä
- tehdä kestävä kehityksen toimintaohjelman mukaisen katselmuksen valittuun kohteeseen esimerkiksi haastattelemalla asiakkaita ja paikkakunnan asukkaita
- käyttää taustatietoina maisema-arvoja, -selvityksiä sekä paikan historia- ja kulttuuriperintötietoa
- katselmuksen pohjalta valita kehittämiskohteita
- suunnitella, hinnoitella ja markkinoida perinteisiä maaseutupalveluita
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- tehdä maatila-, maaseutu- ja kylämatkailukohteissa perinteisiä, päivittäisiä ja tilannekohtaisia töitä
- noudattaa yrityksen laatu- ja kustannustekijöitä
- ylläpitää työterveyttä
- verkostoitua eri toimijoiden ja yrittäjien kanssa.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Palveluiden tuotteistaminen ja toteuttaminen valitussa kohteessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistautuu ja tekee yhdessä ryhmän tai sen ohjaajan kanssa töitä maaseutu- ja kylämatkailupalveluja tuottavassa yrityksessä • suunnittelee ohjattuna palautteiden mukaisia uudistuksia

	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan toimii kestävän kehityksen toimintaohjelman mukaisesti • tekee ohjattuna ympäristökatselmuksen ja esityksen kehittämiskohteesta ja on mukana toteuttamassa sitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu ja tekee töitä maaseutu- ja kylämatkailupalveluja tuottavassa yrityksessä • ohjeet saatuaan uudistaa palveluita palautteiden mukaisesti ja suunnittelee uusia tuotteita • toimii kestävän kehityksen toimintaohjelman mukaisesti • ohjeet saatuaan tekee ympäristökatselmuksen yhdessä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa ja tekee esityksiä kehittämiskohteista ja toteuttaa niitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu ja tekee töitä itsenäisesti ja oma-aloitteisesti maaseutu- ja kylämatkailupalveluja tuottavassa yrityksessä • tekee esityksiä palveluiden uudistamisesta ja suunnittelee uusia tuotteita • toimii kestävän kehityksen toimintaohjelman mukaisesti ja arvioi työn tuloksia • organisoii ja tekee ympäristökatselmuksen yhdessä asiakkaiden ja asukkaiden kanssa, tekee kehittämissesityksiä ja toteuttaa niitä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Päivittäisten töiden tekeminen asiakkaiden kanssa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana sovituisissa töissä, kuten ruokapalvelut, majoitus ja luontoaktiviteetit
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeet saatuaan asiakkaiden kanssa perinteisiä, päivittäisiä töitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee perinteisiä päivittäisiä töitä asiakkaiden kanssa, noudattaa tehtyjä suunnitelmia

Perinteisten työmenetelmien käyttäminen ja soveltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana töissä ja työnäytöksissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan erilaisia maaseutuyrityksen töitä ja näyttää työmenetelmiä vierailijoille
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti erilaisia maaseutuyrityksen töitä ja näyttää työmenetelmiä vierailijoille

Työvälineiden ja kulkuneuvojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja ympäristöystävällisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja ympäristöystävällisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse sopivat välineet, käyttää niitä oikein, turvallisesti ja ympäristöystävällisesti

Asiakkaiden palveleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asiakasryhmien ohjaamisessa avustajana

	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti on motivoitunut kehittämään itseään asiakaspalvelijana selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieralla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa asiakasryhmiä ja esittelee kohdetta sovittujen ohjeiden mukaan työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa arvioi omaa osaamistaan asiakaspalveluntehtävissä ja tunnistaa parannettavia yksityiskohtia käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierast kieltä oman alan viestintätilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa asiakasryhmiä ja toimii kohteen esittelijänä, ottaa vastaan palautetta ja tekee muutosesityksiä työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa arvioi omaa onnistumistaan sekä tekee esityksiä työmenetelmien/ käytäntöjen parantamiseksi käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa

Palvelujen tuotteistaminen ja hinnoittelu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa ohjatusti maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita noudattaa annettuja ohjeita materiaalin käytössä laatii laskun ja tarjouksen ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita seuraa materiaalivalintoja sekä käyttää materiaaleja kohteen ohjeiden mukaan laatii laskun ja tarjouksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa maaseudun palveluvaihtoehtojen paikallisia tarpeita ja arvioi niiden tulevaisuutta tekee esityksiä materiaalivalinnoista sekä käyttää materiaaleja itsenäisesti kohteen ohjeiden mukaan laatii laskun, tarjouksen ja soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Markkinointi ja verkostoituminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu yrityksen markkinointiin sekä luo verkostoja muiden yrittäjien kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi yrityksen palveluja sekä luo verkostoja yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi yrityksen palveluja ja kehittää markkinointia edelleen sekä luo verkostoja aktiivisesti muiden yrittäjien kanssa molemminpuolisen hyödyn edistämiseksi ja toimii luotettavana kumppanina.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Paikan historian, kulttuurin ja nykytilanteen selvittäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> löytää ohjatusti paikan taustatietoja
--------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon pääkohtia kylähistoriasta ja paikan kehittämissuunnitelmista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> etsii ja käyttää paikasta tehtyjä aikaisempia selvityksiä taustatietoina kohteen kanssa sovitulla tavalla hyödyntää tietoa kohteen perinteistä ja niiden historiaa ja käyttää tietoa työssään
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> etsii oma-aloitteisesti ja käyttää paikan taustatietoja kohteen kanssa sovitulla tavalla hyödyntää tietoa kylähistoriasta ja kehittämissuunnitelmista ja käyttää perinnetietoa työssään

Asiakkaiden kohtaaminen ja kulttuuritaustan huomioon ottaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon asiakkaiden kulttuuritaustoja ja toimii ohjeiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon kohteelle tärkeiden kulttuurien toimintatapoja ja toimii ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii eri kulttuurien edustajien kanssa luontevasti ja ohjeiden mukaisesti

Maaseutu- ja kylämatkailupalveluiden toiminta- ja tuotantoympäristön ja kustannusten laskeminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjattuna merkittävimpiä tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja tekee vertailuja merkittävimmistä tuotantoja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> laskee ja tekee vertailuja monipuolisesti tuotanto- ja yritystoimintojen kustannusten muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä, tuo esille kehittämiskohteita päivittäisistä töistä ja kysyy ohjeita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen, selvittää palveluiden ongelmatilanteita ja tekee muutosesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu ja kehittää uusia menetelmiä ja tekee esityksiä ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtilanteissa saamiaan ohjeita noudattaen ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii työtilanteissa omaaloitteisesti, vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee itsenäisesti, joustavasti ja yhteistyökykyisesti sekä toimii vastuuntuntoisesti tehtyjen sopimusten mukaan

Ammattietiikka

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeiden mukaan työympäristön perinteitä arvostaen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeiden mukaan työympäristön perinteitä arvostaen ja asennoituu tasa-arvoisesti eri kulttuureihin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee rakentavia muutosehdotuksia ja asennoituu tasa-arvoisesti eri kulttuureihin

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti, noudattaa turvallisia työtapoja ja välttää riskejä työssään • noudattaa annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä asiakkaille • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaamia, työvälineitä ja työmenetelmiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa ohjeiden mukaisesti toimintansa turvallisuudesta, arvioi riskitekijöitä ja ylläpitää työkykyään • noudattaa ohjeita ja ottaa huomioon muut työyhteisön jäsenet ja asiakkaat • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, arvioi riskitekijöitä ja ylläpitää työkykyään • havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa maaseutu-/ maatala- tai kylämatkailukohteessa perinteisiä, päivittäisiä töitä tehden ja erilaisia vierailijaryhmiä ohjaten. Kohde voi olla yrityksessä tai se voi olla kyläyhteisön tai järjestön toimintaan kuuluvaa palvelutoimintaa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.24. Maastossa ruokaileminen (100455)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja valmistella tapahtumapaikkoja maastoon
- avustaa ohjelmanpalveluiden maastoruokailussa
- avustaa maastoruokailun valmisteluissa ja ruokien valmistuksessa
- valmistaa pienille ryhmille perinteisiä maastoruokia ja koota erilaisista retkiruoista ateriakokonaisuuksia

- mitata ja kirjata omavalvonnan mukaiset havainnot
- seurata tuotteiden laatua ja raportoida siitä
 - hygieniapassin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Maastoruokailun järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistelee ja toteuttaa ohjattuna maastoruokailutapahtuman mielikuva- ja laatutavoitteiden mukaisesti • toimii ruoanvalmistus- ja tapahtumapaikkoja valmisteltaessa omavalvonnan ohjeiden mukaisesti • toimii ryhmän mukana.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistelee ja toteuttaa asiantuntijan kanssa maastoruokailutapahtumaa mielikuva- ja laatutavoitteiden mukaisesti • toimii ruoanvalmistus- ja tapahtumapaikkoja valmisteltaessa omavalvonnan ohjeiden mukaisesti • ottaa vastuuta jonkin osa-alueen toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistelee ja toteuttaa sitoutuneesti ja innokkaasti asiantuntijan kanssa maastoruokailutapahtumaa mielikuva- ja laatutavoitteet mukaisesti • noudattaa itsenäisesti omavalvonnan ohjeita ruoanvalmistus ja tapahtumapaikkoja valmisteltaessa • ottaa vastuuta jonkin osa-alueen itsenäisestä toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Maastoruokailupaikan valitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu maastoruokailupaikan valintaan asiantuntijan avustuksella
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu maastoruokailupaikan valintaan ja tutustuu siihen etukäteen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu maastoruokailupaikan valintaan ja tutustuu siihen etukäteen ja tarvittaessa tekee muutosehdotuksia

Toimiminen omavalvontasuunnitelman ja hygienia vaatimusten mukaisesti	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii maasto-olosuhteissa henkilökohtaisesta hygieniastaan ja asianmukaisesta pukeutumisestaan ja käsittelee ohjattuna elintarvikkeita • tekee ohjattuna omavalvonnan edellyttämiä mittaus- ja kirjaamistoimenpiteitä • seuraa tuotteiden laatua aistinvaraisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii maasto-olosuhteissa oma-aloitteisesti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja asianmukaisesta

	<p>pukeutumisestaan ja käsittelee elintarvikkeita ohjeiden mukaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekee omavalvonnan edellyttämät mittaus- ja kirjaamistoimenpiteet ohjeiden mukaan • seuraa tuotteiden laatua aistinvaraisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii maasto-olosuhteissa oma-aloitteisesti henkilökohtaisesta hygieniastaan ja asianmukaisesta pukeutumisestaan, käsittelee elintarvikkeita ohjeiden mukaisesti ja tuo esille mahdollisia ongelmia • tekee omavalvonnan edellyttämät mittaus- ja kirjaamistoimenpiteet • seuraa tuotteiden laatua aistinvaraisesti

Ruoan valmistaminen maastossa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistaa ja tarjoilee ohjatusti puolivalmisteista tai retkimuonista tehtyjä ateriakokonaisuuksia ja avustaa vaativampien ruokailukokonaisuuksien valmistuksessa ja tarjoilussa • valitsee ohjattuna maastoruokailuun sopivia raaka- ja valmistusaineita • käyttää ohjattuna maastoon sopivia ruoanvalmistustapoja • laskee ohjattuna työ- ja materiaalimenekit ja välttää tarpeetonta hävikkiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia maastoruokia, valmistaa retkimuonista ateriakokonaisuuksia ja avustaa asiantuntijaa vaativampien ruokailukokonaisuuksien valmistuksessa ja tarjoilussa • valitsee ohjeiden mukaan maastoruokailuun sopivia raaka- ja valmistusaineita • käyttää maastoon sopivia ruoanvalmistustapoja • laskee työ- ja materiaalimenekit poikkeamineen ja toimii aktiivisesti hävikin estämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee maastoruokia, valmistaa retkimuonista ateriakokonaisuuksia ja toimii asiantuntijaryhmässä jäsenenä vaativampien ruokailukokonaisuuksien valmistuksessa ja tarjoilussa • valitsee maastoruokailuun sopivia raaka- ja valmistusaineita • käyttää ja soveltaa sopivia ruoanvalmistustapoja maastossa • toteuttaa työn laskettujen menekkien mukaisesti ja käyttää raaka-aineita tehokkaasti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Elintarvikelainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa elintarvikelainsäädäntöä, henkilöhygienian perusasioita ja elintarvikkeiden kuljetukseen ja säilyttämiseen liittyviä määräyksiä ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokoneemmalta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa elintarvikelainsäädäntöä, henkilöhygienian perusasioita ja elintarvikkeiden kuljetukseen ja säilyttämiseen liittyviä määräyksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa elintarvikelainsäädäntöä, henkilöhygieniaa ja elintarvikkeiden kuljetukseen ja säilyttämiseen liittyviä määräyksiä sekä seuraa lainsäädännön muutoksia

Omavalvontasuunnitelman noudattaminen
--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omavalvontasuunnitelman sisällön ja sen erilaisia raja-arvoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omavalvontasuunnitelman sisällön ja sen erilaisia raja-arvoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omavalvontasuunnitelman sisällön ja sen erilaisia raja-arvoja

Ruoan valmistuksen ja tarjoilun erikoispiirteiden huomioon ottaminen maastoolosuhteissa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon perusasioita maastossa käyttökelpoisia raaka-aineita, niiden ominaisuuksia ja ruoanvalmistustapoja ottaa huomioon joitakin visuaalisesti näyttäviä ruoan esille asettelutapoja, -tekniikoita ja apuvälineitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon keskeisiä maastossa käyttökelpoisia raaka-aineita, niiden ominaisuuksia ja ruoanvalmistustapoja käyttää visuaalisesti näyttäviä ruoan esille asettelutapoja ja tekniikoita sekä apuvälineitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon monipuolisesti maastossa käyttökelpoisia raaka-aineita, niiden ominaisuuksia ja ruoanvalmistustapoja käyttää monipuolisesti visuaalisesti näyttäviä ruoan esille asettelutapoja ja tekniikoita sekä apuvälineitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna erilaisia maastoruokailuun ja tarjoiluun liittyviä ongelmia ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää erilaisia maastoruokailuun ja tarjoiluun liittyviä ongelmia ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa sekä työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää erilaisia maastoruokailuun ja tarjoiluun liittyviä ongelmia ja toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti elintarvikkeiden hygieeniseen ja turvalliseen käsittelyyn ja välttää riskejä työssään käyttää ohjattuna tarvittavia suojaimia ja työvälineitä ja sopivia työmenetelmiä huolehtii työympäristön siisteydestä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa hygieenisyydestä ja turvallisuudesta ja välttää riskejä työssään käyttää ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä huolehtii työympäristön siisteydestä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintansa hygieniää ja turvallisuutta ja välttää riskejä työssään

- käyttää itsenäisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä
- huolehtii työympäristön siisteydestä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa asiakasryhmälle järjestettävässä maastoruokailutapahtumassa. Osallistumisen ehtona ovat hygieniapassia vastaavat taidot. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.25. Matkailuympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100444)

Ammattitaitovaatimukset

##Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä käyttäjiä kuultuaan lähtötasoselvityksen valitun matkailuympäristön maisema-arvoista, paikan historiasta, kulttuuriperinnöstä, kävijämääristä ja alueen kulutuksesta
- inventoida asiantuntijan kanssa alueen luonnon ja rakennetun ympäristön kasveja ja kasvillisuuden kulumista
- selvittää alueen maaperän laatua ja sen merkitystä ja pintavesien virtaamia
- selvittää alueen kulku- ja jätehuoltoreitit
- tehdä esityksen kunnostus- ja hoitotoimenpiteistä sekä hoidon luokituksesta
- laatia asiantuntijan kanssa esityksen toimenpiteiden kustannusarvioksi
- kunnostaa ja hoitaa matkailuympäristöjä ja niihin liittyviä rakenteita
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Valitun alueen lähtötasotilanteen selvittäminen, kunnostus- ja hoitotoimenpiteiden suunnitteleminen ja töihin osallistuminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ryhmän mukana paikan lähtötasotilannetta • tekee ohjattuna sovitun alueen kunnostus- ja hoitotöitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää paikan lähtötasotilannetta yhdessä käyttäjien kanssa • tekee ohjausta saatuaan sovitun alueen kunnostusja hoitotöitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää paikan ja alueen lähtötasotilannetta yhdessä käyttäjien kanssa • tekee sovitun alueen kunnostus- ja hoitotöitä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Työvälineiden ja kulkuneuvojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• valitsee ja käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja energiaa säästävasti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• käyttää erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja energiaa säästävasti

Toimenpiteiden kustannusten laskeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• laskee ryhmän mukana eri työvaiheiden kustannuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• tekee yhdessä asiantuntijan kanssa työmaan kustannuslaskentaa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• tekee esityksen sovitun alueen eri työvaiheiden kustannuksista

Hoitoluokituksen määrittäminen, alueiden hoitaminen ja kuluneitten alueiden korjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• määrittää yhdessä käyttäjän kanssa alueen hoitoluokat• määrittää ohjattuna yhdessä käyttäjien kanssa alueen kulku- ja jätehuoltoreiitit• hoitaa ja kunnostaa kasvillisuusalueita ja kovia pintoja ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• määrittää hoitoluokat ympäristön tarpeen ja luonteen mukaisesti yhdessä käyttäjän kanssa• määrittää ohjeet saatuaan yhdessä käyttäjien kanssa alueen kulku- ja jätehuoltoreiitit• hoitaa ja kunnostaa ohjeet saatuaan kasvillisuusalueita ja kovia pintoja sovitun hoitoluokan mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• määrittää hoitoluokat ympäristön tarpeen ja luonteen mukaisesti yhdessä käyttäjän kanssa• määrittää yhdessä käyttäjien kanssa alueen kulku- ja jätehuoltoreiitit• hoitaa ja kunnostaa kasvillisuusalueita ja kovia pintoja itsenäisesti määritellyn hoitoluokan mukaisesti

Rakenteiden kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• hoitaa rakenteita ohjattuna sekä tekee havaintoja tarvittavista uusista kulkureiteistä maaperän kulumisen estämiseksi.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• hoitaa ohjeet saatuaan rakenteita sovitulla tavalla ja raportoi toimenpiteistä sekä tarvittavista uusista kulkureiteistä maaperän kulumisen estämiseksi.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• hoitaa rakenteita itsenäisesti määritellyn hoitoluokan mukaisesti ja raportoi toimenpiteistä sekä tarvittavista uusista kulkureiteistä maaperän kulumisen estämiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Paikan historian, kulttuurin ja nykytilanteen käyttöasteen selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• löytää ohjatusti paikan taustatietoja

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää paikasta tehtyjä aikaisempia selvityksiä taustatietoina
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oma-aloitteisesti tietoja alueen kulttuuri-, luontoympäristö- ja perinnemaisemamäärityksistä

Hoitoluokituksen soveltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa ohjattuna hoitoluokituksen pääkohtia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sovittua hoitoluokitusta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa hoitoluokitusta työssään ja raportoi luokituksen käyttömahdollisuuksista

Kasvillisuuden ja maaperän tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tärkeimmät kasvit ja maalajit oppaiden avulla
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa opaskasveja ja määrittää maaperän laadun
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tietojaan kasveista ja maaperän laadusta työssään

Paikallisten rakenteiden ja kovien pintojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjattuna alueen erilaisten rakenteiden ja kovien pintojen käyttöominaisuuksia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjausta saatuaan alueen erilaisten rakenteiden ja kovien pintojen käyttöominaisuuksia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää alueen erilaisten rakenteiden ja kovien pintojen käyttöominaisuuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy matkailuympäristön perustehtävistä ohjeiden mukaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • on oppimishaluinen ja tekee ongelmatilanteissa ympäristönhoidon ratkaisuesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä hoitoluokituksesta ja sen mukaisista töiden järjestelyistä ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työtilanteissa saamiaan ohjeita noudattaen ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työtilanteissa omaaloitteisesti, vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti matkailuympäristön asiakkaat huomioiden
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee itsenäisesti, joustavasti ja yhteistyökykyisesti sekä toimii vastuuntuntoisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti sekä matkailuympäristön asiakkaat huomioiden

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii ohjattuna ja esimerkiksi seuraten ohjeiden mukaisesti • noudattaa EAll, työturvallisuus ja tulityöohjeita.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii ohjausta saatuaan turvallisuus- ja muiden matkailuympäristöä koskevien ohjeiden mukaisesti • noudattaa EAll, työturvallisuus ja tulityöohjeita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojausten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii tarvittaessa turvallisuus ja pelastussuunnitelmien sekä kriisioppaan mukaisesti • noudattaa EAll, työturvallisuus ja tulityöohjeita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kasvukautena paikallisesti valitun matkailuympäristön kunnostus- ja hoitotöissä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.26. Metsästys ja riistan käsittely (100470)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tunnistaa riistaeläimiä
- tehdä riistan elinympäristöön kohdistuvia riistanhoidollisia toimenpiteitä
- toimia riistakolmiolaskennassa kesällä tai talvella
- käyttää sallittuja aseita sekä ansoja ja loukkuja riistan pyynnissä
- metsästää riistaeläimiä ja käsitellä saaliin
- kertoa maaston muodoista, riistan käyttäytymisestä ja metsästysperinteestä
- huolehtia omasta ja ryhmän turvallisuudesta metsästysretkillä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
 - ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
 - hygieniapassin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- ylläpitää fyysistä ja henkistä työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Metsästämisen ja riistan hoidon suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa asiantuntijan tai ryhmän kanssa metsästysretken ja riistan hoitoon liittyviä töitä tutuilla alueilla• suunnittelee oman työnsä ohjattuna• arvioi työn onnistumista ja hankkii tietoa toimintansa kehittämiseksi• toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa ryhmän tai toisen henkilön kanssa metsästysretken ja riistan hoitoon liittyviä töitä• suunnittelee oman työnsä ohjeen mukaan• toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.• arvioi työn onnistumista ja toiminnan kehittämisessä huomioiden asiakaspalautteen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa ryhmän tai toisen henkilön kanssa metsästysretken ja riistan hoitoon liittyviä töitä varmaotteisesti• suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja vastuullisesti• tekee havaintoja työn laadusta ja toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi• toimii asetettuja laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan toiminnan kehittämisessä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Metsästäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjattuna metsästystapahtumassa• toimii ohjattuna metsästyskulttuurin ja -perinteen mukaisesti ja kertoo osallistujille toimintatavoista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjeet saatuaan ryhmässä metsästystapahtuman aikana• toimii metsästyskulttuurin ja -perinteen mukaisesti ja kertoo osallistujille toimintatavoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii itsenäisesti metsästystapahtumassa ottaen huomioon maaston muutokset ja riistan käyttäytymisen• toimii metsästyskulttuurin ja -perinteen mukaisesti ja edistää niitä kertomalla osallistujille toimintatavoista

Riistan hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii ohjattuna riistanhoidollisissa tehtävissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• tekee annetut riistanhoitotyöt
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• tekee sovituksen alueen riistanhoidolliset tehtävät suunnitelmien mukaisesti

Saaliin käsitteleminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tekee ohjattuna saaliille perustoimenpiteet maastossa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• huoltaa saaliin maastossa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• huoltaa itsenäisesti saaliin maastossa

Riistakolmiolaskennan tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ryhmässä havaintoja riistakolmiolaskentaa varten
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tekee riistakolmiolaskentaa ryhmässä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee riistakolmiolaskentaa

Metsästysvälineiden käyttäminen ja huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ja huoltaa välineitä valvottuna.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sallittuja aseita ja pyydyksiä ryhmän kanssa ja huoltaa välineensä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sallittuja aseita ja pyydyksiä sovitulla alueella ja huoltaa välineensä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Metsästyslain noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa metsästyslakia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa metsästyslakia sekä ottaa huomioon yleisimpien riistaeläinten metsästystä säättävät rajoitukset
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa metsästyslakia sekä ottaa huomioon riistan metsästyksen sallitut menetelmät ja välineet sekä metsästyksen ajankohdat

Riistaeläimien ja niiden elinympäristön tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät riistaeläimet ja niiden elinpaikkoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät riistaeläimet ja niiden elinpaikkoja, yleisimpien riistaeläinten jäljet sekä huolehtii riistaeläinten ravinnon tarpeesta.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät riistaeläimet ja niiden elinpaikkoja, yleisimpien riistaeläinten jäljet ja jätökset sekä huolehtii riistaeläinten ravinnon tarpeesta monipuolisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kysyy neuvoa metsästystapahtuman ongelmissa ja oppii ohjattuna erilaisista ongelmatilanteista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ongelmatilanteeseen ohjausta saatuaan ratkaisun erilaisista vaihtoehdoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> esittää ongelmatilanteisiin erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna vaihtuvissa työryhmissä, työympäristöissä ja vuorovaikutustilanteessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii joustavasti vaihtuvissa työryhmissä, työympäristöissä ja vuorovaikutustilanteissa

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon toiminnoissaan koko ryhmän tarpeita ja toimii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa
--------------	--

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii luonnon ehdoilla
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii luonnon ehdoilla luontoa kunnioittaen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii luonnon ehdoilla aktiivisesti luontoa kunnioitten

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta turvallisuudestaan ohjaa ryhmää pukeutumaan asianmukaisesti ja toimimaan turvallisuusmääräyksiä noudattaen metsästysretkillä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta ja muiden turvallisuudesta ja työergonomian toteutumisesta ohjaa ryhmää pukeutumaan metsästysretken vaatimalla tavalla sekä huolehtii asiakasryhmän turvallisuudesta.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti ryhmän jäsenten turvallisuuden ja työergonomian kehittymisen puolesta ohjaa ryhmää pukeutumaan metsästysretken vaatimalla tavalla ja huolehtii asiakasryhmän turvallisuudesta sekä toimii tilanneherkästi huomioiden erilaisten asiakkaiden käyttäytymisen metsässä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa järjestetyllä ja valvotulla metsästysretkellä ja riistanhoitotehtävissä. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.27. Perinnemaisemien kunnostaminen ja hoitaminen (100445)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tunnistaa valtakunnallisen perinnemaisemaluokituksen mukaisia kohteita ja perinnebiotooppeja
- tehdä suunnitelmien mukaisia ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä perinnemaisemakohteissa, kuten rantaniityillä, lehdolla ja kedoilla, metsälaitumilla ja hakamailla
- tehdä perinteisiä töitä, kuten seivästää heinää, tehdä haasioita ja risuaitoja sekä kerätä kerppuja

- käyttää ja huoltaa tavallisimpia perinnemaisemakohteiden hoidossa tarvittavia työvälineitä, kuten raivaussahaa, moottorisahaa, viikatetta ja muita ruohomaisten kasvien leikkuuvälineitä
- käyttää perinnemaisemakohteiden hoidossa tarvittavia ajoneuvoja
- hoitaa alueella tarvittavia eläimiä, kuten lampaista, hiehoja ja hevosia
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästi kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Perinnemaisemakohteen hoidon suunnitteleminen ja töiden organisoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa hoitosuunnittelussa ja töiden organisoinnissa • on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ryhmän työtehtäviä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii mukana pienialaisen kohteen hoitosuunnittelussa ja töiden organisoinnissa asiantuntijan/maanomistajan kanssa • suunnittelee ohjattuna ryhmän ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä tekee sovittuja työtehtäviä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ohjeistuksen mukaisesti perinnemaisemakohteen hoitoa ja töiden organisoimista ja neuvottelee tarvittaessa asiantuntijan/maanomistajan kanssa • suunnittelee ryhmän kanssa ajankäyttöä ja tarvittavia kulku- ja työvälineitä sekä vastaa jonkin kokonaisuuden työn toteuttamisesta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Suunnitelmien laatiminen ja päivittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana asiantuntijan kanssa laatimassa kohteelle kunnostussuunnitelmaa • avustaa haastatteluiden tekemisessä • suunnittelee ohjatusti yhdessä asiantuntijan kanssa kohteen työvoimatarvetta, kuljetusta kohteelle ja välineiden käyttöä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii asiantuntijan kanssa kohteelle kunnostussuunnitelmaa • kerää tietoja perinnemaisemakohteista esimerkiksi haastatteluilla ja muilla selvityksillä asiantuntijoiden opastuksella • suunnittelee yhdessä asiantuntijan kanssa kohteen työvoimatarvetta, kuljetusta kohteelle ja välineiden käyttöä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii asiantuntijan kanssa kohteelle kunnostussuunnitelman • kerää itsenäisesti tietoja perinnemaisemakohteista esimerkiksi haastatteluilla ja muilla selvityksillä • suunnittelee yhdessä asiantuntijan kanssa kohteen työvoimatarvetta, kuljetusta kohteelle ja välineiden käyttöä

Suunnitelman mukaisen perinnemaisemakohteen kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • lukee tutun perinnemaisemakohteen kunnostussuunnitelmaa ja toimii ohjattuna sen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti erilaisissa perinnemaisemakohteissa saatuaan ohjeita toteuttamiseen

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa perinnemaisemakohteissa ja erilaisissa olosuhteissa
--------------	---

Perinteisten työmuotojen, välineiden ja rakenteiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alueelle tyypillisiä työvälineitä ja tekee ohjattuna perinteisiä rakenteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alueelle tyypillisiä työvälineitä ja tekee ohjeet saatuaan perinteisiä rakenteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alueelle tyypillisiä työvälineitä ja tekee perinteisiä rakenteita

Kohteen kunnostamisessa tarvittavien työvälineiden ja kulkuneuvojen kestävä käyttö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja kestäväällä tavalla.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja kestäväällä tavalla.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja kestäväällä tavalla.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Perinnemaisemien hoitoon liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa perinnemaisemakohtetta koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja ohjattuna etsii kohteen taustatietoa, kuten maankäyttö- ja asutushistoriatietoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa perinnemaisemakohtetta koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja etsii ohjausta saatuaan kohteen taustatietoa, kuten maankäyttö- ja asutushistoriatietoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa perinnemaisemakohtetta koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja etsii kohteen taustatietoa, kuten maankäyttö- ja asutushistoriatietoja ja soveltaa niitä työhönsä

Perinnemaisemakohteiden tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät paikalliset perinnemaisemakohteet
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa paikalliset perinnemaisemakohteet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa paikalliset ja merkittäviä valtakunnallisia perinnemaisemakohteita

Erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjausta saatuaan erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti erilaisten hoitotoimenpiteiden vaikutuksia ja arvioi oman kohteensa menetelmien tarpeellisuutta

Perinnemaisemakohteita uhkaavien haittojen tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna paikallisia perinnemaisemakohteita uhkaavia haittoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa paikallisia perinnemaisemakohteita uhkaavia haittoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa paikallisia ja valtakunnallisia perinnemaisemakohteita uhkaavia haittoja.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja tekee esityksiä perinnemaiseman määrittämisen ongelmatilanteista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä perinnemaiseman määrittämisen ja hoitotavasta päättämisen ongelmatilanteista

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveiden, terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä suunnitelman mukaisia perinnemaiseman kunnostus- tai hoitotöitä paikallisesti määritellyssä ja nimetyssä perinnemaisemassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.28. Pilaantuneen maaperän kunnostaminen (100448)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- käyttää maaperä – ja pohjavesikartoitusten tietokantoja ja rekistereitä
- soveltaa kenttätyöhön maaperän suojelusuunnitelmia ja kunnostussuunnitelmia ja noudattaa niitä
- ottaa maaperänäytteitä kunnostettavalta alueelta
- käyttää kenttäanalysointilaitteita ja tulkitse tuloksia
- käsitellä valitun paikan, kuten huoltamon, polttoaineonnettomuus-, rakennustyö-, teollisuus- ja jätevesivuotoalueen tai käytössä tiivistyneiden alueiden pilaantuneita maita sovitulla menetelmällä
- selvittää eri kunnostusmenetelmien sopivuutta eri kohteisiin
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusriskit ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Pilaantuneen maaperän taustatietojen selvittäminen, toimenpiteiden suunnitteleminen ja töihin osallistuminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa maaperäkohteen tietojen hankinnassa • avustaa maaperän kunnostuksen suunnittelussa ja töiden tekemisessä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kerää tietoja maaperäkohteesta asiantuntijoiden opastuksella • toimii mukana pienialaisen kohteen kunnostuksen suunnittelussa asiantuntijan kanssa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kerää itsenäisesti tietoja pilaantuneesta maaperäkohteesta • suunnittelee yhteistyössä asiantuntijan kanssa pienialaista kohdetta.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Pilaantumisen syiden selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna pilaantumisen syitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää pilaantumisen syitä esimerkiksi karttojen ja yritysrekistereiden avulla ja muilla menetelmillä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää pilaantumisen syitä esimerkiksi karttojen ja yritysrekistereiden avulla ja muilla menetelmillä

Kunnostussuunnitelmien laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana laatimassa kohteen kunnostussuunnitelmaa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii asiantuntijan kanssa kohteen kunnostussuunnitelmaa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeet saatuaan kohteen kunnostussuunnitelmaa ja hyväksyttää sen asiantuntijalla

Työvälineiden ja kulkuneuvojen kestävä käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen

Suunnitelman mukaisen maaperäkohteen kunnostaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • lukee maaperäkohteen kunnostussuunnitelmaa ja toimii ohjattuna sen mukaisesti • käyttää tavallisimpia pilaantuneiden maa-alueiden käsittelymenetelmiä ohjattuna • lukee maaperä- ja pohjavesikarttoja ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti erilaisissa kohteissa saatuaan ohjeita toteuttamiseen • käyttää tärkeimpiä pilaantuneiden maa-alueiden käsittelymenetelmiä ja määrittelee annettujen raja-arvojen avulla, mikä menetelmä sopii kohteen pilaantuneelle maalle • lukee maaperä- ja pohjavesikarttoja tuntien niiden merkityksen maaperän kunnostuksessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa kohteissa ja erilaisissa olosuhteissa • käyttää erilaisia pilaantuneiden maa-alueiden käsittelymenetelmiä ja määrittelee itsenäisesti annettujen raja-arvojen avulla, mikä menetelmä sopii millekin pilaantuneelle maalle • lukee ja tulkitsee maaperä- ja pohjavesikarttoja ja soveltaa niiden tietoja maaperän kunnostussuunnitelmien toteuttamiseen

Maa- ja vesinäytteiden ottaminen kohteessa kenttäanalysointilaitteita käyttäen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa maa- ja vesinäytteitä ja käyttää kenttäanalysointilaitteita ohjeistuksen mukaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa itsenäisesti tarvittavia maa- ja vesinäytteitä ja analysoi niitä kenttämittareilla saatuaan ensin ohjeet siitä, mitä näytteitä tarvitaan ja millä laitteilla näytteitä otetaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa itsenäisesti tarvittavia maa- ja vesinäytteitä työkohteessaan sekä hallitsee näytteenottimien ja analyysilaitteiden käytön ja tulkitsee tuloksia oikein

Teknologian ja tietotekniikan käyttäminen työssä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjausta saatuaan alan teknologiaa työssään.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää työssä tarvittavaa tekniikkaa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti työssä tarvittavia teknisiä apuvälineitä ympäristövastuullisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Maaperän kunnostukseen liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa maaperän kunnostusta koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja ohjattuna etsii tietoa kohdetta koskevista selvityksistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa maaperän kunnostusta koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii kohteen taustatietoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa maaperän kunnostusta koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä, etsii kohteen taustatietoja ja käyttää niitä työn suunnittelussa

Maaperän ja pohjaveden suojelun perusasioiden huomioon ottaminen saastumissyyden selvittämisessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tietopohjaa yleisimmistä maaperän ja pohjaveden pilaantumista aiheuttavista tekijöistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää tietopohjaa tärkeimmistä maaperän ja pohjanveden saastumista aiheuttavista tekijöistä ja etsii ohjausta saatuaan näitä tekijöitä työkohteestaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti tietopohjaa tärkeimmistä maaperän ja pohjanveden saastumista aiheuttavista tekijöistä ja etsii näitä tekijöitä työkohteestaan

Yleisimpien maaperään ja pohjaveteen vaikuttavien saasteiden, kemikaalien tai muiden maaperän pilaantumista aiheuttavien aineiden tunnistaminen ja vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa joitakin saasteiden, kemikaalien tai muiden maaperän pilaantumista aiheuttavia aineita ja tutustuu niihin asiantuntijan kanssa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa joitakin saasteiden, kemikaalien tai muiden maaperän tai pohjaveden pilaantumista aiheuttavia aineita, tunnistaa ohjausta saatuaan niitä näytteistä ja selvittää niiden vaikutukset ja käsittelyn tarpeet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa joitakin saasteiden, kemikaalien tai muiden maaperän tai pohjaveden pilaantumista aiheuttavia aineita, tunnistaa niitä näytteistä ja selvittää niiden vaikutukset ja käsittelyn tarpeet.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • on oppimishaluinen ja selvittää maaperän saastumisen syitä ongelmatilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä maaperän saastumisen ehkäisemiseksi

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään ja erityisesti kemikaalien käytössä, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta erityisesti kemiallisten aineiden käytön yhteydessä, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii EAll ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kunnostamalla suunnitelman mukaisen maaperäkohteen. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.29. Poron käyttö matkailussa (100472)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- hoitaa poroja tarhassa
- valjastaa poron ja ohjastaa sitä ahkiolla ja reellä
- tehdä kuljetus- ja tapahtumavalmisteluja
- avustaa matkailutapahtumassa
- seurata kustannusten muodostumista ja hinnoitella palvelutuotteita
- palvella asiakkaita

- kertoa porojen elinympäristöistä ja porotalouden merkityksestä osana kansallista ja lappilaista kulttuuria
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästi kehittyvän toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Poromatkailutapahtumassa toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avustajana poromatkailutapahtuman järjestämisessä ja on mukana palveluketjussa • arvioi työn onnistumista ja hankkii tietoa toimintansa kehittämiseksi • toimii ohjattuna asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna poromatkailutapahtuman työtehtävissä ja palvelee ohjeet saatuaan asiakkaita • arvioi työn onnistumista ja toiminnan kehittämisessä huomioiden asiakaspalutteen • toimii asetettujen laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa itsenäisesti poromatkailutapahtuman erilaisia palveluita ja palvelee luontevasti asiakkaita • tekee havaintoja työn laadusta ja toimii aktiivisesti saamiensa palautteiden täyttämiseksi • toimii asetettuja laatu- ja ympäristötavoitteiden mukaisesti ja on aloitteellinen laadukkaan toiminnan kehittämisessä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Poron hyödyntäminen matkailussa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna valjastaa ja ohjastaa poron turvallisesti • noudattaa ohjattuna matkailun turvallisuusvaatimuksia • selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin vieraalla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa • kertoo historiasta ja kotimaisista toimintatavoista • seuraa ohjattuna ruokinnan vaikutusta porojen käyttäytymiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valjastaa poron omatoimisesti ja ajaa sillä turvallisesti • noudattaa matkailun turvallisuusvaatimuksia • käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain muuta vierasta oman alan viestintätilanteissa • kertoo historiasta ja kotimaisista ja pohjoismaisista toimintatavoista • hoitaa poroja ravinto- ja muun käyttäytymisen mukaisesti tapahtumatilanteessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valjastaa poron omatoimisesti ja avustaa asiakasta ajamaan turvallisesti • noudattaa matkailun turvallisuusvaatimuksia • käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain vierasta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa • kertoo historiasta ja kotimaisista ja kansainvälisistä porokulttuureista

	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa poroja oma-aloitteisesti, laji- ja ravintokäyttäytymisen mukaisesti ja reagoi tilanteisiin oikealla tavalla
--	--

Koneiden ja välineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna poron kuljetus- ja ajovälineitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvittavia poron kuljetus- ja ajovälineitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvittavia poron kuljetus- ja ajovälineitä

Ajoporojen hoitaminen ja kuljettaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii ohjattuna ajoporoja tarhassa kuljettaa poroja ohjeet saatuaan elävänä kuljettamisen sääntöjen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ruokkii omatoimisesti ajoporoja tarhassa kuljettaa poroja elävänä kuljettamisen sääntöjen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoporojen ruokintasuunnitelman, ruokkii niitä ja tarkkailee ajokkaiden hyvinvointia kuljettaa poroja elävänä kuljettamisen sääntöjen mukaisesti

Tapahtuman kustannusten seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjattuna kustannuksien muodostumista ja hinnoittelee yksittäisiä palvelutuotteita.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa kustannuksien muodostumista ja hinnoittelee palvelutuotteita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa oma-aloitteisesti kustannuksien muodostumista ja hinnoittelee palvelutuotteita.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ajoporon ruokinnasta huolehtiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon poron ruuansulatuksen toimintaperiaatteen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon poron ruuansulatuksen toimintaperiaatteen ja hyödyntää tietoa poron ravinnontarpeen määrittämisessä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon poron ruuansulatuksen toimintaperiaatteen ja hyödyntää tietoa poron ravinnontarpeen määrittämisessä

Toiminnan taloudellisuuden selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjausta saatuaan, mitä kustannuksia tapahtuman järjestämisestä syntyy
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjausta saatuaan, mitä kustannuksia tapahtuman järjestämisestä syntyy ja tuntee yksittäisiä hinnoittelukohteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää, mitä kustannuksia tapahtuman järjestämisestä syntyy ja tuntee yksittäisiä hinnoittelukohteita

Historian ja nykypäivän hyödyntäminen poromatkailussa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään Suomen poronhoidon syntyhistoriaa ja nykyisin vallitsevia poronhoitotapoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään Suomen erilaisia poronhoitokulttuureja.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää työssään Suomen erilaisia poronhoitokulttuureja ja on tietoinen kansainvälisistä kulttuureista.
--------------	---

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa tilannetta ja tekee ratkaisuesityksiä ongelmatilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ongelmatilanteeseen ratkaisun erilaisista vaihtoehdoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee tilannekohtaisia, tarvittaessa nopeitakin ratkaisuja ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> on yhteistyöhaluinen ja toimii ohjattuna vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii joustavasti vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti ja tilanneherkästi vuorovaikutustilanteissa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon porojen käyttäytymisen kuljetuksessa ja matkailutapahtuman aikana
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii porojen hyvinvoinnista kuljetuksessa ja matkailutapahtuman aikana
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii oma-aloitteisesti porojen hyvinvoinnista kuljetuksessa ja matkailutapahtuman aikana

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta ja asiakkaan turvallisuudestaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii omasta ja asiakkaan turvallisuudesta ja välttää riskejä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti turvallisuusohjeiden mukaisesti ja turvallisuutta edistäen ja riskejä välttäen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa poromatkailutapahtumassa käsittelemällä ja hoitamalla poroja. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten välineiden sekä laitteiden käyttöä ja huoltoa ja matkailutapahtuman valmistelua. Ammattitaidon osoittamiseen osallistuminen edellyttää matkailun turvallisuusmääräysten noudattamista. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.30. Poronhoito (100436)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja tehdä poronhoitoon liittyvät vuosikierron mukaiset työtehtävät
- toimia porovahinkotilanteissa
- käsitellä poroja
- käyttää, huoltaa ja korjaa poronhoidossa tarvittavia koneita ja laitteita sekä rakenteita
- tehdä poroelinkeinon harjoittajalle kuuluvat taloushallinnon toimenpiteet
- valita eloporonsa
- suorittaa tarvittaessa porojen lisäruokinnan
- tulkita poron ikään, sukupuoleen ja vuodenaikoihin liittyvää käyttäytymistä
- tunnistaa porojen yleisimpien sairauksia
- ennaltaehkäistä poron sairauksien syntyä ja leviämistä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ottaa työssään huomioon eläinten käsittelyyn liittyvät voimassa olevat säädökset
 - eläinkuljettajan tutkinnon suorittamiseen vaadittavat valmiudet
 - hygieniapassin suorittamiseen vaadittavat valmiudet ja eläinten lopetukseen liittyvän lainsäädännön hallitseminen
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja
- toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Poronhoidon vuosikierron suunnitteleminen ja toimenpiteiden organisoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ohjatusti poronhoidon vuosikiertoa ja toimenpiteitä ottaen huomioon poronhoitolain ja asetuksen• suorituu ohjattuna porotilan vuosikiertoon liittyvistä töistä• toimii ryhmän mukana• noudattaa aikatauluja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti• sopeutuu työyhteisöön.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ryhmässä poronhoidon vuosikiertoa ja tarvittavia toimenpiteitä noudattaen poronhoitolakia ja asetusta• toimii ohjeistettuna porotilan vuosikierron mukaisissa töissä• ottaa vastuuta jonkin osaalueen toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa• noudattaa aikatauluja ja annettuja ohjeita• arvioi oman työnsä tuloksia, seuraa ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen työohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee itsenäisesti poronhoidon vuosikiertoa ja toimenpiteiden eri työvaiheita ottaen huomioon poronhoitolain ja asetuksen säädökset• valmistele porotilan vuosikierron mukaiset työt ja toimii itsenäisesti eri työvaiheissa• ottaa vastuuta jonkin osaalueen itsenäisestä toteuttamisesta ja toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa• noudattaa aikatauluja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omaa työtään kehittäen tavoitteiden mukaisesti sekä ajankäyttöä ja kannattavuutta annettujen ohjeiden mukaan seuraten.
--	---

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Poronhoidon vuosikierron mukaisten työtehtävien hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjatusti poronhoidon vuosikierron mukaisia työtehtäviä ottaen huomioon poronhoitolain ja asetuksen sekä käyttää erilaisia työmenetelmiä ja materiaaleja ohjatusti • on ohjatusti mukana rehun hankinnassa ja ruokkii poroja • tekee ohjattuna havaintoja laiduntamisalueista • toimii ohjattuna porovahinkotilanteissa ja on mukana tekemässä havaintoja vahingoista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ryhmässä poronhoidon vuosikierron mukaisissa työtehtävissä noudattaen poronhoitolakia ja asetusta käyttäen erilaisia työmenetelmiä ja materiaaleja • hankkii tarvittavaa rehua ja huolehtii porojen lisäravinnon tarpeesta • tekee havaintoja laiduntamiseen käytettävistä alueista • tunnistaa porovahinkojen syitä, toimii vahinkojen syntymistä ehkäisevästi ja on mukana tekemässä havaintoja vahingoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti poronhoidon vuosikierron eri työvaiheet ottaen huomioon poronhoitolain ja asetuksen säädökset käyttäen tilanteeseen soveltuvia työmenetelmiä ja materiaaleja • tekee rehua vuosikierron mukaisesti, valitsee oikean ravinnon ja ruokkii poroja tarkoituksenmukaisella tavalla • tekee havaintoja ravinnon riittävydestä ja laidunnusalueiden kunnosta ja raportoi niistä • toimii tarkoituksenmukaisesti porovahinkotilanteissa, ehkäisee niiden syntymistä ja on mukana tekemässä havaintoja vahingoista

Poronhoidossa tarvittavien koneiden, laitteiden ja työvälineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjatusti erilaisia poronhoidossa tarvittavien koneita, laitteita ja työvälineitä ja huoltaa ne
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee käyttötarkoitukseen sopivia koneita, laitteita ja työvälineitä ja toimii ohjeistettuna ryhmässä laitteita hyödyntäen ja niitä huoltaen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee koneet, laitteet ja välineet, käyttää niitä ja tekee huolto- ja korjaustöitä itsenäisesti

Poronhoidon taloushallintotehtävien tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee taloushallinnon tehtäviä ohjatusti ryhmässä • seuraa ohjatusti tuotannon taloudellisuutta ja EU:n tukipolitiikka
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjatusti taloushallinnon tehtäviä • seuraa tuotannon taloudellisuutta ja EU:n tukipolitiikka
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittaessa avustettuna taloushallinnon tehtävät ja osoittaa niissä erityistä tarkkaavaisuutta • seuraa tuotannon taloudellisuutta ja EU:n tukipolitiikka, tekee tarvittavia kustannuslaskelmia

Porokarjan rakenteen muodostaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna turvaa oman porokarjansa tuotannollisen rakenteen muodostumisen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> valitsee siitosporot huomioon ottaen porokarjansa rakenteen kehityksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee itsenäisesti siitosporot pitäen yllä porokarjansa tuottavaa rakennetta optimaaliseen kehitykseen

Tuotannossa syntyvien materiaalien hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjatuksi talteen tuotantotoiminnassa syntyviä materiaaleja ja toimittaa ne jatkokäsittelyyn.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ryhmässä talteen tuotantotoiminnassa syntyviä materiaaleja ja toimittaa ne jatkokäsittelyyn.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa itsenäisesti talteen tuotantotoiminnassa syntyviä materiaaleja ja toimittaa ne jatkokäsittelyyn.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Poron elinympäristövaatimusten seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjattuna poron elinympäristön laatua vuoden eri aikoina
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa poron elinympäristötarpeita vuosikierron eri vaiheissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa poron elinympäristövaatimuksien muutoksia eri vuoden aikoina ja osaa reagoida niihin

Poronhoitoon liittyvään lainsäädäntöön tutustuminen ja sen mukaisesti toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon ohjattuna poromerkkijärjestelmän ja poronhoitajan oikeudet ja velvollisuudet
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon poromerkkijärjestelmän ja toimii poronhoitolain ja asetuksen asettamien vaatimuksien ja velvoitteiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa työssään poromerkkijärjestelmää ja toimii poronhoitolain ja asetuksen paliskunnalle ja yksittäiselle poronomistajalle asettamien oikeuksien ja velvoitteiden mukaisesti

Poron ravitsemuksen ja käyttäytymisen välisen suhteen seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ravitsemuksen erityispiirteitä ja poron luonnonmukaista käyttäytymistä sekä ottaa sen huomioon poron hoidossa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ruuansulatuksen toimintaa ja sen vaikutusta aineenvaihduntaan sekä niiden vaikutusta käyttäytymiseen sekä ottaa sen huomioon poron hoidossa ja ruokinnassa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ruuansulatuksen ja aineenvaihdunnan sekä käyttäytymisen sidonnaisuutta vuosikiertoon sekä ottaa sen huomioon poron hoidossa ja ruokinnassa

Poron terveydentilaan vaikuttavien tekijöiden selvittäminen sekä sairauksien ennaltaehkäiseminen	
---	--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa poron yleisimpiä sairauksia ja selvittää ohjattuna poron terveydentilaan vaikuttavien tekijöiden syitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa poron keskeisimmät sairaudet ja selvittää poron terveydentilaan vaikuttavia tekijöitä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa poron sairaudet monipuolisesti sekä selvittää poron terveydentilan syitä ja ottaa selville niiden ennakoivia torjuntamahdollisuuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisutaito	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee ohjattuna erilaisia poronhoidossa ja poronhoitajien välisissä ongelmatilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ongelmatilanteeseen ratkaisun erilaisista vaihtoehdoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ongelmatilanteisiin erilaisia toteuttamishdotuksia ja seuraa niiden toteutumista

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osaa toimia ohjatusti vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä ja toimii auttavasti vuorovaikutustilanteessa sekä osaa käyttää ohjatusti erilaisia henkilökohtaisia viestintäkeinoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osaa toimia joustavasti vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä ja toimii joustavasti vuorovaikutustilanteessa sekä osaa käyttää erilaisia henkilökohtaisia viestintäkeinoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> huomioi toiminnoissaan koko työyhteisön tarpeita, toimii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa ja hallitsee monipuolisesti henkilökohtaisia viestintäkeinoja

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii ohjattuna eläinten ja työryhmän hyvinvoinnista ei vahingoita toiminnallaan luontoa eikä tuota kärsimystä eläimille toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti työssään tuottaessaan luontoalan tuotteita ja palveluja toimii työssään suvaitsevaisesti arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii eläinten ja työryhmän hyvinvoinnista ja edistää sitä perustaa toimintansa luonnon ja eläinten kunnioittamiseen toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan luontoalan palveluja tuotteita ja palveluja kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden edistäjänä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> huolehtii eläinten ja työryhmän hyvinvoinnista ja esittää kehittämiskäsitteitä perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan luontoalan palveluja tuotteita ja palveluja

	<ul style="list-style-type: none"> • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita • toimii sitoutuneesti työssään ja arvostaa ammattiaan maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäjänä
--	--

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta turvallisuudesta, käyttää tarvittaessa EAll ensiaputaitoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta turvallisuudestaan ja työergonomian toteutumisesta, käyttää tarvittaessa EAll ensiaputaitoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti työyhteisön jäsenten turvallisuuden ja työergonomian kehittämisen puolesta, käyttää tarvittaessa EAll ensiaputaitoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa poronhoitokokonaisuudessa, johon sisältyy poronhoitotöitä kasvukautena, poroerotusaikana ja poroerotusaidalla. Tilanteeseen kuuluu myös erilaisten koneiden, välineiden, laitteiden käyttöä ja huoltoa sekä työtilojen valmistelua tuotantotoimintaan. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.31. Poronlihan jatkojalostus (100471)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- käyttää ja huoltaa lihanjalostuksessa käytettäviä koneita, laitteita ja varusteita
- tuotteistaa poron ruhoksi ja leikata sen standardien mukaisiin lihalajitelmiin
- lajitella erilaiset lihalajitelmat käyttötarkoituksen mukaisesti
- pakata ja varastoida tuotteet markkinointia varten
- noudattaa voimassaolevia säädöksiä (muun muassa elintarvikelaki, eläinsuojelulaki ja eläinten lopetusta koskevat säädökset)
 - hygieniapassin ja lopetusasetuksen (EY 1099/2009) mukaisen kelpoisuustodistuksen suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- laskea tuotantokustannuksia ja hinnoitella tuotteita
- ottaa talteen poron teurastuksessa ja jalostuksessa syntyviä sivutuotteita
- kertoa asiakkaille tuotteiden perinteistä ja käytöstä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Poronlihan jatkojalostus	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">noudattaa ohjatusti annettuja henkilö- ja laitoskohtaisia hygieniaohjeitatoimii jatkuvassa valvonnassa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">noudattaa omatoimisesti henkilö- ja laitoskohtaisia hygieniaohjeita omavalvonnan mukaisestitekee ohjattuna eri työvaiheita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tekee suoramyyntin ja tuotantolaitoksen omavalvonnan päivittäiset toimenpiteettoimii itsenäisesti eri tuotantovaiheissa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Poronlihan leikkaaminen ja lihan lajittelu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tuotteistaa poron ohjattuna ruhoksi ja leikkaa sen jatkuvassa valvonnassa standardien mukaisiin lihalajitelmiinlajittelee ohjattuna erilaisia lihalajitelmia käyttötarkoituksen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tuotteistaa poron ohjausta saatuaan ruhoksi ja leikkaa sen ohjattuna standardien mukaisiin lihalajitelmiinlajittelee ohjausta saatuaan erilaisia lihalajitelmia käyttötarkoituksen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">tuotteistaa poron ruhoksi ja leikkaa standardien mukaisiin lihalajitelmiinlajittelee erilaisia lihalajitelmia käyttötarkoituksen mukaisesti

Koneiden, laitteiden ja työvälineiden käyttäminen ja huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tekee ohjattuna tuotannon eri työvaiheita, käyttää ja huoltaa tarvittavia koneita, laitteita ja työvälineitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">toimii ohjeita saatuaan ryhmässä tuotannon eri työvaiheissa ja valitsee käyttötarkoitukseen sopivat koneet, laitteen ja työvälineet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">valitsee käyttötarkoitukseen sopivat työmenetelmät, koneet, laitteet ja välineet ja käyttää, huoltaa ja korjaa niitä itsenäisesti

Tuotteen myyminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">pakkaa ja varastoi tuotteita ohjattunaseuraa ohjattuna tuotantokustannuksia ja hinnoittelee sovitun lajitelmankertoo ohjattuna lajitelmiin perinteistä käytöstä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">valitsee oikeat pakkausmenetelmät ja varastointitavatseuraa ohjeita saatuaan muuttuvia tuotantokustannuksia ja hinnoittelee lajitelmiaohjeet saatuaan kertoo lajitelmiin perinteistä käytöstä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">valitsee oikeat pakkausmenetelmät ja -materiaalit ja huolehtii pakkausmerkinnöistä sekä toimii erityistä siisteyttä noudattaenseuraa muuttuvia kustannuksia ja hinnoittelee lajitelmia

	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo lajitelmien perinteisestä käytöstä
--	---

Sivutuotemateriaalien jatkokäytön turvaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjattuna talteen sivutuotemateriaaleja jatkokäsittelyä varten.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan ottaa talteen sivutuotemateriaaleja jatkokäsittelyä varten.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa itsenäisesti talteen sivutuotemateriaaleja jatkohyödyntämistä varten.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Elintarvikelain ja omavalvonnan määräysten noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa hygieniavaatimuksia ja ottaa työssään huomioon omavalvonnan perusasiat
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa hygieniavaatimuksia ja ottaa työssään huomioon omavalvonnan ohjeet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa hygieniavaatimuksia sekä ottaa työssään huomioon suoramyynin ja tuotantolaitoksen omavalvontamääräykset

Lihalajitelmien tunnistaminen ja hinnoittelu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa eri lihalajitelmat ja hinnoittelee joitakin perustuotteita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa eri lihalajitelmien pääasialliset käyttötarkoitushaavoituudet ja hinnoittelee tuotteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa eri lihalajitelmien käyttötarkoitushaavoituudet ja hinnoittelee tuotteita monipuolisesti

Poronlihajalosteiden tuotantoketjun hallitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon lihan laadun merkityksen jalosteiden tuotannossa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon lihajalosteisiin soveltuvien materiaalin valintaperusteita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa työssään lihajalostetuotteiden valmistusmenetelmiä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelua koskevan lainsäädännön mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii eläinsuojelua koskevan lainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kaikissa tehtävissään eläinsuojelua koskevan lainsäädännön ja hyvän ammattietiikan mukaisesti edistäen toiminnallaan tuotteiden korkeatasoista laatua

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna erilaisia ongelmatilanteita

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee esityksiä ja valitsee ongelmatilanteeseen ratkaisun erilaisista vaihtoehdoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ongelmatilanteisiin erilaisia toteuttamishdotuksia

Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii joustavasti vuorovaikutustilanteessa, vaihtuvissa työryhmissä ja työympäristöissä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa ja ottaa huomioon koko työyhteisön tarpeita

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta turvallisuudestaan ja selvittää riskitekijöitä kuten terveyshaittoja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omasta turvallisuudestaan, työergonomian toteutumisesta ja toimii riskejä välttäen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti työyhteisön jäsenten turvallisuuden ja työergonomian kehittämisen puolesta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa käsittelemällä poron lihaa alan tuotantolaitoksessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.32. Ryhmässä voimaantuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (100462)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ja järjestää ryhmä- ja kerhotoimintaa
- ohjata ympäristövastuullisuutta edistävään toimintaan
- käyttää erilaisia vaikuttamismenetelmiä ja soveltaa tarvittavia ympäristökasvatusmenetelmiä
- lähestyä päättäjiä ja tiedotusvälineitä
- tehdä kestäväällä tavalla toimimisesta aloitteita ja esityksiä
- tehdä tiedotteita ja oppimismateriaalia ja esitellä niitä kulttuuritaustoiltaan erilaisille kohderyhmille
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Ryhmä- ja kerhotoiminnan suunnitteleminen ja ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toimii suunnittelussa työryhmän jäsenenä ja tunnistaa kohderyhmän tarpeet• toimii ohjatusti avustajana erilaista kulttuuritaustaa edustavien kanssa• osallistuu toimintansa arviointiin ja kehittämiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja ohjaa itse ohjausta saatuaan erilaisia ryhmiä• toimii ohjeet saatuaan erilaisten ryhmien ja erilaista kulttuuritaustaa edustavien kanssa• on tietoinen toiminnan taustalla olevista tavoitteista ja kykenee itsenäiseen arviointiin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja ohjaa itsenäisesti erilaisia ryhmiä• toimii luontevasti erilaista kulttuuritaustaa edustavien kanssa• tiedostaa omat vahvuutensa, kehittämisalueensa ja kehittää toimintaa

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tutustuu ohjattuna päätöksen tekoon ja tekee aloitteita• kannustaa asiantuntijan kanssa ryhmää osallistumaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• tutustuu erilaiseen päätöksen tekoon ja tekee itse ryhmässään aloitteita• kannustaa kohderyhmälle soveltuvat ohjeet saatuaan vastuullisuuteen, avoimuuteen ja tasapuolisuuteen asioiden hoidossa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• tutustuu eritasoiseen päätöksen tekoon ja tekee itse ryhmän tai kerhon kanssa ympäristövaikutuksia vähentäviä aloitteita• kannustaa kohderyhmälle soveltuvaan vastuullisuuteen, avoimuuteen ja tasapuolisuuteen asioiden hoidossa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kerho- ja toimintatuokioiden ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• ohjaa ryhmää ja tekee ryhmän kanssa teemakohtaisia tiedotteita ja pienimuotoista kerhomateriaalia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• ohjaa ryhmää erilaisissa tilanteissa rakentamaan kriittisyyteen, aloitekykyisyyteen ja sosiaalisuuteen, ideoi ympäristövastuullisia teemoja ja ohjaa tiedotteiden ja kerhomateriaalin tekemisessä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• ohjaa ryhmää erilaisissa tilanteissa rakentamaan kriittisyyteen, aloitekykyisyyteen ja sosiaalisuuteen, löytää oma-aloitteisesti uusia ympäristövastuullisia toimintatapoja ja teemoja, toimii aloitekykyisesti, rakentavan kriittisesti ja ohjaa tiedotteiden ja kerhomateriaalin tekemisessä

Vapaaehtoistyön ja vertaisohjauksen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• osallistuu vapaaehtoistyöhön yhdessä ryhmänsä kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• organisoii vapaaehtoistyötä sekä vertaisohjaajien toimintaa

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tukee ja innostaa vapaaehtoistyöntekijöitä ja vertaisohjaajia
--------------	---

Kuulluksi tulemisen oppiminen ja erilaisten ilmaisukeinojen käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu ohjattuna ympäristöasioiden päätöksenteon seurantaan tekee ohjattuna kestävästä kehitystä käsittelevän mielipidekirjoituksen harjoittelee ohjattuna selkeän ilmaisutaidon oppimista ja elekielen käyttämistä käyttää ohjattuna ilmaisun vapautta edistäviä menetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna kestävästä kehitystä edistävän aloitteen päättäjille tekee ohjausta saatuaan kestävästä kehitystä käsittelevän mielipidekirjoituksen paikalliseen tiedotusvälineeseen käyttää ohjausta saatuaan selkeää yleis- ja elekieltä mielipiteensä rakentamisessa ja sen esittämisessä rohkaisee ohjausta saatuaan ilmaisemaan itseään ja luo avoimen innostavan ilmapiirin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjattuna kestävästä kehitystä edistävän aloitteen päättäjille ja seuraa sen toteutumista tekee kestävästä kehitystä käsittelevän mielipidekirjoituksen paikalliseen tiedotusvälineeseen ja seuraa sen vaikutusta käyttää selkeää yleis- ja elekieltä mielipiteensä rakentamisessa ja sen esittämisessä rohkaisee ilmaisemaan itseään ja luo avoimen, osallistumiseen innostavan ilmapiirin

Ryhmäytymisessä tarvittavien välineiden ja koneiden käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää yleisimpiä sovittuja välineitä, kuten virtuaaliset välineet ja soittimet sekä maastovälineet
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sopivia välineitä, kuten virtuaaliset välineet ja soittimet sekä maastovälineet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee tilanteeseen soveltuvat välineet ja käyttää niitä tilanteeseen sopivalla tavalla

Kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen oppaiden käyttäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjattuna oppaita ja muuta ohjausmateriaalia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää oppaita kestävästä kehityksen ja ympäristökasvatuksen käsitteiden selventämiseen ja sisäistämiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää oppaita ja löytämänsä tietoa aktiivisesti ja soveltaa sitä erilaisiin tilanteisiin ja menettelytapoihin

Kestävän kehityksen kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen menetelmien soveltaminen eri ikäkausille

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii avustajana sovittuja menetelmiä käyttäen ottaa ohjattuna huomioon eri ikäluokkien esittämiä aloitteita ja käyttää erilaisia toteutusmenetelmiä jakaa ohjattuna vastuuta ryhmässä ja ottaa itse vastuuta ryhmästään.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjausta saatuaan tilanteeseen soveltuvia ja sovittuja menetelmiä

	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjausta saatuaan huomioon eri ikäluokkien esittämät aloitteet ja käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä • jakaa vastuuta ryhmässä, ottaa itse vastuuta ryhmästään ja tarvittaessa vaihtaa roolia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • painottaa kestävän kehityksen kasvatuksen eri ulottuvuuksia ja kokeilee erilaisia menetelmiä • ottaa huomioon eri ikäluokkien esittämät aloitteet ja käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä • jakaa vastuuta ryhmässä, seuraa ryhmän toimivuutta, ottaa itse vastuuta ja tarvittaessa vaihtaa roolia.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ryhmäytymismenetelmien soveltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa ohjattuna ryhmäytymisen menetelmiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa erilaisia ryhmäytymisen menetelmiä paikan ja ryhmän rakenteen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa paikkaan ja tilanteeseen soveltuvia ryhmäytymisen menetelmiä

Kohderyhmän kulttuuritaustan (ulkomaisten ja kotimaisten) tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjeet saatuaan ryhmän kulttuurirakenteen ja suunnittelee toimintaa sitä hyödyntäen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ryhmästä erilaisia kulttuureja ja toimii sovittuja kulttuureja hyödyntäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ryhmästä erilaisia kulttuureja ja toimii niitä hyödyntäen

Valittujen kestävän kehityksen kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen käsitteiden pohtiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • pohtii käsitteiden merkityksiä, käyttää sovittuja käsitteitä ja toimii ohjeiden mukaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • pohtii käsitteiden merkityksiä käytännön toiminnassa ja käyttää sovittuja käsitteitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • pohtii monipuolisesti käsitteiden käyttömahdollisuuksia ohjaustilanteessa ja toimii sovittujen ohjeiden mukaan

Kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksien hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää vaikuttamisen mahdollisuuksia ja erilaisia vaikuttamiskanavia.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää vaikuttamiskeinoja, erilaisia vaikuttamiskanavia ja arvioi omaa toimintaansa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti vaikuttamiskeinoja, erilaisia vaikuttamiskanavia ja arvioi toimintansa tuloksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ryhmässä sovittujen ohjeiden mukaan ja oppii uusia toimintatapoja

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii ryhmässä sovittujen ohjeiden mukaan, oppii uusia toimintatapoja ja kriittisen tarkastelun jälkeen tekee muutosesityksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ohjaa onnistumisen kokemuksiin ja kriittisen tarkastelun jälkeen tekee tilannekohtaisia muutosesityksiä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii saamiaan ohjeita noudattaen ja tehtyjen sopimusten mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii oma-aloitteisesti, vastuuntuntoisesti, tehtyjen sopimusten mukaisesti ja syrjäytymistä estävästi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee tehtyjen sopimusten mukaisesti joustavasti ja yhteistyökykyisesti ja syrjäytymistä estävästi

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kunnioittaa ryhmän jäsenten mielipiteitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kunnioittaa ryhmän jäsenten mielipiteitä ja toimii kriittisen rakentavasti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kunnioittaa ryhmän jäsenten mielipiteitä ja toimii kriittisen rakentavasti ja pyrkii tasapuolisuuteen

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> välttää riskejä työssään noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen eikä ryhmälle käyttää ohjeiden mukaisia työvälineitä ja työmenetelmiä toimii tarvittaessa EAIL -ensiaputaitoja vastaavasti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään ryhmän jäsenet varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet toimii tarvittaessa EAIL -ensiaputaitoja vastaavasti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät riskitekijät ja ilmoittaa niistä arvioi työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta toimii tarvittaessa EAIL -ensiaputaitoja vastaavasti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kerhotoiminnassa, ryhmätilanteissa, kulttuuritaustoiltaan erilaisten ihmisten kohtaamistilanteissa, asukasyhdistys- ja kyläyhdistystoiminnassa sekä erilaisissa kestävän kehityksen teematapahtumissa tai oppimistilanteissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.33. Ulkoilureittien rakentaminen ja hoitaminen (100442)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- suunnitella ulkoilureittejä ja – alueita yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa
- rakentaa ja kunnostaa erityyppisiä ulkoilureittejä ja – alueita annettuja suunnitelmia noudattaen
- rakentaa ulkoilureittejä erilaisten käyttäjien tarpeisiin
- valmistaa ja huoltaa erilaisia reittirakenteita
- käyttää ja huoltaa reittirakenteiden valmistamisessa käytettäviä tavallisimpia työvälineitä
- käyttää reittien huolto- ja kunnostustöissä tarvittavia ajoneuvoja
- ohjata reittien käyttäjiä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Ulkoilureittien suunnitteleminen ja rakenteiden valmistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa erilaisten ulkoilureittien suunnittelussa • suunnittelee ohjattuna rakenteita ja valmistaa niitä • tekee asiantuntijan kanssa suunnittelua varten paikallisesti tarvittavia kustannuslaskelmia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ulkoilureiteilla asiantuntijoiden määrittämiä suunnittelutehtäviä • tekee ohjeiden mukaan pienimuotoisia rakenne- ja hoitosuunnitelmia ja toteuttaa niitä • tekee ohjauksen saatuaan tarvittavia kustannuslaskelmia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa erilaisia ympäristöjä säästäviä ulkoilureittejä • tekee itsenäisesti ohjeet saatuaan ulkoilureitillä tarvittavia rakenne- ja huoltosuunnitelmia ja toteuttaa niitä • tekee pienimuotoisia kustannuslaskelmia ja tarjouksia rakenteiden rakentamiseen

Ympäristövastuullinen ulkoilureittien suunnitteleminen, rakentaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna ympäristövastuullisesti siten, että ottaa toimissaan huomioon oman alueensa arvokkaat elinympäristöt, luonnonsuojelualueet ja muut luontokohteet sekä alueen asukkaat ja sopeuttaa toimintansa siten, ettei vahingoita ympäristöä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjeet saatuaan ympäristövastuullisesti siten, että ottaa toimissaan huomioon oman alueensa arvokkaat elinympäristöt, luonnonsuojelualueet ja muut luontokohteet sekä alueen

	asukkaat ja sopeuttaa toimintansa siten, ettei vahingoita ympäristöä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • on itsenäisesti ympäristövastuullinen siten, että ottaa toimissaan huomioon oman alueensa arvokkaat elinympäristöt, luonnonsuojelualueet ja muu luontokohteet ja alueen asukkaat ja sopeuttaa toimintansa siten, ettei vahingoita ympäristöä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Reittien ja rakenteiden rakentaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa ja huoltaa ohjattuna reitillä tarvittavia rakenteita ja välineitä, kuten opasteita ja pitkospuita • tulkitsee karttoja ja ilmakuvia asiantuntijan ohjauksessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa ja huoltaa reitillä tarvittavia rakenteita ja välineitä, kuten opasteita ja pitkospuita alkuohjauksen jälkeen • tulkitsee karttoja ja ilmakuvia ohjausta saatuaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa ja huoltaa reitillä tarvittavat rakenteet ja välineet pyytäen tarvittaessa apua asiantuntijoilta • käyttää ja tulkitsee karttoja ja ilmakuvia itsenäisesti

Välineiden, koneiden ja kulkuneuvojen käyttäminen ja huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja käyttää työkoneita ja ajoneuvoja ohjatusti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja kunnostaa työvälineitä ja pienkoneita oppaita käyttäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kunnostaa ja huoltaa itsenäisesti käyttämänsä työvälineet ja pienkoneet

Reittien käyttäjien ohjaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna laatii opastusmateriaalia reitille.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii suunnitelman mukaista opastusmateriaalia reitille.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tarvittavaa opastusmateriaalia reitille.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ulkoilureittien rakentamiseen liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää perusasioita ulkoilureittejä koskevista laeista ja viranomais määräyksistä ja ohjattuna etsii tietoa kohdetta koskevista muista säännöksistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ulkoilureittejä koskevan lainsäädännön ja viranomais määräykset ja etsii tietoa kohdetta koskevista muista säännöksistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ulkoilureittejä koskevan lainsäädännön ja viranomais määräykset ja etsii tietoa kohdetta koskevista säännöksistä ja soveltaa niitä käytäntöön

Paikallisten materiaalien hyödyntäminen ulkoilureittien ja rakenteiden suunnittelussa ja kunnostamisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää paikallisesti valittuja materiaaleja ja niiden työstömenetelmiä

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää paikallisesti valittuja materiaaleja ja niiden työstömenetelmiä ja valitsee ohjausta saatuaan kohteeseen sopivan materiaalin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää paikallisesti valittuja materiaaleja ja niiden työstömenetelmiä ja tekee esityksen kohteeseen sopivasta materiaalista

Luonnon erityispiirteiden tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna alueen luonnon erityispiirteitä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alueen luonnon erityispiirteitä ja hyödyntää niitä työssään.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna alueen luonnon erityispiirteitä ja kertoo niitä työssään monipuolisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää ongelmatilanteita reitin paikkaa ja materiaaleja suunniteltaessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu materiaalin työstön uusia menetelmiä ja tekee ongelmatilanteissa esityksiä reitin paikasta ja materiaalin valinnasta

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä toimii EAll-, työturvallisuus- ja tulityöohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet toimii EAll-, työturvallisuus- ja tulityöohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta toimii EAll-, työturvallisuus- ja tulityöohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla paikallisen ulkoilureitin ja rakenteiden rakentamiseen ja huoltamalla valmista reittiä ja sen rakenteita, esimerkiksi pitkospuita ja opasteita. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.34. Uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen (100439)

Ammattitaitovaatimukset

##Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- arvioida sovitussa kohteessa, esimerkiksi maatilalla erilaisten uusiutuvien energiavarojen tuotto- ja käyttömahdollisuuksia
- vertailla erilaisten energianvarojen käytön kustannuksia ja ympäristövaikutuksia
- neuvoa uusiutuvien energiavaihtoehtojen valinnassa ja laatia neuvontamateriaalia
- tehdä esityksiä uusiutuvien energiavaihtoehtojen käytöstä sovitulla kiinteistöllä
- toimia yhdessä alan asiantuntijoiden ja tuotetoimittajien kanssa
- seurata alan kehitystä ja hyödyntää sitä työssään.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Kohteen valitseminen, uusiutuvien energialähteiden käytön suunnitteleminen ja arviointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa kohteen valinnassa• avustaa tilanteen arvioinnissa• seuraa hankinnan suunnittelua
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• osallistuu kohteen valintaan• toimii mukana tilanteen arvioinnissa yhdessä asiantuntijan kanssa• on mukana selvittämässä hankintamahdollisuuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• esittää mielipiteitään kohteen valinnasta• arvioi ohjeistuksen mukaisesti kohteen energiavaihtoehtoja ja laatii suunnitelman uusiutuvien energiavaihtoehtojen mahdollisuuksista sekä tarvittaessa neuvottelee asiantuntijoiden kanssa• selvittää sovittujen vaihtoehtojen hankintamahdollisuuksia
Energiavaihtoehtojen ympäristövaikutusten arviointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa ympäristövaikutusten selvittämisessä tutussa kohteessa.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristövaikutusten arvioinnin valitulle kohteelle työryhmän jäsenenä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristövaikutusten arvioinnin valitulle kohteelle.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Neuvontamateriaalin laadinta ja esittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu materiaalitehokkuusneuvonnan järjestämiseen ja neuvontamateriaalin laadintaan tutulle kohteelle • osallistuu energiaopastusmateriaalin laadintaan ja ohjaamisen järjestämiseen tutulle kohteelle
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • järjestää materiaalitehokkuusneuvontaa ja laatii neuvontamateriaalia tutulle kohteelle • laatii energiaopastusmateriaalia ja järjestää ohjaamista tutulle kohteelle
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • järjestää materiaalitehokkuusneuvontaa erilaisille kohteille ja laatii tarvittavaa neuvontamateriaalia • laatii energiaopastusmateriaalia ja järjestää ohjaamista erilaisille kohteille

Energiankulutuksen mittaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • mittaa ohjeiden mukaisesti energiankulutusta kohteessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • mittaa ohjeiden mukaisesti energiankulutusta kohteessa ja arvioi mittausten oikeellisuutta, käyttää saamiaan mittaustuloksia apuna käyttöesityksen laatimisessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii suunnitelman energiamittauksen kohteista, mittaa energiankulutusta kohteessa ja arvioi mittausten oikeellisuutta sekä käyttää saamiaan mittaustuloksia apuna käyttöesityksen laatimisessa

Energiavaihtoehtojen vertaaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna vertailun eri vaihtoehtoista • on mukana tekemässä laskelmaa energian kulutuksesta.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee esityksen kohteelle sopivista energivaihtoehtoista • tekee yhdessä kohteen kanssa laskelman energian kulutuksesta valituista vaihtoehtoista.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • vertaa kohteeseen suosittelemiaan energivaihtoehtoja • tekee laskelman suositeltavan vaihtoehdon kulutusmääristä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Erilaisten energivaihtoehtojen käyttömahdollisuuksien selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna erilaisten energivaihtoehtojen käyttömahdollisuuksia • selvittää uusiutuvien energialähteiden tuottamiseen liittyviä oikeuksia ja velvoitteita • hyödyntää tietotekniikkaa seuratessaan alan kehitystä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjausta saatuaan erilaisten energivaihtoehtojen käyttömahdollisuuksia • selvittää keskeisimmät uusiutuvien energialähteiden tuottamiseen liittyvät oikeudet ja velvoitteet

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tietotekniikkaa ja muita tietolähteitä kartuttaakseen alalta julkaistua uutta tietoa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää erilaisia energiavaihtoehtoja ja hyödyntää tietojaan kartoituksessa ja käyttösuunnitelman laadinnassa • selvittää uusiutuvien energialähteiden tuottamiseen liittyvät oikeudet ja velvoitteet • seuraa aktiivisesti alan kehitystä tietotekniikkaa ja muita tietolähteitä käyttäen sekä hyödyntää sitä työssään

Ympäristö- ja talousvaikutustietojen ja energia-alan vero- ja linjaussuunnitelmien hyödyntäminen energian kulutuksen vähentämisessä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjattuna ympäristö- ja talousvaikutustietoja energian kulutuksen vähentämisessä • tutustuu ohjattuna energia-alan vero- ja linjaussuunnitelmiin.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ohjeet saatuaan ympäristö- ja talousvaikutustietoja energian kulutuksen vähentämisessä • tutustuu ohjeet saatuaan energia-alan vero- ja linjaussuunnitelmiin.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää ympäristö- ja talousvaikutustietoja energian kulutusta vähentävän käyttösuunnitelman laatimisessa • käyttää työssään energia-alan vero- ja linjaussuunnitelmia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy perustehtävistä ja valitsee ohjatusti yhden energiavaihtoehdon
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • on oppimishaluinen ja vertaa eri energiavaihtoehtoja valintatilanteessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • omaksuu uusia menetelmiä ja tekee vertailuja ja esityksen vaihtoehdoista ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa vaihtoehtojen valintatilanteissa ja toimii työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa vaihtoehtojen valintatilanteissa ja toimii työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä tunnistaa turvallisuusriskit ja vaikutukset terveyteen neuvontakohteessaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi turvallisuusriskejä ja terveysvaikutuksia neuvontakohteessaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi ja huomio neuvonnassa eri energiavaihtoehtojen turvallisuuden vaatimukset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kartoittamalla kohteen energian tuotannon ja käytön mahdollisuudet ja laatimalla kohteelle, esimerkiksi maatilalle tai kiinteistölle, suunnitelman uusiutuvien energiavarojen käyttömahdollisuuksista. Hän laatii suunnitelman pohjalta tilanteeseen soveltuvaa neuvontamateriaalia. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.35. Vaelluksen ohjaaminen (100456)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- toimia avustajana yli vuorokauden kestäville vaelluksilla
- noudattaa matkailun turvallisuusohjeita luonnon olosuhteissa
- varustautuu vaellukselle ja auttaa siinä asiakkaita
- avustaa leiriytymisessä ja ruokailuissa vaelluksen aikana
- avustaa vaelluksen aikana suunnistuksessa
- neuvoa ja palvella asiakkaita vaelluksella
- kertoa asiakkaille vaelluksen vaativuudesta ja selviytymisen edellytyksistä
- huolehtia omasta ja avustaa asiakkaiden ravinnontarpeen tyydyttämisestä
- huolehtia omasta fyysisestä ja psyykkisestä kunnostaan
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- noudattaa asetettuja laatu- ja kustannustavoitteita
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Vaeltaminen ryhmän kanssa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa ohjattuna yli vuorokauden kestävä vaelluksen suunnittelussa, valmistelussa, toteutuksessa ja jälkitöissä sekä turvallisuussuunnitelman laadinnassa ja toteutumisessa• huolehtii omasta fyysisestä ja henkisestä kunnosta• toimii ohjatusti asetettujen laatu- ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• avustaa annettujen ohjeiden mukaan yli vuorokauden kestävä vaelluksen suunnittelussa, valmistelussa ja toteutuksessa ja jälkitöissä sekä turvallisuussuunnitelman laadinnassa ja toteutumisessa• huolehtii omasta fyysisestä ja psyykkisestä kunnosta• toimii asetettujen laatu- ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa useita vuorokausia kestävän vaelluksen suunnittelussa, valmistelussa, toteutuksessa ja jälkitöissä sekä turvallisuussuunnitelman laadinnassa ja toteutumisessa • huolehtii omasta fyysisestä ja psyykkisestä kunnosta ja auttaa tarvittaessa toisia • toimii asetettujen laatu- ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa.
--------------	--

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Vaellusreitien valitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu ohjattuna sopivan vaellusreitien valintaan asiakasryhmän taitotason mukaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu sopivan vaellusreitien valintaan asiakasryhmän taitotason mukaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu sopivan vaellusreitien valintaan asiakasryhmän taitotason mukaan sekä esittää vaihtoehtoisia reittejä

Välineiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • varustautuu itse ja auttaa ohjattuna asiakkaita vaelluksen valmisteluissa • käyttää avustettuna henkilökohtaisia ja ryhmän varusteita sekä seuraa niiden kuntoa • käyttää välineitä ja tarvikkeita ohjattuna huolellisesti ja taloudellisesti • käyttää avustettuna erilaisia suunnistus- ja paikantamisvälineitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • varustautuu itse ja auttaa asiakkaita vaelluksen valmisteluissa • käyttää ohjeiden mukaan henkilökohtaisia ja ryhmän varusteita sekä seuraa niiden kuntoa • käyttää välineitä ja tarvikkeita huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan • käyttää ohjeiden mukaan erilaisia suunnistus- ja paikantamisvälineitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • varustautuu itse ja ohjaa asiakkaita vaelluksen valmisteluissa • käyttää henkilökohtaisia ja ryhmän varusteita sekä seuraa niiden kuntoa • käyttää välineitä ja tarvikkeita huolellisesti ja taloudellisesti ohjeiden mukaan • käyttää erilaisia suunnistus- ja paikantamisvälineitä

Ryhmän käyttäytymisen seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ohjattuna asiakkaiden psyykkistä ja fyysistä kuntoa sekä tuo esille mahdollisia ongelmia • seuraa ohjattuna erilaisten olosuhteiden vaikutusta asiakasryhmän toimintaan ja avustaa reitin, yöpymispaikkojen jne. valinnassa ja toteutuksessa • toimii mahdollisissa eksymis- ja pelastustilanteissa ohjeiden ja sovittujen toimintatapojen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ohjeiden mukaan asiakkaiden psyykkistä ja fyysistä kuntoa sekä tuo esille mahdollisia ongelmia • osaa ohjeiden mukaan seurata erilaisten olosuhteiden vaikutusta asiakasryhmän toimintaan ja avustaa reitin, yöpymispaikkojen jne. valinnassa ja toteutuksessa

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii mahdollisissa eksymis- ja pelastuspalvelutilanteissa ohjeita saatuaan sovittujen toimintatapojen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa itsenäisesti asiakkaiden psyykkistä ja fyysistä kuntoa sekä ennakoi mahdollisia ongelmia • osaa seurata ja arvioida erilaisten olosuhteiden vaikutusta asiakasryhmän toimintaan ja avustaa reitin- yöpymispaikkojen jne. valinnassa ja toteutuksessa sekä tuoda esille mahdollisia ongelmia • toimii mahdollisissa eksymis- ja pelastuspalvelutilanteissa ohjeita saatuaan sovittujen toimintatapojen mukaisesti

Erätaitojen hyödyntäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää vaelluksella erilaisia erätaitoja, kuten rakentaa hätämajoitteita, vesistön ja muiden esteiden ylityksiä ja tekee tulen vaativissa olosuhteissa • liikkuu ja majoittuu ohjeiden mukaan luontoa vahingoittamatta • majoittuu maastossa ryhmän mukana vuodenajan ja olosuhteiden vaatimusten mukaisesti • avustaa erilaisten vaellukselle sopivien eräruokien valmistuksessa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää erilaisia erätaitoja, kuten rakentaa hätämajoitteita, vesistön ja muiden esteiden ylityksiä ja tekee tulen vaativissa olosuhteissa • liikkuu ja majoittuu luonnossa jälkiä jättämättä ja eläimiä häiritsemättä • majoittuu maastossa vuodenajan ja olosuhteiden vaatimusten mukaisesti • valmistaa ohjattuna erilaisia vaellukselle sopivia eräruokia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää erilaisia erätaitoja, kuten rakentaa hätämajoitteita, vesistön ja muiden esteiden ylityksiä ja tekee tulen vaativissa olosuhteissa • liikkuu ja majoittuu luonnossa jälkiä jättämättä ja eläimiä häiritsemättä sekä ohjaa asiakkaita vastaavaan toimintaan • majoittuu maastossa vuodenajan ja olosuhteiden vaatimusten mukaisesti ja ennakoiden sään vaihtelut • valmistaa erilaisia vaellukselle sopivia eräruokia.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Paikantamisvälineiden käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjattuna luonnon merkkejä, karttoja ja erilaisten paikantamisvälineiden antamia tietoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja tulkitsee ohjeiden mukaan luonnon merkkejä, karttoja ja erilaisten paikantamisvälineiden antamia tietoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja tulkitsee luonnon merkkejä, karttoja ja erilaisten paikantamisvälineiden antamia tietoja

Ravinnon saannin varmistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon ravinnontarpeeseen vaikuttavat perusasiat vaeltamisen aikana • omaa valmiudet hyödyntää joitain luonnosta saatavia ravinnon lähteitä vaelluksen aikana

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon ravinnontarpeeseen vaikuttavat keskeiset asiat vaeltamisen aikana omaa valmiudet hyödyntää luonnosta saatavia ravinnon lähteitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon ravinnontarpeeseen vaikuttavat keskeiset asiat monipuolisesti vaeltamisen aikana omaa valmiudet hyödyntää luonnosta saatavia ravinnon lähteitä monipuolisesti

Vaelluksen aikaisten turvallisuusriskien välttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi yleisimpiä vaeltamisen aikaisia ongelmatilanteita sekä tunnistaa olosuhteista, rasituksesta ja vaelluksen kestosta johtuvia riskitekijöitä sekä vahingon sattuessa auttaa asiakasta (EAll-ensiaputaidot)
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi vaeltamisen aikaisia ongelmatilanteita ja niiden ratkaisukeinoja sekä tunnistaa olosuhteista, rasituksesta ja vaelluksen kestosta johtuvia riskitekijöitä ja keinoja niiden välttämiseksi sekä vahingon sattuessa auttaa asiakasta (EAll-ensiaputaidot)
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi monipuolisesti vaeltamisen aikaisia ongelmatilanteita ja niiden ratkaisukeinoja sekä ottaa työssään huomioon olosuhteista, rasituksesta ja vaelluksen kestosta johtuvia riskitekijöitä ja omaaloitteisesti esittää keinoja niiden välttämiseksi sekä vahingon sattuessa auttaa asiakasta (EAll-ensiaputaidot)

Kustannustehokkuuden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjattuna vaelluksen kustannusrakennetta ja oman toimintansa mahdollisia vaikutuksia taloudelliseen kannattavuuteen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> laskee vaelluksen kustannusrakenteen ja oman toimintansa vaikutuksen taloudelliseen kannattavuuteen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> laskee vaelluksen kustannusrakenteen ja oman toimintansa vaikutuksen taloudelliseen kannattavuuteen ja tuo esille ratkaisuvaihtoehtoja.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii vaelluksella annettujen ohjeiden mukaisesti ja kysyy tarvittaessa ohjeita
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii oppimishaluisesti, kertoo ongelmatilanteista ja noudattaa annettuja ohjeita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä, suhtautuu rakentavan kriittisesti erilaisten asiakasryhmien ongelmiin, tekee esityksiä ongelmatilanteissa ja noudattaa annettuja ohjeita

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja ottaa huomioon saamansa viestit, toimii yhteistyössä työryhmän ja asiakasryhmän kanssa

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja ottaa huomioon saamansa viestit, toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten asiakasryhmien kanssa ja on työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee asiakasta ja vastaa saamaansa palautteeseen, toimii rakentavassa yhteistyössä asiakasryhmien kanssa ja on työryhmässä aktiivisena jäsenenä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää asiakkaita avustaessaan ohjattuna ergonomisesti oikeita työskentelytapoja ja noudattaa terveys- ja turvallisuusohjeita.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ergonomisesti oikeita työskentelytapoja, avustaa asiakkaita ja työskentelee terveys- ja turvallisuusohjeita noudattaen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ergonomisesti oikeita työskentelytapoja omatoimisesti, avustaa asiakkaita ja työskentelee terveys- ja turvallisuusohjeita noudattaen ja toimii niiden mukaisesti yllättävissäkin tilanteissa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla vaelluksen suunnitteluun, valmisteluun, toteutukseen ja jälkitöihin yrityksessä tai muutoin mahdollisimman aidossa asiakaspalvelutilanteessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.36. Vesihuollon järjestäminen (100452)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- hoitaa juomaveden käsittelyprosessin perustoimenpiteitä
- huoltaa haja-asutusalueiden vesijärjestelmiä
- neuvoa talousveden hankinnassa ja laadun takaamisessa haja-asutusalueilla
- ottaa näytteitä raakavedestä ja juomavedestä
- arvioida juomaveden laatua
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Juomaveden käsittelyprosessin hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu ohjattuna vedenpuhdistamon käsittelyprosessin jonkin osaprosessin hoitoon
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu vedenpuhdistamon käsittelyprosessin hoitoon
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa pienen juomavedenpuhdistamon käsittelyprosessia tai suuremman vedenpuhdistamon jotakin osaprosessia

Haja-asutusalueiden vesijärjestelmien huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa haja-asutusalueiden vesijärjestelmien huoltamisessa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu haja-asutusalueiden vesijärjestelmien huoltamiseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu monialaisen ryhmän jäsenenä haja-asutusalueen vesijärjestelmien huoltamiseen.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Talousveden hankinnassa neuvominen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> avustaa talousveden hankintaan liittyvän neuvonnan järjestämisessä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu talousveden hankintaan liittyvän neuvonnan järjestämiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> järjestää talousveden hankintaan liittyvää neuvontaa

Näytteenottaminen raakavedestä ja juomavedestä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa määräysten mukaisia näytteitä raakavedestä ja juomavedestä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa ohjeet saatuaan näytteitä raakavedestä ja juomavedestä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa itsenäisesti tarvittavia näytteitä työkohteissa ja arvioi, mitä näytteitä tarvitaan

Juomaveden laadun arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi juomaveden laatua tulosten perusteella annettujen ohjeiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi juomaveden laatua tulosten perusteella verraten arvoja suositusarvoihin
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi juomaveden laatua tulosten perusteella ja etsii syitä laadun heikkenemiselle

Juomaveden käsittelyprosessin laitteiston käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää jotakin osaa puhdistamon laitteistosta ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää puhdistamon eri osia ohjauksen alaisena
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää puhdistamon laitteita ohjeiden mukaisesti

Huoltoprosessin laitteiston käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää joitakin huoltoprosessiin liittyviä laitteistoja ohjattuna.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää huoltoprosessin laitteistoja ohjattuna.

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää huoltoprosessin laitteistoja ohjeiden mukaisesti.
--------------	---

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Vesihuoltoon liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna vesihuoltoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeita saatuaan vesihuoltoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa vesihuoltoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä

Juomaveden puhdistustekniikan hallitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee perusasioita juomavedenpuhdistustekniikasta ja niiden ympäristövaikutuksista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee erialaisia juomavedenpuhdistustekniikoita ja niiden ympäristövaikutuksia ja vertaa tekniikoiden käyttökelpoisuutta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee erilaisia juomavedenpuhdistustekniikoita ja arvioi niiden soveltamismahdollisuuksia ja ympäristövaikutuksia

Raakaveden laatua uhkaavien tekijöiden selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna tavallisimpia raakavettä uhkaavia tekijöitä ja vaikuttamismahdollisuuksia niihin
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti raakavettä uhkaavia tekijöitä ja niiden hallintamahdollisuuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti raakavettä uhkaavia tekijöitä, niiden hallintamahdollisuuksia ja soveltuvuutta kohteeseen

Vesijärjestelmään kohdistuvien riskien selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna vesijärjestelmään kohdistuvia ympäristöriskejä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää vesijärjestelmään kohdistuvia ympäristöriskejä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yhdessä työyhteisön ja asukkaan vesijärjestelmään kohdistuvia ympäristöriskejä ja niiden vähentämismahdollisuuksia

Vedenpuhdistamon käsittelyprosessin ympäristövaikutusten arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ohjattuna käsittelyprosessin hoidon vaikutuksia ympäristölle.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää käsittelyprosessin hoidon vaikutuksia ympäristölle.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää erilaisten käsittelyprosessin hoidon ympäristövaikutuksia ja vaikutusten vähentämismahdollisuuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy ryhmän mukana perustehtävistä vedenpuhdistamolla ja haja-asutusalueilla ja kysyy neuvoja ongelmatilanteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää veden hankinnan ja puhdistamisen ongelmatilanteita yhdessä työryhmän ja asukkaiden kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> neuvottelee työryhmän ja asukkaiden kanssa ja tekee esityksiä ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi veden puhdistuksessa ja haja-asutusalueiden juomaveden hankinnassa

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten ja alueen asukkaiden kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän ja asukkaiden välistä toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet ja alueen asukkaat varmistaa suojaimien, työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla vedenpuhdistamon päivittäiseen käyttämiseen ja vesinäytteiden ottoon. Lisäksi hän osallistuu haja-asutusalueiden vesijärjestelmien huoltamiseen sovitussa kohteessa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.37. Vesistöjen kunnostaminen ja hoitaminen (100447)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- määrittää kasvillisuushavaintojen sekä vesi- ja pohjanäytteiden avulla kunnostustarpeen ja hoidon tason
- laatia pienimuotoisia suunnitelmia ennallistamis-, kunnostus- ja hoitokohteille, kuten rehevöitymisuhan alla oleville tai rehevöityneille järville, lammille, puroille, joille tai jokisuistoille
- tehdä suunnitelmien mukaisia ennallistamis- kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä valituille erilaisille vesistöalueille, esimerkiksi vesikasvien niittoa pohjapatojen rakentamista, humuksen ja vieraiden aineiden poistamista tai virtaavien vesien kunnostusta
- käyttää ja huoltaa tavallisimpia ennallistamis- kunnostus- ja hoitotoimenpiteissä tarvittavia työvälineitä, kuten viikatetta ja vesikasvien niittovälineitä sekä pieniä maansiirtokoneita
- käyttää työkohteissa ajoneuvoja
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Vesistökohteiden hoidon ja kunnossapidon tarpeen arvioiminen, toimenpiteiden suunnitteleminen ja töiden organisoiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa vesistön kunnostuksen lähtötasotietojen hankinnassa• osallistuu vesistön kunnostuksen suunnitteluun ja töiden tekemiseen ryhmän mukana• on mukana suunnittelemassa toimenpiteitä ja osallistuu töihin.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• kerää lähtötasotietoja sovitusta vesistön kunnostuksesta• suunnittelee ohjausta saatuaan ja lähtötasotietoja käyttäen vesistön kunnostuksen hoitoa ja osallistuu sen toteuttamiseen• toimii mukana pienialaisen kohteen suunnittelussa asiantuntijan kanssa ja osallistuu töihin.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• kerää itsenäisesti lähtötasotietoja vesistön kunnostuksesta• suunnittelee valitun alueen vesistön kunnostusta lähtötasotietojen ja perusteella ja vastaa jonkin osa-alueen toteuttamisesta itsenäisesti• toimii aktiivisesti mukana pienialaisen kohteen suunnittelussa asiantuntijan kanssa ja tekee ehdotuksia suunnitelmaan.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Hoitotarpeen määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• ottaa ohjattuna vesi- ja pohjanäytteitä ja tekee kasvillisuushavaintoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• ottaa ohjeet saatuaan vesija pohjanäytteitä ja tekee kasvillisuushavaintoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• ottaa tarvittavia vesi- ja pohjanäytteitä ja tekee kasvillisuushavaintoja

Suunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> esimerkiksi ottaa ohjeet saatuaan vesinäytteen ja on mukana laatimassa kunnostussuunnitelmia pienimuotoiselle kohteelle lähtötasoselvityksen mukaisesti yhdessä asiantuntijan kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> esimerkiksi vesinäytteenotoilla ja muilla selvityksillä avustaa asiantuntijaa suunnitelman laadinnassa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tekee suunnitelmaa ohjeet saatuaan

Kohteen kunnostamisessa tarvittavien työvälineiden käyttäminen ja huoltaminen ja kulkuneuvojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tavallisimpia kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja huoltaa niitä sekä käyttää kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen ja huoltaa työvälineitä

Suunnitelman mukaisen vesistökohteen kunnostaminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu vesistökohteen kunnostussuunnitelmaan ja toimii ohjattuna sen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> ohjeita saatuaan toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti erilaisissa vesistökohteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii kunnostussuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa vesistökohteissa ja erilaisissa olosuhteissa

Kunnostuksen vaikutusten arviointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> määrittää asiantuntijan kanssa hoitovaikutusten pysyvyyttä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> määrittää asiantuntijan kanssa hoitovaikutusten pysyvyyttä ja ympäristökijöiden merkitystä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> määrittää asiantuntijan kanssa hoitovaikutusten pysyvyyttä ja alueen ympäristön toiminnan vaikutuksia.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Vesistökohteiden kunnostukseen ja hoitoon liittyvän lainsäädännön noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa vesistökohteiden kunnostusta ja hoitoa koskevia lakeja ja viranomaismääräyksiä ja ohjattuna etsii tietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa vesistökohteiden kunnostusta ja hoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä ja etsii ohjeita saatuaan tietoa kohdetta koskevista säännöksistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa vesistökohteiden kunnostusta ja hoitoa koskevaa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä, etsii tietoa kohdetta koskevista säännöksistä

Vesistöjä uhkaavien haittojen tunnistaminen
--

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna paikallisia vesistöjä uhkaavia haittoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa paikallisia vesistöalueita uhkaavia haittoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa paikallisia ja valtakunnallisia vesistöalueita uhkaavia haittoja

Erialaisten hoitotoimenpiteiden tavoitteiden ja vaikutusten selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjattuna erilaisten hoitotoimenpiteiden tavoitteita ja ympäristövaikutuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ohjeita saatuaan erilaisten hoitotoimenpiteiden tavoitteita ja ympäristövaikutuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää erilaisten hoitotoimenpiteiden tavoitteita ja ympäristövaikutuksia

Näytteiden tulosten tulkitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi ohjattuna viitearvoja eri tekijöille, kuten humus- ja bakteeripitoisuudelle.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi viitearvot eri tekijöille, kuten humus- ja bakteeripitoisuudelle.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi viitearvot eri tekijöille, kuten humus- ja bakteeripitoisuudelle ja vertaa eri vuosien tuloksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja tekee esityksiä vesistön laatuun liittyvissä ongelmatilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia menetelmiä ja tekee esityksiä ongelmatilanteissa sekä raportoi, miten ratkaisuihin on päädytty

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia pelastusvälineitä, suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti ja on uimataitoinen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet

	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa pelastusvälineiden, työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti ja on uimataitoinen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi pelastusvälineiden, suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • toimii EAIL -ohjeiden mukaisesti ja on uimataitoinen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kunnostamalla sovitun vesistökohteen suunnitelman mukaisen. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.38. Ympäristökohteiden kunnostaminen ja hoitaminen (100440)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- valita kunnostustarpeessa olevan kohteen kuten valtateiden hirvivaara- ja maisemointialueet, jokivarsien näkymäalueet, kyläraitit ja -keskukset, ravi-, urheilu- tai leikkikenttien ympäristöt ja laskettelurinteet
- lukea paikallisesti valittujen ympäristökohteiden, kuten tie- ja jokivarsien, kyläkeskusten tai julkisten ulkoalueiden kunnostus- ja hoitosuunnitelmia ja noudattaa työssään niitä
- käyttää työvälineitä ja kulkuneuvoja, kuten moottorisahaa, raivaussahaa, traktoria, jyräintä, erilaisia ruohomaisten kasvien leikkuuvälineitä, pieniä maansiirtokoneita tai muita tarvittavia välineitä, joita kohteen kunnostamisessa ja hoidossa tarvitaan
- tehdä suunnitelmien mukaisia kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä kohteessa
- noudattaa asetettua kustannuslaskelmaa
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Ympäristökohteen valitseminen, kunnostus- ja hoitotoimenpiteiden suunnitteleminen ja niiden toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu kohteen valintaan asiantuntijan kanssa • lukee tutun ympäristökohteen kunnostus- ja hoitosuunnitelmaa ja toimii ohjatusti ympäristökohteiden kunnostamisessa ja hoidossa.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeet saatuaan kohteen • toimii kunnostus- ja hoitosuunnitelman mukaisesti erilaisissa kohteissa saatuaan ohjeita toteuttamiseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää valitsemaansa kohdetta • toimii kunnostus- ja hoitosuunnitelman mukaisesti yksin tai ryhmän jäsenenä erilaisissa kohteissa ja erilaisissa olosuhteissa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Kunnostus- ja hoitosuunnitelmien mukaan toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna kohteessa tarvittavien suunnitelmien mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjausta saatuaan suunnitelmia työnsä etenemisvaiheissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suunnitelmia työnsä eri etenemisvaiheissa

Kohteen kunnostamisessa tarvittavien työvälineiden ja kulkuneuvojen käyttäminen ja huoltaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavallisimpia kunnostustöissä tarvittavia työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työkohteen ajosuunnitelman ja käyttää kunnostustöiden työvälineitä ja kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työkohteen ajosuunnitelman ja käyttää monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja kulkuneuvoja, valitsee itse kohteeseen sopivat välineet ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja energiaa säästäen

Kustannuslaskelmien noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana työmaan edistymisen seurannassa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ohjeet saatuaan oman työaikansa käyttöä ja materiaalien menekkiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa sovittujen töiden työaika- ja materiaalimenekkiä

Luonto- ja kulttuuriarvojen mukaisesti toimiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjattuna kunnostus- ja hoitokohteen luonto- ja kulttuuriarvojen mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ohjausta saatuaan kunnostus ja hoitokohteen luonto- ja kulttuuriarvojen mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kunnostus- ja hoitokohteen luonto- ja kulttuuriarvojen mukaisesti

Materiaalien käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ohjattuna käyttää materiaaleja ympäristövastuullisesti, toimii jätehuolto-ohjeiden mukaisesti ja siistii työnsä jäljet

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää materiaaleja ohjeiden mukaisesti ja ympäristövastuullisesti, noudattaa jätehuolto-ohjeita ja siistii työnsä jäljet
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää materiaaleja ympäristövastuullisesti, noudattaa jätehuolto-ohjeita ja siistii työnsä jäljet

Kunnostus- ja hoitotoimenpiteistä raportointi ja työn tulosten arviointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • raportoi ohjattuna työn toteutumasta.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • raportoi ohjeet saatuaan työn toteutumasta.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • vertaa raportissa työn toteutumista suunnitelmiin.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kohteen kunnostamista ja hoitoa koskevien lakien ja viranomais määräyksien noudattaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna kohteen hoitoa koskevia lakeja ja paikallisia viranomais määräyksiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeet saatuaan kohteen hoitoa koskevia lakeja ja paikallisia viranomais määräyksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa kohteen hoitoa koskevia lakeja ja paikallisia viranomais määräyksiä

Kohteen kehitysvaiheiden seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kohteen ekologiset kehitysvaiheet ja seuraa ohjattuna tilanteen kehittymistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kohteen ekologiset kehitysvaiheet ja seuraa ohjeet saatuaan tilanteen kehittymistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kohteen ekologiset kehitysvaiheet ja seuraa tilanteen kehittymistä

Materiaalien tunnistaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjattuna kunnostamisessa tarvittavia erilaisia maa-aineksia ja kovia materiaaleja.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjausta saatuaan kunnostamisessa tarvittavia erilaisia maa-aineksia ja kovia materiaaleja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa kunnostamisessa tarvittavia erilaisia maa-aineksia ja kovia materiaaleja.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy perustehtävistä ja toimii ryhmän mukana kunnostustehtävissä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • on oppimishaluinen ja tekee esityksiä kunnostussuunnitelman ongelma- ja muutostilanteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • omaksuu uusia menetelmiä, tekee suunnitelmiin muutosesityksiä mahdollisissa ongelmatilanteissa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • huomioi ohjattuna ympäristövaikutukset työssään • työvälineiden valinnassa, asennoituu myönteisesti työturvallisuuteen, välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä • noudattaa tarvittaessa EAll -ensiapuohjeita sekä työturvallisuuden ja tulityön määräyksiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeita niin, ettei ympäristövaikutuksia aiheudu • työvälineiden valinnassa, vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet • noudattaa tarvittaessa EAll -ensiapuohjeita sekä työturvallisuuden ja tulityön määräyksiä.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään niin, ettei ympäristövaikutuksia aiheudu • työvälineiden valinnassa, kehittää toimintaansa entistä turvallisemmaksi havaitsemalla ja tunnistamalla työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittamalla niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta • noudattaa tarvittaessa EAll -ensiapuohjeita sekä työturvallisuuden ja tulityön määräyksiä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kunnostamalla paikallisesti sovittavan ympäristökohteen laaditun suunnitelman mukaisesti. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.39. Ympäristön hoitaminen (100432)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä ympäristön hoito- ja kunnostustöitä
- noudattaa työssään asetettua kustannusarviota
- käyttää tavallisimpia ympäristön kunnostustöissä tarvittavia välineitä ja koneita
- arvioida ympäristövaikutuksia
- tehdä selvitystöitä ympäristön tilasta
- ottaa erilaisia näytteitä ja tehdä mittauksia maasta, vedestä ja ilmasta ympäristön tilan selvittämiseksi
- käyttää maastomittausvälineitä

- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ylläpitää työterveyttä
- toimia kestävän kehityksen toimintaohjelman laatimistilanteissa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Ympäristövaikutusten arviointien, kartoitusten tai kunnostustöiden suunnitteleminen, työhön valmistautuminen ja sen toteuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, valmistautuu ja toteuttaa yhdessä ryhmän ja sen ohjaajan kanssa valitun kohteen työt • toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa • noudattaa työaikoja ja toimii ohjattuna työohjeiden mukaisesti • sopeutuu työyhteisöön
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu yhdessä ryhmän kanssa valitun kohteen työsuoritukseen • toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa ja ottaa vastuuta sovitun osa-alueen toteuttamisesta kustannusarviota seuraten • noudattaa työaikoja ja annettuja ohjeita • arvioi oman työnsä tuloksia ja seuraa ajankäyttöä annettujen ohjeiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistautuu yhdessä ryhmän kanssa valitun kohteen työsuoritukseen • toimii yhteistyössä ryhmän ja/tai ryhmän ohjaajan kanssa ja ottaa vastuun jonkin osa-alueen itsenäisestä toteuttamisesta kustannusarvion mukaisesti ja siitä raportoiden • noudattaa työaikoja ja työohjeita sekä neuvottelee mahdollisista poikkeamista • toimii omaa työtään kehittäen työyhteisön tavoitteiden mukaisesti ja seuraa ajankäyttöä annettujen ohjeiden mukaisesti

Kestävän kehityksen (ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen näkökulman) huomioon ottaminen omassa toiminnassa ja ympäristön hoitamisessa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omien toimintojensa vaikutukset ympäristöön ja toimii kestävien toimintatapojen ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa kestäväällä tavalla toimiessaan huomioon ympäristövaikutuksia ja vähentää mahdollisia haittoja.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää toiminnan ympäristövaikutuksia ja toimii niin, että vaikutukset ovat mahdollisimman vähäiset.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Ympäristövaikutusten arviointi	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu ohjattuna kohteen ympäristövaikutusten arviointiin ja avustaa raportin kirjoittamisessa • tekee arvioinnin perusteella joitakin ehdotuksia ympäristövaikutusten vähentämiseksi
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu avustajana hyväksytyn suunnitelman mukaisesti kohteen ympäristövaikutusten arviointiin ja laatii ohjeen mukaisen raportin jostakin arvioinnin osasta

	<ul style="list-style-type: none"> • tekee arvioinnin perusteella ehdotuksia ympäristövaikutusten vähentämiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa kohteen ympäristövaikutusten arvioinnissa, tekee itsenäisesti sovitun osan arvioinnin ja laatii raportin • tekee arvioinnin perusteella ehdotuksen toimintojen ympäristövaikutusten vähentämiseksi

Maanmittaus ja kartoittaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii mittamiehen apulaisena ja käyttää tavallisimpia maanmittauslaitteita ohjattuna
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjauksen saatuaan suunnitelman mukaisia maanmittaustöitä erilaisilla laitteilla ja laatii ohjauksen mukaisen kartan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kohteelle sopivan maanmittaus- ja kartoitus suunnitelman, tekee mittaukset erilaisia maanmittauslaitteita käyttäen ja laatii kartan

Ympäristön kunnostustöiden tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristön kunnostustöitä ohjattuna • seuraa ohjattuna kustannusten muodostumista • käyttää tavallisimpia työvälineitä ja koneita turvallisuus- ja työsuojeluohjeita noudattaen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristön kunnostustöitä ohjeiden mukaan • toimii budjetin mukaisesti • käyttää työvälineitä ja koneita turvallisuus- ja työsuojeluohjeita noudattaen ja ympäristövaikutuksia arvioiden
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ympäristön kunnostustöitä ohjeiden mukaan ja neuvottelee soveltuvien työmenetelmien käytöstä • suunnittelee töitä budjetin mukaisesti ja raportoi tuloksista • käyttää valitsemiaan työvälineitä ja koneita turvallisuus- ja työsuojeluohjeita noudattaen ja ympäristövaikutuksia arvioiden

Mittauksien tekeminen ja näytteiden ottaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna mittausvälineitä ja ottaa näytteitä ympäristön tilan selvittämiseksi
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjausta saatuaan mittausvälineitä ja ottaa näytteitä ympäristön tilan selvittämiseksi
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee näytteenotto kohteen selvittyä mittausvälineet, käyttää välineitä ja ottaa näytteitä ympäristön tilan selvittämiseksi

Ympäristöhoitosuunnitelman, jätehuoltosuunnitelman sekä viranomais määräysten ja lainsäädännön mukainen toiminta	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjattuna selvää erilaisista toimintaa koskevista viranomais määräyksistä ja laeista ja toimii niiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa ohjausta saatuaan selvää erilaisista toimintaa koskevista viranomais määräyksistä ja laeista ja toimii niiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa selvää erilaisista toimintaa koskevista viranomais määräyksistä ja laeista ja toimii niiden mukaisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ympäristöongelmien havaitseminen ja ratkaisumahdollisuuksien löytäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">havaitsee lähiympäristöstään tavallisia ympäristöongelmia ja ohjattuna löytää ongelmiin ratkaisuehdotuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">havaitsee ympäristöstään tavallisia ympäristöongelmia, tietää niiden kytkökset maailmanlaajuisiin ongelmiin ja löytää niihin ratkaisuehdotuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">havaitsee ympäristöstään ympäristöongelmia, tietää niiden kytkökset maailmanlaajuisiin ongelmiin ja löytää ratkaisuja ongelmiin

Ympäristöongelmien syiden ja seurausten määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">löytää tavallisimpien ympäristöongelmien kemiallisia ja fysikaalisia syitä ja seurauksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">löytää ympäristöongelmien kemiallisia ja fysikaalisia syitä ja seurauksia ja määrittää niitä sovitusta kohteesta ohjausta saatuaan
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">löytää useiden ympäristöongelmien kemiallisia ja fysikaalisia syitä ja seurauksia ja määrittää niitä sovitusta kohteista

Yhdyskuntateknisten ratkaisujen vertaileminen ja ympäristövaikutusten arvioiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">arvioi ohjattuna yhdyskuntateknisten ratkaisujen ympäristövaikutuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">vertailee annettuja yhdyskuntateknisiä menetelmiä ja arvioi ohjausta saatuaan ratkaisujen ympäristövaikutuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">vertaa kohteessa käytettyjä yhdyskuntatekniikan työmenetelmiä ja arvioi niiden ympäristövaikutuksia

Asioiden hoitaminen ympäristöhallinnon viranomaisten kanssa	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">lähestyy ohjattuna asiaa hoitavaa viranomaista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">tarvittaessa hakee apua eri viranomaisilta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">on tarvittaessa yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa

Lainsäädännön toteutumisen seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">ohjattuna seuraa tavallisimpia ympäristölakien ja -määräyksien sisältöjen ja merkityksien toteutumista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">arvioi ohjausta saatuaan ympäristölainsäädännön määräyksien ja ohjeiden noudattamista sovitussa kohteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">arvioi tavallisimpien ympäristösäädösten noudattamista sovitussa kohteessa

Kaavakarttojen tulkitseminen ja kaavoituksen seuraaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">tulkitsee kaavakartan merkintöjä ja ohjattuna osaa arvioida kaavoituksen ympäristövaikutuksia.

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjausta saatuaan lukee kaavakarttoja ja arvioida kaavan ympäristövaikutuksia.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • lukee kaavakarttoja ja arvioi kaavan ympäristövaikutuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisia ympäristöongelmia ja ohjattuna löytää ratkaisuehdotuksia
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ympäristöongelmia ja löytää niihin ratkaisuehdotuksia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ympäristöongelmia ja niiden syitä ja löytää ratkaisuja ongelmiin

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti, välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen • käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimeja, työvälineitä ja työmenetelmiä.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet • varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden, poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa entistä turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä • arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä työturvallisuudesta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa laatimalla ympäristövaikutusten arvioinnin valitusta kohteesta ja ottamalla tarvittavia näytteitä arvioinnin tueksi. Hän käyttää mittausvälineitä, paikallistaa kohteen kaavakarttojen avulla ja tekee valitun kohteen ympäristönkunnostus- ja -hoitotoita. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.40. Ympäristön tilan selvittäminen (100437)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä mittauksia ja havaintoja esimerkiksi vesistöistä, maaperästä, ilman laadusta, melusta tai kasvillisuuden kunnosta
- käyttää mittausten tekemiseen kulkuneuvoja
- käyttää mittauslaitteita ja näytteenottimia kohteen tilan selvittämiseen ja haastattelee kohteen henkilöitä
- analysoida näytteitä kohteen tilanteen selvittämiseen
- tulkita saatuja mittaustuloksia
- laatia saatujen mittaustulosten perusteella raportin kohteen tilasta
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia, ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ylläpitää työkykyä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Näytteiden oton suunnitteleminen, organisoiminen ja tulosten tulkitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• on mukana suunnittelemassa näytteenottoa sovitusta kohteesta• noudattaa ohjattuna yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä• on mukana suunnittelemassa ryhmän työtehtäviä• ottaa huomioon ohjattuna luonnon ja rakennetun ympäristön kulutuskestävyyden.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• osallistuu näytteenoton suunnitteluun ja valitsee avustettuna apuvälineitä käyttäen paikan• ohjeet saatuaan noudattaa yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä välineiden käytössä ja kemikaalien käsittelyssä• suunnittelee ohjattuna ryhmän ajankäyttöä ja kulku- ja työvälineitä• ottaa ohjausta saatuaan huomioon luonnon ja rakennetun ympäristön kulutuskestävyyden.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• osallistuu itsenäisesti näytteenoton suunnitteluun ja valitsee ohjeiden mukaisen paikan• noudattaa yleisiä ja kohteen tarkentamia työsuojelu- ja turvallisuusmääräyksiä välineiden käytössä ja kemikaalien käsittelyssä• suunnittelee ryhmän kanssa ajankäyttöä ja kulku- ja työvälineitä• ottaa monipuolisesti huomioon luonnon ja rakennetun ympäristön kulutuskestävyyden.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Näytteiden ottaminen ja mittauslaitteiden, näytteenottimien sekä kulkuneuvojen käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• ottaa näytteitä käyttämällä ohjattuna tavallisimpia mittauslaitteita ja näytteenottimia ohjeiden mukaan turvallisella tavalla ja onnettomuuksia välttäen

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein ja turvallisesti tavanomaisissa olosuhteissa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteitä käyttämällä mittauslaitteita ja näytteenottimia laitteiden ohjeiden mukaisesti ja turvallisuusmääräyksiä noudattaen • käyttää näytteenotossa tarvittavia kulkuneuvoja ohjausta saatuaan oikein, turvallisesti erilaisissa olosuhteissa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteitä ja valitsee kohteeseen soveltuvia erilaisia välineitä ja käyttää niitä oikein, turvallisesti ja laitekohtaisten ohjeiden mukaisesti ja noudattaa turvallisuusmääräyksiä • käyttää näytteenotossa tarvittavia kulkuneuvoja, turvallisesti vaihtelevissa olosuhteissa

Selvitystiedon kerääminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • on mukana haastattelemassa alueen käyttäjiä ja tekemässä havaintoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • haastattelee asiantuntijan kanssa alueen käyttäjiä ja tekee ohjeiden mukaisia havaintoja
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • haastattelee ohjeet saatuaan alueen käyttäjiä ja tekee sovittuja havaintoja

Mittauskohteen paikantaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää karttaa ja paikannuslaitteita ja löytää paikkansa ohjausta saatuaan
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää karttaa ja paikannuslaitteita ja paikantaa itsensä luotettavasti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tilanteeseen sopivan kartan ja paikannuslaitteen ja luotettavasti paikantaa itsensä

Näytteiden analysointi ja saatujen tulosten tulkitseminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaisen yksinkertaisen näyteanalyysin • vertaa ohjattuna saatuja tuloksia annettuihin ohjearvoihin ja arvioi niiden oikeellisuutta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaisen näyteanalyysin • vertaa ohjausta saatuaan tuloksia ohjearvoihin, tulkitsee niitä ohjeiden mukaisesti ja arvioi niiden oikeellisuutta
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaisen näyteanalyysin • vertaa saatuja tuloksia ohjearvoihin, valitsee tarvittaessa itse vertailukohteet ja arvioi mahdollisia virhetilanteita

Raportin laatiminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • avustaa kohteesta saatujen tulosten raportoinnissa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuloksista raportin valmiin mallin mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuloksista raportin.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Erialaisten näytteenottotapojen sekä havainto- ja haastatteluperiaatteiden hallitseminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ohjattuna näytteenoton perusasioita ja terminologiaa

	<ul style="list-style-type: none"> ohjattuna havainnoi ympäristöä ja haastattelee kohteen käyttäjiä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee näytteenoton perusasioita ja terminologiaa ohjeet saatuaan havainnoi ympäristöä ja haastattelee kohteen käyttäjiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee näytteenoton perusasiat ja terminologian ja niiden käyttömahdollisuudet eri olosuhteissa havainnoi ympäristöä, haastattelee kohteen käyttäjiä ja tulkitsee tuloksia

Kemiallisten, fysikaalisten ja biologisten ilmiöiden ympäristövaikutusten tunnistaminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna erilaisia ympäristöön vaikuttavia kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia ilmiöitä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kohteessaan erilaisia ympäristöön vaikuttavia kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia ilmiöitä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi kohteessaan erilaisia ympäristöön vaikuttavia kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia ilmiöitä ja niiden merkitystä

Kartoitusten, tutkimusten, rekistereiden, tietokantojen ja selvitysten hyödyntäminen

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää ohjattuna erilaisia kartoituksia, tutkimuksia, rekistereitä ja tietokantoja ja käyttää niitä alueen ympäristön tilan pohjatietoina.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää erilaisia kartoituksia, tutkimuksia, rekistereitä ja tietokantoja ja käyttää niitä kohteen tilan arvioinnissa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää erilaisia kartoituksia, tutkimuksia, rekistereitä ja tietokantoja ja selvityksiä ja soveltaa niiden tietoja kohteen tilan arvioinnissa.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustyövaiheista moitteettomasti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjausta saatuaan havaintoja ympäristön tilasta ja oppii haastattelu- ja arviointitilanteista uusia asioita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi tilanteen itsenäisesti, tekee esityksiä ongelmien ratkaisemiseksi ja omaksuu haastattelu- ja arviointitilanteista uusia asioita

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa näytteenottotilanteissa yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten henkilöiden kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä sekä edistää työryhmän toimintaa

Terveys, turvallisuus ja työkyky

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> välttää riskejä työssään, noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen käyttää turvallisesti ohjeiden mukaisia suojaimia, työvälineitä ja työmenetelmiä toimii ensiaputilanteissa ohjattuna, EAll -ohjeiden mukaisesti.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> vastaa toimintansa turvallisuudesta, noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa huomioon työssään työyhteisön muut jäsenet varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden sekä poistaa ja vie huoltoon vialliset työvälineet toimii ensiaputilanteissa EAll -ohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi, havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä arvioi suojainten, työvälineiden ja työmenetelmien soveltuvuutta kyseiseen työhön ja huolehtii itsenäisesti työympäristönsä turvallisuudesta toimii ensiaputilanteissa EAll -ohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa osallistumalla näytteenoton suunnitteluun, ottamalla näytteitä sovitusta kohteesta, tekemällä tarvittavat analyysit ja tulkitsemalla tuloksia. Hän raportoi kohteen ympäristön tilasta saatujen tulosten perusteella. Kohde voi olla paikallisesti valittu vesistö, maaperän laatuun kohdistuva ympäristön tilan arviointi tai ilman laatuun, meluun tai kasvillisuuden kuntoon liittyvä arviointi. Työolosuhteiden vuoksi ammattitaidon osoittajalta vaaditaan EAll – ensiaputaidot. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.41. Ympäristöviestintään ohjaaminen (100464)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- hankkia ympäristötietoa ja arvioida sitä
- käyttää ympäristöviestinnän menetelmiä neuvontatilanteissa
- järjestää tilaisuuksia ja tapahtumia, jotka edistävät ympäristöviestintää
- tuottaa esite- ja tiedotusmateriaalia ja käyttää sitä ympäristöneuvonnassa
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Ympäristötiedon tuottaminen ja suunnitteleminen sekä tiedon levittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja tuottaa asiantuntijan avulla tai ryhmän kanssa ympäristöviestintämateriaalia ja osallistuu tiedon levittämiseen

	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työn onnistumista.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tuottaa alkuohjauksen jälkeen ympäristöviestintämateriaalia ja osallistuu tiedon levittämiseen vastaten jostakin osakokonaisuudesta • arvioi työn onnistumista ja perustelee kulloinkin käytetyt työmenetelmät.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tuottaa itsenäisesti monipuolista ympäristöviestintämateriaalia ja tiedottaa siitä tarkoituksenmukaisessa tapahtumassa • tekee havaintoja työn laadusta ja tekee johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Ympäristöviestinnän materiaalin laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ympäristötietoa hänelle osoitetuista lähteistä ja ohjeistettuna arvioi tietojen oikeellisuutta • ohjattuna käyttää tarvittavia laitteita ja tietokoneohjelmia ympäristömateriaalin laatimiseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ympäristötietoa erilaisista lähteistä ja arvioi tietojen oikeellisuutta • hallitsee alkuohjauksen jälkeen tarvittavien laitteiden ja tietokoneohjelmien käytön ympäristömateriaalin laatimiseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii monipuolisesti ympäristötietoja erilaisista lähteistä ja arvioi tietoja kriittisesti luotettavuuden mukaan • hallitsee tarvittavien laitteiden ja tietokoneohjelmien käytön ympäristömateriaalin laatimiseen

Ympäristöviestinnän menetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna tavallisimpia ympäristöviestinnän menetelmiä • tuottaa ymmärrettävän viestin, jonka sisältö ja toteutustapa sopivat käytettävään viestintävälineeseen
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjausta saatuaan erilaisia ympäristöviestinnän menetelmiä • tuottaa ymmärrettävän viestin, jonka sisältö ja toteutustapa sopivat käytettävään viestintävälineeseen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ympäristöviestinnän menetelmiä monipuolisesti • viestittää yksinkertaisesti, selkeästi ja kiinnostavasti niin, että sisältö ja toteutustapa sopivat hyvin käytettävään viestintävälineeseen

Neuvonta- ja ohjaustilaisuuden tai tapahtuman järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu tapahtuman tai tilaisuuden järjestämiseen.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisena jäsenenä tapahtuman tai tilaisuuden järjestämiseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • järjestää tapahtuman tai tilaisuuden ja valitsee viestintäkeinot.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Ympäristötiedon soveltaminen viestintämateriaalin tuottamisessa

Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> perehtyy annetun kohteen ympäristöasioihin ja ohjattuna soveltaa tietoa viestintämateriaalin tuottamisessa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> perehtyy hyvin ympäristöasiaan, josta ohjausta saatuaan tuottaa tilanteeseen soveltuvaa viestintämateriaalia ja järjestää neuvontaa tai tapahtuman
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> on monipuolisesti perehtynyt ympäristötiedon taustoihin, soveltaa tietoa käsiteltävään asiaan ja järjestää aiheesta neuvontaa tai tapahtuman

Viestiin vaikuttaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjattuna, miten valitut viestintäkeinot vaikuttavat.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ohjausta saatuaan valittujen viestintäkeinojen vaikutukset.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tilanteeseen soveltuvien viestintäkeinojen vaikuttavuuden.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy perustehtävistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> on oppimishaluinen ja selvittää viestinnän ongelmatilanteita
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu uusia viestintämenetelmiä ja tekee kriittisiä muutosesityksiä ongelmatilanteissa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> toimii yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjausta saatuaan rakentavassa vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa osallistujien kanssa ja työryhmässä aktiivisena jäsenenä

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> huomioi ohjattuna työkohdetta koskevat arvot
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> huomioi materiaalia tuottaessaan ja viestintää järjestäessään työkohdetta koskevat arvot
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> huomioi materiaalia tuottaessaan ja viestintää järjestäessään työkohdetta koskevat arvot, alan arvot ja ihanteet

Terveys, turvallisuus ja työkyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> asenoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä tunnistaa turvallisuusriskit neuvontakohteessaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi turvallisuusriskejä neuvontakohteessaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää toimintaansa turvallisemmaksi ja huomio neuvonnassa turvallisuusvaatimukset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa valmistamalla ympäristöviestintämateriaalia ja järjestämällä tapahtuman, ohjaus- tai neuvontatilaisuuden. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.42. Ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaaminen (100457)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- tehdä ympäristöä säästäviin kulutusvalintoihin ohjaavia suunnitelmia ja neuvoa tekemään niitä
- neuvoa tekemään kohteen mukaisia valintoja esimerkiksi jätehuollossa, energiahuollossa, materiaalien valinnassa, rakentamisessa tai hankinnoissa
- neuvoa asiakkaita
- käyttää ympäristöviestinnän erilaisia menetelmiä
- laatia neuvontamateriaalia
- hyödyntää tietotekniikkaa ja seurata alan tutkimusta tietojen hakemisessa.

Arviointi

1 Työprosessien hallinta

Suunnitelmien laatiminen ja neuvonnan järjestäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• avustaa suunnitelmien laadinnassa tutussa kohteessa• on mukana ja avustaa neuvonnassa ja valintojen tekemisessä tutussa kohteessa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none">• tekee ohjeiden mukaisesti suunnitelmia ja neuvoo tekemään niitä tutussa kohteessa• järjestää ohjeiden mukaisesti valintoja koskevaa neuvontaa tutussa kohteessa.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none">• tekee ohjeiden mukaisesti ja yhdessä toimijoiden kanssa suunnitelmia ja neuvoo tekemään niitä erilaisissa kohteissa• järjestää ohjeiden mukaisesti valintoja koskevaa neuvontaa erilaisissa kohteissa.

2. Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Ympäristöviestinnän menetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää ohjattuna tavallisimpia ympäristöviestinnän menetelmiä• laatii ohjattuna neuvontamateriaalia

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjausta saatuaan erilaisia ympäristöviestinnän menetelmiä valitussa säästökohteessa • laatii ohjausta saatuaan kohteen tilanteeseen soveltuvaa neuvontamateriaalia
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti ympäristöviestinnän menetelmiä valitussa säästökohteessa toimijoiden kanssa • laatii kohteen kanssa sovittua neuvontamateriaalia

Materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarvioinnin tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna pienimuotoisia materiaalivirtalaskelmia ja elinkaariarviointeja • hyödyntää asiantuntijan avulla materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarviointien määrittämisessä yksinkertaisia saatavilla olevia laskureita.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan yksinkertaisia materiaalivirtalaskelmia ja elinkaariarviointeja tutuille kohteille • ohjeet saatuaan hyödyntää materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarviointien määrittämisessä erilaisia saatavilla olevia laskureita.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan yksinkertaisia materiaalivirtalaskelmia ja elinkaariarviointeja • hyödyntää materiaalivirtalaskelmien ja elinkaariarviointien määrittämisessä erilaisia saatavilla olevia laskureita monipuolisesti ja tekee niiden pohjalta vertailuja.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Toiminnan lainsäädännön ja viranomaismääräysten hyödyntäminen ympäristöviestinnässä	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee perusasioita ympäristöä säästävää toimintaa koskevista laeista ja viranomaismääräyksistä ja hyödyntää tietoa työssään
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee keskeisiä asioita ympäristöä säästävää toimintaa koskevista laeista ja viranomaismääräyksistä ja hyödyntää tietoa työssään monipuolisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti ja tehokkaasti tietoa ympäristöä säästävää toimintaa koskevista laeista ja viranomaismääräyksistä ja soveltaa tietoa työssään monipuolisesti

Ympäristövaikutusten vähentämiskeinojen määrittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää asiantuntijan avulla perusasioita ympäristövaikutusten vähentämisestä tutussa kohteessa.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • ohjeet saatuaan määrittää perusasioita ympäristövaikutusten vähentämisestä ja soveltaa niitä tuttuun kohteeseen.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää keskeisiä asioita ympäristövaikutusten vähentämisestä ja soveltaa niitä erilaisiin kohteisiin.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisutaidot	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjatusti säästövaihtoehdon ja esittelee sen kohteelle

Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee erilaisista vaihtoehdoista ongelmatilanteessa ratkaisuesityksen
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ongelmatilanteessa itsenäisesti laskelmiin perustuvia ratkaisuesityksiä ja pohtii eri vaihtoehtojen vaikutuksia

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä kohteen kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä kohteen kanssa ja vertaa erilaisia näkemyksiä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rakentavassa yhteistyössä kohteen kanssa, edistää yhteistyötä ja vertaa erilaisia näkemyksiä

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • asennoituu myönteisesti turvalliseen toimintaan sekä tunnistaa turvallisuusriskit neuvontakohteessaan.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi turvallisuusriskejä neuvontakohteessaan.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää toimintaansa turvallisemmaksi ja huomio neuvonnassa turvallisuuden vaatimukset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa laatimalla kohteelle suunnitelman esimerkiksi ympäristöä säästävistä hankinnoista, laatii neuvontamateriaalia ja neuvoo valintojen teossa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

2.43. Yritystoiminnan suunnittelu (101050)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- arvioida oman osaamisensa tuotteistamista tai markkinoilla olevaa liiketoimintamahdollisuutta
- selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä ja kilpailutilannetta
- esittää liikeidean ja yritysmuodon
- laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Arviointi

Työprosessien hallinta

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa opastettuna yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet innovatiivisesti ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • etenee työssään järjestelmällisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti

Laadukas toiminta	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työilleen asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi.

Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta

Tieto- ja viestintätekniiikan käyttäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeistettuna suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniiikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniiikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suunnittelussaan itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniiikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä, tarviton ajoittain tukea ja ohjausta • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviton ajoittain ohjausta • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön tarviton ajoittain ohjausta • esittää suunnittelemaalleen asiakasryhmälle tuotteen tai palvelun kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä tarviton ajoittain ohjausta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön

	<ul style="list-style-type: none"> • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaalleen asiakasryhmälle kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivia yrityksiä • arvioi kriittisesti kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaalleen asiakasryhmälle kuvaamalla kattavasti sen tuottamia asiakashyötyjä

Yrityksen perustaminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeistettuna yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat tarviton jonkin verran ohjausta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti ja perustellen yritykselle yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä tarviton jonkin verran ohjausta • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista tarviton jonkin verran ohjausta • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tarviton ajoittain ohjausta • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman tarviton jonkin verran ohjausta
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itsenäisesti ja laaja-alaisesti markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee itsenäisesti yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman.

Työn perustana olevan tiedon hallinta

Yritysmuodon valinta sekä tiedon hankinta liittyen yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ohjattuna yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii laaja-alaisesti tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna päätöksiä • arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja

Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle
--------------	---

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää pääsääntöisesti turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Hyvä 2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Kiitettävä 3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian. Toimii omaaloitteisesti työturvallisuuden ja ergonomian parantamiseksi omassa työpisteessään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa suunnittelemalla yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyvät tehtävät. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

3. Ammattialan kuvaus

Ympäristöalan osaajan tulee tuntee ympäristöongelmien taustoja ja niiden syntyä. Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat ja niiden johdosta tehdyt toimenpiteet kuuluvat myös ympäristöalan osaajien perustietoihin. Ympäristöalan haasteet lisääntyvät jatkuvasti ja alkavat olla uusien ja entistä laajempien piirien tunnustamia.

Ympäristönhoitajan ydintehtävänä on hoitaa erilaisia ympäristöjä. Jotta hän tunnistaa ja ymmärtää, miten työkohteissa työskennellään, hänellä tulee olla osaamis- ja tietopohja sekä luonnon ja rakennetun ympäristön tuntemisesta ja luonnossa liikkumisesta että luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä säätelevästä lainsäädännöstä. Ympäristönhoitaja toimii maastossa näytteiden ottajana ja selvityksiin tarvittavien tietojen kerääjänä. Lajittelu ja kierrätys, uusien energialähteiden käyttöönotto ja kestävä kehityksen toimintaohjelmien laatiminen ja päivittäminen ovat alan työpaikkoja. Ympäristöhoitaja toimii työssään kestävä kehityksen kaikilla osa-alueilla, mutta keskittyy vesi- ja jätehuoltoon erityisesti haja-asutusalueilla ja ympäristön tilan arviointiin.

Erityisen haasteellisia tehtäviä ovat kuluneiden luonnonalueiden ennallistaminen ja arvokkaiden perinnemaisemien hoitaminen. Tällaisia luonnonhoitoon liittyviä työtehtäviä ovat myös perinnebiotooppien ja rakennettujen perinnemaisemien kunnostus- ja hoitotyöt, metsien ja soiden luonnonhoitotyöt, vesistöjen ja kalakantojen hoitotyöt, vesiensuojelutyöt sekä rantojen ja rantaniittyjen raivaus, niitto ja laidunnus. Lähiympäristöjen kunnostaminen ja hoitaminen viihtyisiksi toimintaympäristöiksi ovat ympäristönhoitajan yrittäjämäistä toimintaa. Maisemanhoitoon liittyviin työtehtäviin kuuluvat muun muassa kuntien ja taajamien viheralueiden hoitotyöt, liikenneympäristöjen viheralueiden hoito, ranta-alueiden siivous ja näkymien avaaminen sekä maisemointityöt.

Luonnon käyttöön liittyviä työtehtäviä ovat muun muassa retkeily- ja virkistyskohteiden työt, liikuntapaikkojen perustaminen ja hoitaminen, tieisännöinti, yksityisteiden kunnossapitotyöt, sähkölinjojen raivaus sekä riistanhoitotyöt, vesikasvien niitto, perinnebiotooppien hoitaminen, lintuvesien hoitaminen, ruovikon niitto ja laidunnus, käsityönä tehtävä puiden poisto mm. lehdoissa, vesakon poisto, maaperän köyhdytys, kulotus, rantojen raivaus, roskien ja uppopuiden poisto, puhdistuskalastus, pienten jokien entisöinti, soiden ennallistaminen, tiepiennarten niitto, tienvarsien maisema- ja kulttuurikohteiden hoitaminen, suojavyöhykkeiden hoitaminen ja niitto, laskeutusaltaiden rakentaminen ja kunnostus, uhanalaisten lintu- ja kasvilajien elinympäristöjen hoitaminen, pesimäpaikkojen rakentaminen, riistanhoito (kosteikkojen ja riistapeltojen teko, elinympäristöjen kunnostus, talviruokinta, pienpetopyynti, riistakantojen seuranta ja säätely, riistarakenteiden teko ja huolto yms.).

Luonto mahdollistaa elämispalveluiden tuottamisen, kuten erilaiset luonto-, maaseutu- ja porotilapalvelut. Luonto-ohjaajalla on asiakaspalvelutilanteissa hyvät tiedot luonnosta ja sen ilmiöistä, jokamiehenoikeuksista, sekä taidot luonnossa liikkumiseen haastavissakin tilanteissa. Työ on hyvää fyysistä kuntoa vaativaa. Luonto-ohjaaja toimii usein läheisessä yhteistyössä matkailualan ammattilaisten kanssa. Paikallinen luonto ja sitä kestäväällä tavalla hyödyntävä kulttuuri ja perinne ovat luonto-ohjaajan työn perustana. Tähän perustuu taito kertoa elävästi luonnosta ja sen ilmiöistä niin kotimaisille kuin kansainvälisille asiakkaille. Ohjauksen ja opastuksen lisäksi työhön sisältyy runsaasti erilaisia huolto-, järjestely-, toimintaympäristön ylläpito- ja pienimuotoisia korjaus- ja rakentamistehtäviä sekä sosiaalisia taitoja vaativia tehtäviä. Luonto-ohjaajan tehtävässä on usein myös tilanteita, joissa hän toimii eläinten kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi koira- ja porovaljakkosafarit sekä hevosvaellus tai luontoon suunnatut eläinten havainnointiretket (linturetket). Luonto-ohjaaja voi toteuttaa myös erilaisia kalan tai riistan pyyntiin liittyviä palveluja. Kaikissa tilanteissa asiakkaan turvallisuus on aina etusijalla. Luonto-ohjaaja auttaa isonkin asiakasryhmän kokemaan uusia elämyksiä suomalaisesta luonnosta ja toimii luontevasti vieraista kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa.

Alan työtehtäviä ovat esimerkiksi kesällä vesillä liikkuminen asiakasryhmien kanssa (soutu, melonta, moottorivene) ja talvella lumikenkäreittien suunnittelu ja toteutus, maastossa hiihtäminen, moottorikelkkasafarien suunnittelu ja toteutus. Luonto-ohjaaja voi suuntautua myös kulttuuri- ja käsityöalalle. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi järjestetyt luontokuvausretket, jää-

ja lumiveisto sekä niiden työstäminen. Alan monipuolisuus ja eri elinkeinoja edustavat toimijat muodostavat palveluketjun. Hän on palvelutilanteissa alansa ja työnantajansa yhteistyökykyinen edustaja. Luonto-ohjaaja on yksi tärkeä lenkki monipuolisen alan palveluketjussa. Työpaikat ovat esimerkiksi safariyrityksissä, opastuskeskuksissa, leirikouluissa ja erilaisissa hyvinvointi- ja virkistyspalveluja tarjoavissa luontoa hyödyntävissä yrityksissä, laitoksissa, toiminta- ja palvelukeskuksissa, järjestöissä ja verkostoissa.

Luonnonvaratuottaja hyödyntää paikallista luontoa ja viljelee luonnontuotealan kasveja kestäville viljelymenetelmillä. Toiminta perustuu tuottavuuteen ja yrittäjyyteen. Läheisiä aloja ovat maa- ja metsätalous, elintarvikeala ja hyvän olon ohjelmapalvelut. Tuotteiden ja palveluiden suunnittelu ja markkinointi määräytyvät toimintaympäristön ja asiakaskunnan tarpeiden mukaan. Alan töitä ovat luonnonmateriaalin keruu ja/tai kasvattaminen ja tuottaminen kestäväällä tavalla (jäkälä, sammal, kaisla, paju, kaarna, mahla, heinä, turve, tupasvilla, nokkonen). Alaan kuuluvat luonnonmarjojen, sienien ja yrttien keruu ja kaupallinen poiminta sekä jatkojalostus, kotimaan kauppa ja vienti. Luonnontuotteita voidaan hyödyntää erityisesti elintarvikkeina, kosmetiikassa, hoitotuotteena, lääkeaineena tai koristeina. Kasvava alue on vientituotannon tuotekehitys ja jatkojalostus sekä viennin organisoiminen. Luonnontuotealan tutkimuksen edistymisen ja alan nopea kehitys muuttuvien säädösten ja kasvivalikoiman uudistumisen myötä ovat uusia avauksia ja haasteita. Tärkeitä osaamisalueita ovat tuoteturvallisuus ja laadunhallinta. Raaka-aineen keruu kestäväällä tavalla niin syötäviin kuin koriste- ja hyvän olon tuotteisiin sekä keruu- ja tuotantoketjun työtehtävissä toimiminen on sekä haaste että uusi mahdollisuus.

Luonnontuotealan työpaikkojen määrä on lisääntynyt, jos mukaan lasketaan pää- ja sivutoimiset sekä yritysten välilliset luonnontuotealan työpaikat ja kotitalouspoiminta. Kaupallisella luonnonmarjojen-, sienien ja -yrttien poiminnalla on työllistävä vaikutus ja erikoiskeruuotteiden työllistävä vaikutus on nousussa. Sieni- ja yrttialan yritysten ja osuuskuntien määrä on lisääntynyt. Pienyrityksien määrä on kasvanut ja liiketoiminta monipuolistunut, mikä on lisännyt työpaikkoja. Myös muihin keruuotteisiin liittyvä yritystoiminta on lisääntynyt ja samalla monipuolistanut alan yritysrakennetta. Luonnontuotealalla on yleistä erityisesti moniala- ja osa-aikayrittäjyys.

Marja-alalla toimii pääosin pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joista suurin osa on marjanostajia, tuoremarjakauppaa tekeviä yrityksiä ja keruuyhtiötä. Lisäksi on pieniä hillonvalmistajia, tilaviiniryttäjiä ja mehujen sekä erikoistuotteiden valmistajia. Suuria mehujen ja hilloteollisuusyrityksiä, marjapakasteita valmistavia ja luonnonmarjoja vieviä yrityksiä on vähemmän.

Sienialalla on päätoimisia yrityksiä, joista monet ovat monialayrityksiä. Sienialalla on hyvin paljon myös pieniä yrityksiä. Yritykset jakaantuvat kolmeen ryhmään. Tuoresieniä vastaanottavia ja pienimuotoista jalostusta harjoittavia yrityksiä on eniten Pohjois-Karjalassa. Teollista jatkojalostusta, täyssäilykkeitä tehdään Etelä-Suomessa. Suolasienien ja kuivattujen sienien sekä sienipakasteiden valmistajia on useita. Merkittävimpiä sienien pakastajia ovat italialaissuomalaiset yritykset. Sieniä vievien suomalaisten yritysten määrä on pieni. Muutamia yrityksiä on mukana yhteisyrityksissä Baltian maiden ja Valko-Venäjän sienikaupassa.

Yrttiyrityksiä on tasaisesti eri puolilla Suomea. Koska yrttiala on Suomessa vielä varsin nuorta, monet yrtejä hyödyntävät yritykset ovat vasta aloittamassa toimintaansa. Yrtejä keräävistä, viljelevistä ja jatkojalostavista yrityksistä noin 25 % käyttää suomalaisia luonnonyrtejä. Suurin osa yrttituotteista on yhä ulkomaista alkuperää. Lisäksi on rohdos- ja erityisvalmisteiden sekä yrttikosmetiikan valmistajia ja/tai maahantuojia, joista suurin osa käyttää ulkomaisia viljeltyjä yrtejä. Erilaiset osuuskunnat markkinoivat luonnonyrtejä. Lisäksi on yrityksiä, jotka ovat keskittyneet muihin keruuotteisiin. Eniten on jäkälään, pettuun, mahlaan, terva- ja turpeeseen ja tupasvillakuituun perustuvaa yritystoimintaa.

Luonto- ja ympäristöneuvoja on kansalaisten luonto- ja ympäristötietoisuuden edistäjiä. Luonto- ja ympäristöneuvoja tuntee ympäristöongelmien taustoja ja niiden syntyä. Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat ja niiden johdosta tehdyt esitykset ja toimenpiteet ovat alan osaajan perustietoa. Luonto- ja ympäristöneuvoja havaitsee ja arvioi erilaisen toiminnan ympäristövaikutuksia ja – riskejä. Kestävän kehityksen ohjelmien ja ympäristöohjelmien laatimistyö yrityksille ja julkiselle sektorille sekä ohjelmien päivittäminen ovat niitä luonto- ja ympäristöneuvojan tehtäviä, joissa edellytetään kykyä nähdä kokonaisuuksia. Luonto- ja

ympäristöneuvoja opastaa kansalaisia vastuulliseen kuluttamiseen ja lisää ymmärrystä ihmisen hyvinvoinnin, talouden ekotehokkuuden ja ympäristönsuojelun välisestä yhteydestä. Tässä tehtävässä toimiminen edellyttää myös omien luonto- ja ympäristökokemusten tunnistamista, ymmärtämistä ja käyttöönottoa erilaisissa tilanteissa ja erilaisissa yhteisöissä. Hänen taitoihinsa ja tehtäviinsä kuuluu, miten ympäristössä opitaan, mitä opitaan ja miten ympäristön puolesta toimitaan. Ohjaus, neuvonta, ohjelmien suunnittelu ja toteutus luonnossa ja erilaisissa ympäristöissä sekä vastuullinen huolenpito asiakkaista yhdessä muiden alojen asiantuntijoiden kanssa luovat pohjan erilaisten kulttuurien ja eri ikäluokkien tarpeiden kohtaamiseen sosio-kulttuurisesti, ekologisesti ja teknis-taloudellisesti kestävällä tavalla.

Ihmisen ja luonnon välisten myönteisten vuorovaikutuksien mahdollistaminen kohderyhmästä riippuen erilaisin keinoin, kuten neuvonnan, tiedottamisen, ohjauksen, kerronnan, leikkien ja laulujen avulla sekä aktivoimalla aisteja kädentaitojen ja luonnonmateriaalin välityksellä on luonto- ja ympäristöneuvojan työn perusta. Luonto- ja ympäristöneuvoja on eri alojen asiantuntijoiden kanssa tuottamassa asiakkaille palveluita niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla ja on mukana erilaisten järjestöjen valistus- ja ohjaustoiminnassa.

Ammattiala on kasvava ja se kokoaa eri toimialat ammattimaiseen tapaan toimia. Luonto- ja ympäristöneuvojan ammattikunnan tarve on noussut yhdeksi maailman megatrendeistä. Suomen näkökulmasta tämä tarkoittaa muun muassa luonnon ja ympäristön merkityksen lisääntymistä ihmisen voimavarana – voimaannuttajana, kaupunkiväestön ohjaamista luonto- ja ympäristökokemuksiin, vanhenevan väestön tarpeista huolehtimista ja kestäväen kehityksen arvojen tuomista ihmisen arkitoihintoihin. Globalisaation ja ihmisen muokkaaman elinympäristön uhkakuvat nostavat luonnon ja sen rauhallisuuden resurssiksi, jota osataan arvostaa. Monipuolinen osaaminen käytännön tasolla mahdollistaa yrittäjyydeksi tuotteistamisen.

Luonto- ja ympäristöneuvojan toimintaympäristöä ovat kunnat (mm. nuorisotoimi ja vanhustyö) oppilaitokset, yhdistykset, luontotalot, luontokoulut ja luontoleirit sekä erilaisissa hoitolaitoksissa yhtenä tärkeänä ympäristövastuullisena osajana ja tiedottajana tavoitteena kestäväen elämäntavan oppiminen.

Alan töitä julkisella sektorilla ja erilaisissa yhdistyksissä voivat olla esimerkiksi 4H-ohjaajana toimiminen, kunnan kestäväen kehitysten ohjelmien rakentaminen kunnille ja kuntien tai kuntayhtymien omistamille kouluille tai oppilaitoksille, ympäristökeskusten neuvontatyössä avustaminen ja tarvittavan neuvonta- ja valistusmateriaalin tuottaminen. Alan neuvontatyössä voidaan keskittyä joko jätteiden synnyn ehkäisyyn, kierrätyksen, uudelleenkäytön, energian säästön, eettisen kuluttamisen, lähi- ja luomuruuan edistämisen, veden säästämisen, vesistöjen tilan ja vesien suojelun neuvontaan ja ohjaamiseen, kerhotoimintaan ja neuvonnan avustaviin töihin, kuten esimerkiksi toimintatuokioiden järjestämiseen, ohjaamiseen, reittien ja materiaalien tuottamiseen.

Luonto- ja ympäristöneuvoja voi toimia joko itsenäisenä yrittäjänä tai toisen palveluksessa luonnonvara- ja ympäristöalan eri osa-alueilla. Läheistä yhteistyötä tässä työssä voi tehdä myös hyvinvointi- tai matkailu- ja kulttuurialan kanssa. Alan ohjaus- ja neuvontatyössä otetaan huomioon luontokeskeisyys, ympäristömyönteisyys, vastuullisuus, kotimaisuus, paikallisuus ja yksilöllisyys. Toimintaa kehitetään siten, että luonnon lisäksi myös paikallisten ihmisten ja paikallisen kulttuurin näkökulmat huomioidaan. Tuotetut palvelut ovat yksilöllisiä ja ne suunnataan ihmisen elinkaaren eri vaiheisiin.

Yritykset voivat tarjota koululaisten leirikoulutoimintaa, koululaisten iltapäivätoimintaa (eko- tai ympäristö tai luomupainotteiset iltapäiväkerhot), hyvinvoinnin ratsastusretkiä kuntoaan kohentaville tai muille voimaantumisen kokemuksia hakeville sekä vanhusten erilaisia viriketoimintatöitä yhteistyössä hoito- ja sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Toteutuksena voi olla myös maaseutu- ja kylämatkailun yhteyteen rakennetut luontaishoitopalvelut. Alueesta riippuen hoitopalvelut voivat olla turvehoitoja, yrttikylpyjä, savusaunaelämyksiä, erityisluonnonkohteissa liikkumista tai marjastamista ja sienestämistä ohjatusti. Palvelu voi olla myös kaikessa yksinkertaisuudessaan kestäväen elämäntavan, hiljaisuuden ja maiseman tarjoamista luonnosta vieraantuneille tai kiireen katkaisemista kaipaavalle työikäiselle väestölle.

Porotaloudella on pitkät perinteet ainoana elinkeinona, joka pystyy hyödyntämään laajoja pohjoisia alueita ympärivuotisesti ja jolla on erityinen yhteiskunnallinen merkitys saamelaisen

kulttuurin ja kielen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Poronhoitajan ammatissa edellytetään oma-aloitteellisuutta ja kykyä toimia paliskuntayhteisössä ja yrittäjänä. Luonnon arvoihin sopeutuva toiminta on yhteistyötä luonnonvara- ja ympäristöalan muiden ammattien edustajien ja alaa sivuavien muiden elinkeinojen kanssa. Porotalouden vahvuutena on alueellinen imagollinen ja matkailullinen merkitys sekä kasvava kansainvälinen toiminta. Näiden vaatimusten täyttämiseksi poronhoitaja työskentelee toiminta-alueillaan kestävästä kehitystä edistävästi. Alan perustehtäviin kuuluu poron luontaiseen vuosikiertoon perustuvan ravinnon saannin sekä lisääntymisedellytysten turvaaminen. Alalla käytetään raskasta fyysistä työtä helpottavia koneita ja laitteita, joiden käyttö vaatii teknistä osaamista. Tietotekniikka sovellutuksineen mahdollistaa poronhoidon taloudellisen ja hallinnollisen suunnittelun ja toteutuksen seurannan reaaliajassa. Poronhoitaja ei ole yksinomaan liharaaka-aineen tuottaja, vaan mitä suurimmassa määrin lihan jalostaja ja markkinoija sekä poromatkailuun suuntautuva monialayrittäjä. Vaativissa luonnon- ja matkailuympäristöissä työskentelevä poronhoitaja ymmärtää luonnonilmiöt ja hoitaa ympäristöä.

4. Ammattialan arvoperusta

Luonto- ja ympäristöalan arvoperustana on toimia ja neuvoa toimimaan ekologisesti, taloudellisesti, psyko-sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla. Toiminnassa painottuu osaaminen ja vastuullisuus niin luonnosta kuin ihmisestä. Alan osaaja hoitaa ympäristöä, käyttäen luonnonvaroja kestäväällä tavalla ja ohjaa toimimaan luonto- ja ympäristötietoutta sekä ihmisen ja luonnon myönteisiä vuorovaikutuksia lisäävästi.

Arvopäämääriä ovat paikallisen perinteen, kulttuurin, ympäristön ja luonnon kunnioittaminen. Arvopäämäärät näkyvät tuotteiden ja palveluiden elinkaarien eri vaiheissa ja johtavat energiaa ja materiaalia säästäviin ratkaisuihin. Tuotteissa ja palveluissa on paikallisia erityispiirteitä ja alueellista omaleimaisuutta. Perustavoitteena on elävän maaseudun säilyttäminen. Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö perustuu erilaisten kulttuurien toimintatavoista oppimiseen. Kaikkea toimintaa yhdistää kestävä, monipuolinen ja uutta luova luonto- ja ympäristöosaaminen.

Ala hyödyntää luontoa ammattimaisesti elinkeinon toimintaympäristönä ja edistää eri ammattialojen yhteistyötä tuoden omaa osaamistaan luontoa kunnioittavien ja erilaisia kulttuureja ja asiakkaita arvostavien toimintatapojen kehittämiseen. Toimintaa sääteleviä arvoja ovat asiakaslähtöinen, luotettava palvelu ja vastuu asiakkaan turvallisuudesta. Työssään alan osaaja toimii vastuullisesti, yritteliäästi ja ennakkoluulottomasti ottaen huomioon luonnon sietokyvyn ja kestäväen kehityksen ulottuvuudet.

Alan tarve nousee nykyisestä yksilöllisestä, paikallisesta, alueellisesta, kansallisesta ja kansainvälisestä kehityksestä. Kestäväällä tavalla toimiminen ja kestäväen elämäntavan oppiminen luovat perustan tulevaisuuden palveluille ja yrityselämälle.

Luonto- ja ympäristöalan ammattilainen osaa toimia työtehtävissään niin ekologisesti, taloudellisesti kuin sosiaalisesti ja kulttuurisestikin kestäväällä tavalla. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää biologiaan, sosiologiaan ja psykologiaan sekä teknologiaan perustuvia ammatillisia perusvalmiuksia. Luonto- ja ympäristöalan ammattilainen tunnistaa monipuolisesti luonnon eläimiä, kasveja sekä luonnonilmiöitä. Hän liikkuu turvallisesti ja luontevasti luonnossa – maalla ja vesillä. Hän arvostaa luontoa ja toimii monimuotoisuutta edistäen ja ekologiset sekä sosiologiset vuorovaikutussuhteet ymmärtäen. Luonto- ja ympäristöalan ammattilainen tunnistaa kohteita, joissa voidaan vähentää materiaalien kulutusta. Hän neuvoo ja ohjaa kuluttajia tekemään kestäviä kulutusvalintoja ja käyttämään luontoa ja ympäristöä säästäviä työmenetelmiä ja välineitä. Työtehtävissään hän noudattaa alansa koskevaa lainsäädäntöä, määräyksiä ja sopimuksia sekä toimii kustannus-, laatu- ja ympäristövastuullisesti, eettisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän osaa työtehtävissään työskennellä eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten kanssa. Hän on mukana tarvittavissa oman alansa ja eri alojen yhteisissä kehittämistehtävissä ja – työryhmissä ja seuraa alan markkinatilanteita ja niihin vaikuttavia tekijöitä.

Alan erilaiset tehtävät edellyttävät tilanteen mukaista valmiutta fyysisesti raskaaseen työhön, riskialttiutta ja henkisen paineen sekä muutoksen sietokykyä. Alan ammattilainen noudattaa terveellisiä elintapoja ja ylläpitää toiminta- ja työkykyään. Hän tunnistaa työhönsä ja työympäristöönsä liittyvät vaarat ja terveyshaitat, osaa ennakoida ja suojautua niiltä sekä noudattaa alansa työterveyteen ja -turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita. Hän pitää työympäristönsä ergonomisesti terveellisenä ja turvallisena. Alan ammattilainen on aloitteellinen työturvallisuuden kehittäjä. Hän noudattaa alansa ja työpaikkansa kriisi- ja turvallisuussuunnitelmia.

Luonto- ja ympäristöalan ammattilainen arvostaa yksilöllistä, paikallista ja alueellista kulttuuria ja tulee toimeen monikulttuurisessa ympäristössä niin kotimaassa kuin ulkomailla. Hän pyrkii verkostoitumaan muiden alojen kanssa.

5. Tutkinnon tavoitteet

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

5.1. Ympäristöalan osaamisala

Ympäristöalan osaamisalan suorittanut ympäristönhoitaja työskentelee rakennetun tai luonnon ympäristön kunnostamisen ja hoidon tehtävissä. Hänellä on tarvittavat perustaidot määrittää erilaisten ympäristöjen tilaa. Hän tunnistaa ja kunnostaa erilaisia ympäristökohteita sekä valitsee niiden hoitomenetelmiä. Hän tekee erilaisia selvityksiä luonnosta, maaperästä, vedestä, ilmasta ja yleensä ympäristön tilasta. Tässä työssään hän käyttää ympäristönäytteidenottoon tarkoitettuja laitteita ja välineitä. Hän lajittelee erilaisia jätteitä ja tekee jätehuollon eri työtehtäviä. Hän osaa kierrättää ja toimia kierrätyksen erilaisissa työtehtävissä. Hän osaa hoitaa juomaveden käsittelyprosessin perustoimenpiteitä sekä huoltaa haja-asutusalueiden vesijärjestelmiä. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa suunnitteluun ja seurantaan, viestintään ja toimintansa kannattavuuden arviointiin.

5.2. Luontoalan osaamisala

Luontoalan osaamisalan suorittanut luonto-ohjaaja toimii erilaisissa luontoon liittyvissä käytännön ohjaustehtävissä pääasiassa matkailu-, vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelujen alalla. Hänellä on hyvät tiedot luonnosta ja sen ilmiöistä ja taidot luonnossa liikkumiseen. Hän on perehtynyt kotiseutunsa luontoon ja sitä kestäväällä tavalla hyödyntävään kulttuuriin ja perinteeseen. Hän osaa käyttää ammattimaisesti tarvitsemiaan työkaluja ja – välineitä ohjelmopalveluiden ja erilaisten luonnossa toteutettavien toimintojen järjestelyissä. Hän tuo luontevasti esille omaa osaamistaan ja kertoo ja esittää elävästi tarinoita luonnosta ja sen ilmiöistä. Hän toimii työryhmän jäsenenä isojenkin asiakasryhmien kanssa toimittaessa, auttaen heitä kokemaan uusia elämyksiä suomalaisessa luonnossa. Luonto-ohjaaja osaa kohdata erilaisista kulttuureista tulevia asiakkaita ja tulee toimeen vieraalla kielellä. Hän on palvelutilanteessa asiakaslähtöinen asettaen kuitenkin turvallisuuden etusijalle.

Hän ymmärtää roolinsa työnantajansa edustajana palvelutilanteissa, tuntee työelämän pelisäännöt; oikeutensa ja velvollisuutensa. Hän tuntee yritystoimintaa niin, että pystyy toimimaan yritteliäästi, kustannustietoisesti ja yhteistyökykyisesti. Hänellä on kokonaiskuva alansa markkinoinnista, palveluketjusta ja sen eri toimijoiden rooleista asiakkaiden tarpeiden tyydyttämisessä. Valintojensa mukaisesti hän voi erikoistua esimerkiksi erilaisten ohjelma- virkistys- ja ulkoilupalveluiden järjestämiseen, erityisryhmien ohjaamiseen, vaelluksen ohjaamiseen, ulkoilureittien rakentamiseen ja hoitoon, luonnonsuojelualueiden kunnostukseen ja hoitoon ja luontoselvitysten laadintaan.

Luontoalan osaamisalan suorittanut luonnonvaratuottaja on paikallista luontoa kestäväällä tavalla hyödyntävä luonnontuotealan asiantuntija. Hän kerää ammatissaan tarvittavan raaka-aineen luonnosta tai viljelee tuotevalikoimaansa soveltuvia luonnonkasveja. Luonnonvaratuottaja tuntee luonnon lainalaisuudet ja luonnon kiertokulun. Hän toimii yhteistyössä maa- ja metsätalouden, elintarvikealan, kotiteollisuuden, luontoyritysten ja hyvän olon palveluita tarjoavien yritysten ja laitosten kanssa. Luonnonvaratuottajan toimintaympäristön ja asiakaskunnan tarpeet ohjaavat tuotteiden ja palveluiden suunnittelua, tuotantoa ja markkinointia. Luonnonvaratuottajan toimialaan kuuluvat luonnonmarjojen, sienten ja yrttien kotitalouskäyttö sekä niiden kaupallinen poiminta ja jatkojalostus. Kasvavia toiminta-alueita ovat viennin organisoiminen ja tuotannon tuotekehitys sekä jatkojalostus. Tärkeitä osaamisalueita ovat tuoteturvallisuus ja laadunhallinta.

Luontoalan osaamisalan suorittanut luonto- ja ympäristöneuvoja opastaa ja ohjaa kansalaisia vastuulliseen kuluttamiseen. Hän luo toimintavalmiuksia ihmisen hyvinvoinnin, kulutuskäyttäytymisen ja ympäristönsuojelun väliseen yhteistyöhön. Luonto- ja ympäristöneuvoja toimii kansalaisten luonto- ja ympäristötietouden lisääjänä. Neuvoja tuntee ympäristöongelmien taustat ja ongelmien syntyminen syyt ja hyödyntää työssään näitä taustatietoja. Hän arvioi erilaisten toimintojen ympäristövaikutuksia ja – riskejä sekä ohjaa laatimaan kestäväen kehityksen toimintaohjelmia. Neuvoja toimii ohjelmien laatimisessa yhteistyössä yrityksiä, järjestöjen, oppilaitoksien ja julkisen sektorin kanssa. Tässä työssä häneltä edellytetään organisointitaitoja ja kykyä nähdä kokonaisuuksia. Tietojen keruu ohjelmien päivittämistä varten vaatii neuvojalta sosiaalisia taitoja, neuvottelutaitoja ja taitoja tehdä johtopäätöksiä. Työskentely ohjaustilanteeseen sopivien eläinten kanssa on luonto- ja ympäristöneuvojan erityistaitoja.

Luonto- ja ympäristöneuvojan työ edellyttää ryhmädynamiikan hyvää tuntemusta ja taitoa organisoida toimintaa eri tilanteissa. Tässä tehtävässä toimimisen edellytyksenä on omien luonto- ja ympäristökokemusten tunnistaminen, ymmärtäminen ja käyttäminen erilaisissa tilanteissa ja erilaisten henkilöryhmien kanssa. Neuvojan taitoihin ja tehtäviin kuuluu, miten ympäristössä opitaan, mitä opitaan ja miten ympäristön puolesta toimitaan. Hän ohjaa, neuvoo, suunnittelee ohjelmia ja toteuttaa niitä. Hän huolehtii asiakkaista vastuullisesti yhdessä muiden alojen asiantuntijoiden kanssa. Näin hän luo pohjan erilaisten kulttuurien ja eri ikäkausien tarpeiden kohtaamiseen psyko-sosiaalisesti, kulttuurisesti, ekologisesti ja teknis-taloudellisesti kestäväällä tavalla. Luonto- ja ympäristöneuvojan toimintakenttä on niin julkisella sektorilla kuin järjestöjen valistus- ja ohjaustoiminnassa. Hän työskentelee kunnissa (mm. nuorisotoimi ja vanhustyö), järjestöissä, oppilaitoksissa, yhdistyksissä, luontokouluissa sekä erilaisissa hoitolaitoksissa ja yrityksissä.

5.3. Porotalouden osaamisala

Porotalouden osaamisalan suorittanut poronhoitaja on pohjoisen luonnon laajojen alueiden hyödyntäjä. Hän toimii työssään ympärivuotisesti. Häneltä edellytetään omatoimisuutta, kykyä toimia paliskuntayhteisössä ja itsenäisenä yrittäjänä. Poronhoitajan työtehtäviin kuuluu poron luontaiseen vuosikiertoon perustuvan ravinnon saannin sekä lisääntymisedellytysten turvaaminen. Luonnon arvoihin perustuva poronhoitajan työ on yhteistyötä luonnonvara- ja ympäristöalan muiden ammattien edustajien ja alaa sivuavien muiden elinkeinojen kanssa. Poronhoitajan haasteena on alueellisen imagon, matkailun ja kasvavaan kansainväliseen toimintaan valmentautuminen. Näitä vaatimuksia täyttääkseen poronhoitaja työskentelee toiminta-alueillaan kestävää kehitystä esimerkiksi luonnon kestävyttä, yhteistyötaitoja ja kulttuurien yhteistyötä edistävää sekä tekemällä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja.

Poronhoitaja käyttää koneita ja laitteita, jotka vaativat teknistä osaamista, mutta helpottavat raskasta fyysistä työtä. Hänen työvälineenään ovat erilaiset tiedonhallintamenetelmät. Poronhoitaja suunnittelee ja seuraa reaaliajassa taloudellista kannattavuutta ja alan toiminnan kehittymistä. Hän toimii lihan tuottajana, jalostajana ja markkinoijana. Poronhoitaja voi valintansa mukaan toimia poromatkailuun suuntautuvana monialayrittäjänä. Poronhoidolla on erityinen yhteiskunnallinen merkitys saamelaisen kulttuurin ja kielen ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

6. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveystieteiden sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjäyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Hän havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita, käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa ja hän soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää hyödykseen tietoa yhteiskunnan perusrakenteista ja toimintavoista sekä osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän pyrkii aktiivisella toiminnalla vaikuttamaan epäkohtien poistamiseen. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

7. Suosituslista kasveista, eläimistä ja luonnonilmiöistä luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa

Suositus kasvien, eläimien ja luonnonilmiöiden oppimiseen tutkinnon osassa Kestävällä tavalla toimiminen

Kasvilajit

Kedot eli kuivat niityt

- hietakastikka
- keltamatara
- kissankello
- lampaannata
- nurmirölli
- siankärsämä

Kalliokedot

- ahosuolaheinä
- keltanot
- isomaksaruoho
- keltamaksaruoho
- keto-orvokki
- ruoholaukka

Tuoreet niityt

- ahomatara
- harakankello
- hevонhierakka
- hiirenvirna
- koiranputki
- metsäapila
- niittyleinikki
- niittynätkelmä
- nurmipuntarpää
- ojakärsämä
- poimulehdet
- puna-apila
- päivänkakkara
- rönsyleinikki
- timotei
- valkoapila

Kosteat niityt

- karhunputki
- mesiangervo
- nokkonen
- pullosara
- ranta-alpi

Kuivahko kangasmetsä (puolukkatyyppin metsä)

- Isohirvenjäkälä
- kallioimarre

- kanerva
- kangasmaitikka
- kataja
- kevätpiippo
- kultapiisku
- lillukka
- metsälauha
- metsätähti
- mänty
- oravanmarja
- poronjäkälät
- puolukka
- sianpuolukka
- torvijäkälät
- variksenmarja

Tuore kangasmetsä (mustikkatyypin metsä)

- haapa
- harmaaleppä
- hieskoivu
- kuusi
- maitohorsma
- metsäalvejuuri
- metsäkastikka
- metsäkorte
- metsäkurjenpolvi
- mustikka
- pihlaja
- raita
- rauduskoivu
- sananjalka
- talvikit
- vanamo
- korpikarhunsammal
- kynsisammalet
- metsäkerrossammal
- seinäsammal
- sulkasammal

Lehto

- hiirenporras
- kielo
- kivikkoalvejuuri
- käenkaali
- lehväsammalet
- metsäimarre
- metsäliekosammal
- metsäorvokki
- nuokkuhelmikkä
- sudenmarja
- tuomi
- vadelma
- vuohenputki
- paikalliset myrkylliset kasvit

Rannat ja vedet

- järvikorte

- järviruoko
- korpikaisla
- kurjenmiekka
- lemmikit
- osmankäämi
- pikkulimaska
- raate
- rantakukka
- rentukka
- röyhyvihvilä
- suovehka

Suot

- isokarpalo
- juolukka
- kihokit
- rahkasammalet
- suokukka
- suomurain (hilla, lakka)
- suopursu
- tupasvilla
- vaivaiskoivu

Kulttuurivaikutteiset paikat (pientareet, pellot, puutarhat yms.)

- jauhosavikka
- juolavehna
- kirjopillike
- leskenlehti
- peltokorte
- pelto-ohdake
- pelto-orvokki
- peltosaunio
- pietaryrtti
- piharatamo
- pihatähtimö
- pujo
- seittitakiainen
- voikukka

- paikalliset ympäristörakentamisen perennat ja puuvartiset kasvit

Sienet

- haaparousku
- isohapero
- kangashapero
- kangarousku
- kangastatti
- kantarelli
- karvarousku
- kehnäsieni
- kärpässienet
- pulkkosieni
- punikitatti
- seitikit
- suppilovahvero
- voitatti

Käävät

- arinakääpä
- kantokääpä
- taulakääpä

Nisäkkäät

- ahma
- halli
- hirvi
- ilves
- karhu
- kenttämyyrä
- kettu
- kotihiiri
- kärppä
- liito-orava
- lumikko
- maamyyrä
- majava
- metsäjänis
- metsäkauris
- metsämyyrä
- metsäpeura
- metsäpäästäinen
- minkki
- mäyrä
- naali
- norppa
- näätä
- orava
- peltomyyrä
- piisami
- poro
- rotta
- rusakko
- saukko
- siili
- supikoira
- susi
- tunturisopuli
- valkohäntäkauris
- vesimyyrä
- vesipäästäinen
- villisika

Kalat

- ahven
- ankerias
- harjus
- hauki
- kiiski
- kuha
- lahna
- lohi
- made
- muikku

- nahkiainen
- seipi
- siika
- silakka
- särki
- säyne
- taimen

Matelijat ja sammakkoeläimet

- kyy
- rantakäärme
- rupikonna
- sammakko
- sisilisko
- vaskitsa

Hyönteiset

Kovakuoriaiset

- havukantojäärä
- kirjanpainaja, syönnöskuvio
- koivunmantokuoriainen, syönnöskuvio
- okakaarnakuoriainen, syönnöskuvio
- pikikärsäkäs
- pystynävertäjä, syönnöskuvio
- sarvijaakko
- suutari
- tukkimiehentäi
- vaippaniluri, syönnöskuvio

Perhoset

- amiraali
- auroraperhonen
- hopeatäplät
- kaaliperhonen
- neitoperhonen
- nokkosperhonen
- ritariperhonen
- sinisiivet
- sitruunaperhonen
- suruvaippa

Lintulajit

Saariston lintuja

- haahka
- harmaalokki
- isokoskelo
- kalalokki
- kalatiira
- kyhmyjoutsen
- lapintiira
- meriharakka
- merikotka
- merimetso
- selkälokki
- tylli

Rehevien vesien lintuja

- haapana
- heinäSORSA l. sinisorsa
- *laulujoutsen*
- naurulokki
- ruokokerttunen
- silkkiuikku
- *taivaanvuohi*
- tavi
- tukkasotka

Kaikenlaisten järvien lintuja

- kalasääksi
- *kuikka*
- nuolihaukka
- rantasipi
- telkkä
- tukkakoskelo

Havumetsien lintuja

- helmipöllö
- hippiäinen
- huuhkaja
- kanahaukka
- kehrääjä
- korppi
- käpylintu
- leppälintu
- *metso*
- metsäkirvinen
- palokärki
- piekana
- punarinta
- pyy
- *sepelkyyhky*
- *tiltalti*
- vihervarpunen

Sekametsien lintuja

- harmaasieppo
- hiirihaukka
- käki
- käpytikka
- *laulurastas*
- närhi
- *peippo*
- punakylkirastas
- *teeri*
- varpushaukka

Lehtimetsien lintuja

- harmaapäätikka
- *lehtokerttu*
- lehtokurppa
- *lehtopöllö*
- *pajulintu*

Pensaikkojen lintuja

- pajusirkku
- pensaskerttu
- pikkulepinkäinen

Suon lintuja (kts. myös peltojen ja niittyjen linnut)

- kapustarinta
- *kurki*
- liro
- riekko

Peltojen ja niittyjen lintuja

- *isokuovi*
- keltasirkku
- *kiuru*
- niittykirvinen
- pensastasku
- tuulihaukka
- töyhtöhyppä

Pihojen, puutarhojen lintuja

- haarapääsky
- harakka
- kirjosieppo
- punatulkku
- räkättirastas
- räystäspääsky
- sinitäinen
- talitiainen
- tilhi
- västäräkki

Kaupunkien ja puistojen lintuja

- kanadanhanhi
- naakka
- pulu eli kesykyyhky
- tervapääsky
- valkoposkihanhi
- varis
- varpunen

Muiden biotoppien lintuja

- kaakkuri (metsälammet)
- kivitasku (kivikot)
- metsäviklo (metsälammet)

Huom! Kursiivilla merkityt lajit tulee tuntea myös äänen perusteella

Luonnonilmiöt

Jääkauden muodostumat

- hiidenkirnut
- lajittuneet maalajit
- palsat
- poikittais- ja pitkittäisharjut
- silokalliot

- supat

Taivaanilmiöt

- Kuun asennot
- yleisimmät pilvet
- revontulet
- yleisimmät tähdet
- yleisimmät tähtikuviot